

20 Kasım Dünya Çocuk Hakları Günü: Türkiye'de Sosyal Hizmet ve Çocuk Hakları İçin Bir Standart ve İzleme Mekanizması Olarak Avrupa Konseyi

SHU Nihat Tarımeri¹

Giriş: Çifte Standart ve İhmalin Acıtırıcı Anatomisi

20 Kasım Dünya Çocuk Hakları Günü, yalnızca bir kutlama değil, aynı zamanda çocukların haklarının güvence altına alınmasındaki eksikliklerin ve yükümlülüklerimizin hesap verme günüdür. Bu anlamda Türkiye, çocuk hakları ve sosyal hizmet alanında derin bir "çifte standart" sorunuyla karşı karşıyadır: Bir yanda Anayasa'nın 90. maddesi uyarınca iç hukukun bir parçası haline gelen uluslararası sözleşmeler ve bu sözleşmeleri yorumlayan Avrupa Konseyi standartları, diğer yanda ise bu standartların uygulamaya geçirilmesindeki ciddi aksaklıklar.

Özellikle, 1985 BM Genel Kurulu tarafından asgari standartlara dayalı olarak gençlik adalet yönetimine yönelik kabul edilen "Pekin Kuralları"na atıfta bulunan ve 20 Kasım 1989'da kabul edilen BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (ÇHS) önsözü, çocukların üstün yararının hangi kurallara dayanması gerektiğini öncelikli ve yükümlü kılmaktadır.

Ancak Türkiye'de, 27 Ocak 1995 tarihli Resmi Gazete'de "Yürütme ve İdare Bölümü"nde yer alan ÇHS'nin önsözündeki "Çocuk Mahkemelerinin Yönetimi Hakkında Birleşmiş Milletler Asgari Standart Kuralları (Beijing Kuralları)" şeklindeki çeviri problemlidir.² Orijinal İngilizce dahil çeşitli dillerdeki "gençlik/jugend/jeune" kavramını ve dönemini yok sayan bu hatalı çeviri söz konusudur. 1979 yılındaki "çocuk mahkemeleri" ve 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun (TCK) 54. maddesini öne çıkaran bu yaklaşım, çocuk haklarının sınırlandırıldığı bir durumu ve adalet/hukuka bakışı yansıtmaktadır.³ Görüldüğü gibi, yürütme ve idare açısından "dikkat etmek" yerine "anımsayarak" şeklinde, gerçeğin dışında bir bilgi üretilmiştir. Aynı zamanda, 1889 tarihli bir bakış açısının çocuklara uygun görüldüğü bu çeviri yanlışlığı, hem hukuki hem ahlaki hem de insani açıdan "ayıp" veya "sahtekârlık" dahil bir tanımlama ihtiyacını ortaya çıkarmaktadır.

Çocukluk ve gençlik döneminin dikkate alınarak yetişkinlerden ayrı ele alındığı bir adalet yönetimi anlayışı 2005 yılına kadar süregelmiştir. Bu süreçte, gençlik dönemini ve bakışını yok sayan hukuk dünyası tarafından 2004'te güncellenen 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu (TCK) ile de halen çocuklar için adalet beklenmektedir. Bu süreçte çocukların korunması ve ayrı bir gençlik ceza kanununun olmaması, TCK'nın 31. maddesi ile öne çıkarılan bakış aynen devam ettirilmiştir. Çocuklar ve gençler, "küçükler" olarak tanımlanırken, Türkiye'de aynen yetişkinler gibi ağır cezalar çocuk ve gençlere uygun görülmektedir.

Diğer taraftan, böyle bir idari işlem bağlamında Türkiye'de öne çıkan ÇHS, Anayasa'da yapılan değişikliklerle iç hukukun bir parçası olmuş ve yeni bir öykü başlatılmıştır. Bu durum, hem çocuk hakları hem de insan hakları öyküsü içinde önemlidir. Çocuklar için bu yeni öyküde çocuk hakları, insan haklarıdır ve bu yönde pazarlık konusu olmaması nedeniyle de evrenseldir. Bunun için asgari standartlara dayalı kurallar bağlamında bir uygulama yerine, Türkiye'de görüldüğü gibi Pekin Kuralları'nın dikkate alınmadığı ve aksine engellendiği bir "Çocuk Koruma Kanunu (ÇKK)" TBMM'de üretilmiştir. Türkiye'de çocuklara bu kuralızsızlık uygun görülerek, TCK 31. maddesini korumaya yönelik ÇKK, 2005 yılından beri yürürlükte.

Adalet ve adalet yönetimine yönelik Pekin Kuralları'nda, karar vermeden önce sosyal araştırma ve inceleme ile bir rapor hazırlanmasının zorunlu kılınması asgari temel kurallardandır. Bu yöndeki profesyonelleşme ve

1 Zürih Gençlik Savcılığı (E)Sosyal Çalışmacı

2 <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/22184.pdf>

https://tr.wikipedia.org/wiki/%C3%87ocuk_Haklar%C4%B1_S%C3%B6zle%C5%9Fmesi

3 <https://www.cocukkorumatürkiye.com/ceviri-yanlisliklar-ve-cocuk-haklarina-dair-sozlesme-bm-pekini-kurallarina-yonelik-tespitler-adalet-adina-cocuklara-genclere-etkiler/>

yetkinliğin dikkate alınması yerine, üretilen "sosyal çalışma görevlisi" ve "suça sürüklenen çocuk" şeklindeki garabet, hukuk eliyle bir şekilde üretilmiştir. ⁴ ÇKK'deki bu garabete ek olarak, dünyada karşılığı olmayan "çocuk ağır ceza mahkemesi" Türkiye'ye uygun görülürken, ÇHS'de öne çıkan bazı ilkelerin temel haklar başlığında yer alması, aynı zamanda TBMM'de 2005 yılında yapılan görüşmelerin birlikte ele alınmasını gerektirmektedir. Görüldüğü gibi, tutanaktaki bilgiler bağlamında çocuk hakları ile ilgili pazarlık dahi yapılmaması gerekirken, bir "at pazarlığının" nasıl yapıldığı bu bilgilerde yer almaktadır. ÇHS'yi korumak yerine, bu at pazarlığı için yapılan ortaklıkla çocukların haklarının halen nasıl anlamsız ve değersiz kılındığı ortaya çıkmaktadır. ⁵ TCK için de geçerlidir. Çocuk ve çocuk hakları açısından böyle bir insanlık öyküsü yaşanmış olup kurallar yerine adaletten, sosyal hizmet ile ilgili bilgilerin nasıl kaçırıldığı görülmektedir.

Dolayısıyla, Türkiye'de her yıl "Dünya Çocuk Hakları Günü" kutlanırken, bu "at pazarlık" ve bakış açısı görmezden gelinerek rutin bir işleyiş şeklinde kutlama yapılmakta ve bu yönde bir sektörleşme yaşanmaktadır. Bu kutlamalar arasında, Türkiye açısından önemli bir gelişme olarak "Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi", 25 Ocak 1996'da Avrupa Konseyi tarafından kabul edilerek üye devletlerin imzasına sunuldu. Türkiye tarafından 9 Haziran 1999'da imzalanan sözleşme, 1 Şubat 2001 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girdi. Bu Sözleşme'nin amacı; çocukların yüksek çıkarları ve yararı için haklarını geliştirmek, onlara usule ilişkin hakları tanımak ve bu hakların, çocukların doğrudan ve diğer kişiler veya organlar tarafından bir adli merci önündeki kendilerini ilgilendiren davalardan bilgilendirilmelerini ve bu davalara katılmalarına izin verilmesini teminen kullanılmasını kolaylaştırmak olarak belirtiliyor. İçerisinde çocukların usule ilişkin haklarına yer veriliyor.

Dolayısıyla, Pekin Kuralları'na dayalı bir ÇHS açısından söz konusu Avrupa Sözleşmesi, aynı zamanda Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Avrupa Sosyal Şartı'ndaki ilke ve değerlerle birlikte ele alınmalıdır. Ayrıca, 1960'lardan beri bu sözleşmelere kaynaklık eden ÇHS'nin, Avrupa Konseyi tarafından alınan söz konusu karar ve uygulamalarla birlikte değerlendirilmesi gerekmektedir.

1949 yılından beri kurucu üye olarak yer alan Avrupa Konseyi, İkinci Dünya Savaşı'nın yıkımından sonra insan hakları, demokrasi ve hukukun üstünlüğünü tesis etmek amacıyla kurulmuş kıtanın önde gelen hükümetlerarası kuruluşudur. Kurallara dayalı bir devlet modeli için Bakanlar Komitesi'nin benimsediği "Tavsiye Kararları (Recommendation)", doğrudan bağlayıcı olmasalar dahi üye devletler için güçlü siyasi, ahlaki ve hukuki yükümlülükler içeren otoriter standartlardır. Türkiye'nin de taraf olduğu bu sistem, sosyal hizmet ve çocuk hakları alanında ortak Avrupa standartlarını, sosyal koruma ve sosyal haklar açısından belirler. Avrupa Sosyal Şartı (ASS) ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) birlikteliği ile standartlara ve kurallara dayalı bir sosyal devlet, aynı zamanda hukuk devleti özelliğinin kazandırılmasına neden olmaktadır. Anayasal bir görev öne çıkarken, günümüzde öne çıkan ÇKK ile özellikle ÇHS'ye rağmen kuralsızlıklarla birlikte anılmak istenmektedir. Bunların arasında ASS açısından söz konusu standartların ve kuralların iç hukuka ve uygulamaya aktarımı, özellikle Avrupa Sosyal Şartı'nın 14. maddesi (sosyal hizmetlerden yararlanma hakkı) ve 17. maddesi (çocukların ve gençlerin sosyal, hukuki ve ekonomik korunma hakkı) bağlamında ciddi sorunları barındırmaktadır.

Sosyal haklar ve sosyal devlet özelliğini kazandıran sosyal hizmetler boyutundaki sosyal hizmet/sosyal çalışma, insan hakları ile doğrudan ilgilidir. Hayırseverlik veya yardımseverliğin ötesinde evrensel bir hizmet olan sosyal hizmet, insan hakları ile öne çıkarken, çocuk hakları da sosyal haklar ile vardır. Bu bağlamda sosyal hizmet, sosyal adalet ilkelerine dayanan, bireylerin, ailelerin ve toplulukların esenliğini artırmayı hedefleyen temel bir disiplin ve meslektir. Bu misyon, çocuklar söz konusu olduğunda hayati önem kazanır. Bu

4 <https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d22/c091/tbmm22091125ss0963.pdf>
https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc089/kanuntbmmc089/kanuntbmmc08905395.pdf

5 <https://www.cocukkorumaturkiye.com/suca-surukletilen-cocuklar-icin-hukuk-eli-ile-adaletten-kacirmalar-ve-cocukların-korunmaması-1/>
<https://www.cocukkorumaturkiye.com/11229-2/>

<https://www.cocukkorumaturkiye.com/cocuk-haklari-adina-cocuklari-ve-toplumu-kandirmayin-cocuklara-kiymayin-1-sosyal-hizmetleri-de-yozlastirmis-sosyal-calismama-gorevlisi-ile-cocuk-haklari-ve-insan-haklarini-e/>

yazı, Avrupa Konseyi'nin sosyal hizmet ve çocuk haklarına ilişkin temel standartlarını inceleyerek, bu standartların Türkiye'deki mevzuat ve uygulamalara ne ölçüde yansıdığını, karşılaşılan zorlukları ve terminolojik tutarsızlıkların yol açtığı mesleki kimlik krizlerinin çocuk hakları açısından da ayrıca ele alınması gerektiğini ortaya koymaktadır. Çocuk haklarının 2005 yılından beri nasıl boşaltıldığının ve çocukların nasıl kandırıldığının engellenmesi için bir yüzleşmeye de yardımcı olabilmektedir. Bu açıdan Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi dahil bu yöndeki karar ve raporlar üç bölüm halinde aşağıda yer almaktadır.

1. Sosyal Hizmetin Evrimi: Hayırseverlikten,Zekat Görevlisinden, İnsan Hakları Profesyonelliğine

Avrupa Konseyi'nin sosyal hizmete bakışı, mesleği salt bir "hayırseverlik veya yardımseverlik hizmeti" veya "lütufl" dağıtım aracı olmaktan çıkarıp, bir "insan hakları profesyoneli" konumuna taşımaktadır. Bu dönüşüm, tarihsel kararlarda net bir şekilde izlenebilmektedir.⁶

* Avrupa Konseyi (67) 16 Sayılı İlke Kararı: Mesleğin Temellerinin Atılması (1967)

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi (AKBK) tarafından 29 Haziran 1967'de kabul edilen bu karar, sosyal hizmeti birey, aile ve toplum arasındaki uyumu geliştirmeyi hedefleyen "özellikli bir mesleki faaliyet" olarak tanımlar.İngilizce ve Fransızca karar.⁷ , mesleğin statüsünü güçlendirmek için eğitimde uyumlaştırma, sürekli mesleki gelişim, adil çalışma koşulları, mesleki mahremiyet ve bağımsızlık gibi ilkeleri öne çıkarır. Aynı yıl hazırlanan "Social Workers-Role, Training and Status" raporu ise, o dönemde bile ülkeler arasında "sosyal çalışmacı" tanımı ve istatistiklerinde büyük farklılıklar olduğunu, mesleğin düşük statü, yetersiz maaş ve sınırlı kariyer olanakları gibi sorunlarla boğuştuğunu ortaya koymuştur.Bu karar oluşuna kadar Avrupa Konseyi Sosyal Komitesi tarafından 1967 yılında bir belge ⁸ arşivlerde de yer almaktadır.Ancak Türkçe'ye çevrilmemiştir.

* (91) 6 Sayılı Tavsiye Kararı: İnsan Hakları Eksenine Geçiş (1991)

AKBK tarafından 9 Aralık 1991 tarihinde alınan bu karar, bir dönüm noktasıdır. Sosyal hizmet eğitiminin tüm seviyelerine bir ***"insan hakları boyutu"*** dahil edilmesini öngörür.Tavsiye Kararında ötesinde bir karardır.⁹ Türkçe'ye bu karar son yıllarda çevrilmiş olup sadece böyle mesleğe ve göreve yöneliktir. Karar, eğitim müfredatında uluslararası insan hakları belgeleri ve içtihatlarının yer almasını, örnek olay incelemeleri yoluyla insan hakları problemlerinin vurgulanmasını ve mesleki etik kurallarının insan haklarını güvence altına alacak şekilde düzenlenmesini tavsiye eder. Bu kararla birlikte sosyal hizmet uzmanı, hakları bilen, uygulayan ve savunan bir profesyonel olarak konumlandırılır.

Ayrıca Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komiserliği'nin (OHCHR) **1994 tarihli "İnsan Hakları ve Sosyal Çalışma Kitabı"**, mesleğin insan hakları eksenini tanımlamasına rağmen, Türkçeye çevrilmesi tam **10 yıl**

6 <https://www.cocukkorumaturkiye.com/cocuk-ve-aile-dostu-kandirmasi-anayasal-ihlal-masumiyet-karinesinin-ezilmesi-sosyal-inceleme-raporunun-yozlasmasi-ve-cocuklarin-sistemsel-istismari/>

7 <https://rm.coe.int/res-67-16e-sosyal-cal-smac-lar-n-rolu-egitimi-ve-konumu/1680a411a9> Bu resmî olmayan Türkçe çeviri, "Aile Mahkemelerinin Etkinliğinin Artırılması: Aile Üyelerinin Haklarının Daha İyi Korunması Ortak Projesi" kapsamındadır. Ayrıca Bu çalışmadan önce de Türkçe'ye çevrilmiştir.

<https://www.cocukkorumaturkiye.com/sosyal-hizmet-uzmanlarinin-rolu-egitimi-ve-statuleri/>

8 <https://rm.coe.int/0900001680937d93>

9 [https://search.coe.int/cm/#{%22CoEIdentifier%22:\[%2209000016804ed851%22\],%22sort%22:\[%22CoEValidationDate%20Descending%22\]}](https://search.coe.int/cm/#{%22CoEIdentifier%22:[%2209000016804ed851%22],%22sort%22:[%22CoEValidationDate%20Descending%22]})

<https://www.ohchr.org/en/resources/educators/human-rights-education-training/11-recommendation-no-r-91-16-members-states-training-social-workers-and-human-rights-1991>

BM tarafından dikkat edilen karar uzun süre Türkçe ye çevrilmemiş olup bu karar yakın sürede Türkçeye çevrilmiştir. <https://www.cocukkorumaturkiye.com/avrupa-konseyi-kararlari-ve-sosyal-hizmet-uzmanlarindan-sosyal-calismacilar-ve-de-sosyal-calisma-gorevliilere/>

sürmüş (2004) ve sosyal hizmetin temel felsefesini oluşturan bu yaklaşım, yıllarca profesyonellerden uzak tutulmuştur.

* Rec(2001)1 Sayılı Tavsiye Kararı: Modern Zorluklara Cevap (2001)

Küreselleşme ve sosyal dönüşümlerin yarattığı zorluklara yanıt veren bu karar, sosyal hizmet için istikrarlı bir yasal çerçeve, hizmet standartlarının belirlenmesinde kullanıcı katılımı, müfredata ****zorunlu insan hakları dersleri**** konulması ve istismar suçundan hüküm giymiş kişilerin meslekten men edilmesi gibi somut önlemler önerir. Bu karar, sosyal hizmetin koruyucu kalkan işlevini daha da netleştirir. Türkçe'ye en son yıllarda çevirilen tavsiye kararı ve belge¹⁰ hukuk dünyası dahil körleştirilenler arasındadır.

**2. Çocuk Hakları Özelinde Özelleşmiş Standartlar: "Üstün Yarar"ın İzinde

Avrupa Konseyi, sosyal hizmetin özel bir uygulama alanı olarak çocuk korumaya ayrı bir önem atfetmiş ve bu alana yönelik özel standartlar geliştirmiştir.

* Çocuk Dostu Adalet Rehberi (2010)

Çocukların yargısal ve yargı dışı tüm süreçlerdeki haklarını güvence altına almayı amaçlayan bu rehber, ****katılım, çocuğun yüksek yararı, haysiyet ve hukukun üstünlüğü**** ilkelerini temel alır. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin 17.10.2011 tarihli Çocuk Dostu Adalet Rehberi'nin (Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on child friendly justice, 2010) karar ve rehber¹¹ diğer önemli dönüm noktasıdır. Avrupa Konseyi, sosyal hizmetin özel bir uygulama alanı olarak çocuk korumaya ayrı bir önem atfetmiş ve bu alana yönelik özel standartlar geliştirmiştir. AB Projesi kapsamında Türkçe ye de çevirildiği bu rehber, sosyal hizmet uzmanlarına (****Social Workers****), çocukla çalışan diğer profesyonellerle iş birliği içinde çok disiplinli bir yaklaşım sergileme sorumluluğu yükler. Ancak kritik bir problem, orijinal metinde açıkça "social workers/ sosyal çalışmacılar" olarak geçen meslek grubunun, Türkçe çeviride ****"sosyal hizmetli"***** gibi belirsiz, mesleki kimlikten yoksun ve itibarsızlaştırıcı bir terimle karşılanmasıdır. Bu terminolojik hata, hatanın ötesinde olup kasıt olduğu da görülmektedir. Haklara yönelik ulaşımı engellemek gibi bir çaba ortaya çıkmakta olup, mesleğin rolünün ve otoritesinin sulandırılması anlamının da ötesinde, bilimsel ve hukuksal bir sorun kaynağı olabilmektedir. Pekin Kuralları'nın ve ÇHS'nin kuralı kılınmasına yönelik "ayıp" bir örnek teşkil edebilmektedir.

* CM/Rec(2011)12 Sayılı Tavsiye Kararı: Çocuk ve Aile Dostu Sosyal Hizmetler (2011)

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin 16.11.2011 tarihli **Çocuk Hakları ve Çocuk ve Aile Dostu Sosyal Hizmetlere İlişkin CM/Rec(2011)12 Sayılı Tavsiye Kararı**¹² Avrupa Konseyi ortamında Türkçe ye de çevirilen bu karar, konuya ilişkin en kapsamlı standarttır.

Bu karar, konuya ilişkin en kapsamlı standarttır ve üç sacayağı üzerine inşa edilmiştir:

1. ****Çocuğun Yüksek Yararı:**** Tüm kararlarda birincil dikkat olmalıdır.
2. ****Çocuğun Katılım Hakkı:**** Çocukların görüşleri alınmalı ve süreçlere katılımı sağlanmalıdır.
3. ****Çocuğun Korunma Hakkı:**** Her türlü ihmal ve istismardan korunmalıdır.

10 <https://rm.coe.int/native/09000016804d6030>

İngilizce belge ancak yakın süreçte Türkçeye çevrilmiştir.

<https://www.cocukkorumaturkiye.com/sosyal-hizmet-uzmanlarinin-calisma-yasami/>

11 <https://www.justice.gov.sk/dokumenty/2021/05/Guidelines-child-friendly-justice.pdf>

<https://rm.coe.int/16804b2cf3>

<https://rm.coe.int/annex-2-cocuk-dostu-adalet-rehberi/1680a442b3>

12 <https://rm.coe.int/16806c0632>

<https://www.coe.int/en/web/children/child-friendly-social-services>

<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=090000168046ccea>

Karar, sosyal hizmet kurumlarının akreditasyonunu, düzenli iç ve bağımsız dış değerlendirmeyi ve sivil toplumun izleme sürecine tam katılımını zorunlu kılarak güçlü bir izleme mekanizması öngörür.

3. Uygulamadaki Açıklar: 2016 Raporunun Türkiye'ye İlişkin İşaret Ettiği Sorunlar

Çocuk Dostu Adalet hedefiyle başlatılan öyküde ki kararların devamı olarak bu amaçla bir rapor dahil ayrı bir web sayfası Avrupa Konseyi tarafından hazırlanıp yayımlanmaktadır.¹³ Görüldüğü gibi 2016 tarihli ayrı ve özel rapor, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin 2011 yılında kabul ettiği **CM/Rec(2011)12 Sayılı "Çocuk ve Aile Dostu Sosyal Hizmetler" Tavsiye Kararı**'nın üye devletler tarafından ne ölçüde uygulandığını ve karşılaşılan zorlukları analiz ve raporlamaktadır.. Türkçeye halen çevirilmemiş olan bu Rapor, tavsiye kararıyla belirlenen **hak temelli sosyal hizmet standartlarının** uygulamadaki başarısını ve boşluklarını değerlendirmektedir.Bu önemli eksiklik DeepSeek Ekibi tarafından 20 Kasım Çocuk Hakları Günü için Türkçe ye çevirilmiştir. Aşağıda da aynen yer almaktadır.

Resmi olmayan ve Avrupa Konseyi'nin 2016 tarihli uygulama raporu, CM/Rec(2011)12'nin üye devletlerdeki durumunu analiz eder ve Türkiye'yi de kapsayan çarpıcı bulgular sunar:

* Yaygınlaştırma ve Stratejik Katılım Eksikliği: Üye devletlerin yarısından azı Tavsiye Kararı'nı ulusal düzeyde çevirip yaygınlaştırmıştır. Çocukların, bireysel vakalardan öte, sosyal hizmet politikalarının **planlama ve değerlendirme** gibi stratejik süreçlerine katılımı sağlanamamıştır.

* "Yüksek Yarar" İlkesinde Belirsizlik: İlke mevzuatta yer almasına rağmen, sosyal hizmet uzmanlarına günlük uygulamalarında yol gösterecek profesyonel kriterler, kılavuzlar ve protokoller yetersizdir.** Bu, kararlarda keyfiliğe ve tutarsızlığa yol açabilmektedir.

* Bağlayıcı Olmayan Standartlar: Kabul edilen birçok standardın "bağlayıcı olmaması", uygulama üzerindeki denetim gücünü zayıflatmaktadır.

Bu bulgular, Türkiye'deki sosyal hizmet uygulamalarının, Avrupa Konseyi'nin insan hakları temelli, katılımcı ve şeffaf modelinin oldukça gerisinde kaldığını açıkça göstermektedir.Türkiye'de nasıl bir uzmanlık karartmasına uğradığını ve bu durumun çocukların anayasal haklarını nasıl ihlal ettiğini detaylı bir şekilde incelemesi içinde önemli bir kaynaktır

Değerlendirme ve Sonuç: Mesleki Kimlik, Terminoloji ve Sosyal Adalet Arayışı

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi (AKBK) tarafından 1967 yılından beri alınan söz konusu karar ve raporlar genelde Türkçe'ye çevrilmemiş ya da yanlış çevrilmiştir. Akademik çalışmalar dahil yanlışlıklar ve hatalarla oluşan toksik bilgiler, yapılar ve uygulamalara da yansımıştır.Bu yanlışlarla birlikte oluşan ve oluşturulan bir bakış açısıyla bu süreçte her şeyin önüne geçebilmiştir.Zehirli ağacın meyvesinin de zehirli olması gibi yarım asırdan beri hukuk dünyası dahil, şimdiki kadar yapı ve sistemi sürekli kılmak amacıyla bir çaba da söz konusudur.Anayasa ve dolayısıyla sözleşmeler açısından bir uygunluk aramak yerine, kuralların, kuralsız kılınmasıyla bir çatışma söz konusudur. 20 yıldır süregelen bu durumda, karar ve raporların yok sayılması aynı zamanda ÇHS'nin kendine göre yorumlanarak yanlışlıklarının ve ayıplarının gizlenmesine yardımcı olmaktadır. Avrupa Konseyi karar ve raporlar bu açıdan önemlidir., Diğer ülkelerdeki oluşan hatalardan ders alınması gerekmektedir. İnsanlık içinde bir davettir. Mazeretler ve sözleşmelerle pazarlıklar için olmaması içindir.Toksik araçları beslenen adalet sisteminde öne çıkan mazeret timinin, pompaladığı karbondioksitin azalıp, oksijenin gerekli düzeye gelinceye kadar nefes almasını sağlamak gibi bir ihtiyaç ortaya çıkmaktadır. Yapısal sorunlar çözülmeden ve sonuçlar üzerinde konuşulmadan, çocuk haklarına sadece bir söylem noktasından

13 <https://www.coe.int/en/web/children/child-friendly-social-services>

<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680649301>

<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=090000168046ccea>

<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680649301>

bakılırken, sorunun parçası olanlardan da çocukların korunması beklemekte çok zordur.. Bir sene içinde günleri var olan ama hakları olmayan bir çocuk haklarından da bu şekilde bahsedilmektedir.

20 Kasım Dünya Çocuk Hakları Günü'nde, Türkiye'nin çocuk hakları konusundaki sınavı, yalnızca yasalarda değil, sahada verilmektedir. Avrupa Konseyi standartları, Türkiye için uzak bir hedef değil, taraf olduğu sözleşmelerden doğan yükümlülüklerinin somut göstergesidir.

Bu standartların önündeki en büyük engellerden biri, **mesleki kimlik ve terminoloji krizi**dir. "Social Worker" kavramının "sosyal çalışmacı " olarak çevrilmesi yerine resmi belgelerde "sosyal hizmetli" gibi kavramlarla karşılanması özellikle ÇKK da üretilen "sosyal çalışma görevlisi" gibi hukuksuzluğu meşru kılmaktadır.Aynı zamanda zorunlu bir sosyal inceleme raporunun sadece "sosyal çalışmacılar" yerine kendi mesleği dışında ki psikolog,öğretmen,sosyolog,çocuk gelişimci gibi kendi meslekleri ve yetkinliği dışında düzenlemesi içindir..

Adalet yönetimi dahil sosyal korumaya yönelik "sosyal inceleme raporu SİR) özellikle öngörücü (prededictice),önleyici(preventive),kişi odaklı (personalized) ,katılımcı (participatory) ve hassas (precision) bakış ile böyle bir işlevi için profesyonleşmeyi ve uzmanlaşmayı da gerekmektedir.

Dolayısıyla ÇKK da üretilen "suça sürüklenen çocuk" ve "korunma ihtiyacı olan çocuklar" için bir yetkinlik aranılmadan çocukların korunduğu da halen zannedilmektedir. Halbuki hem ÇKK hem de TCK açısından ve söz konusu araçlar ile sözleşmeler açısından bir çatışma noktası halen öne çıkmaktadır.Diğer taraftan ÇHS'ni korunması yerine AB projeleri ile UNICEF bu süreçte aktif bir ortaktır. Özellikle ve halen önemli bir kaynak olarak üretilen "Sosyal Çalışma Görevlisi için El Kitabı" aslında çocuk hakları açısından bir kara lekedir. AB dahil Avrupa Konseyi ülkelerindeki benzer haklara sahip olması yerine Türkiye deki çocuklara çifte standart içinde bakmasın da Türkiye Barolar Birliği (TBB) aynı zamanda Çocuk Hakları Merkezleri ile dahil olmaktadır.

2005 yılından beri "suça sürüklenen çocuk" için soruşturma süreci dahil zorunlu olarak yer alan CMK Avukatları tarafından bu damgalama/lekeleme dahil genel mahkemelerce özgürlüklerin kısıtlaması için eğitimler dahil yapılan katkılar aynı zamanda çocukların savunmasız bırakılmasına neden olmaktadır.Ayrıca 2024 yılında bir milyondan fazla ¹⁴ çocuk resmi kayıtlara göre adalet yönetim ve sisteminde bu şekilde yer almaktadır.Ortada bir gençlik suçluluğu olmasına rağmen bu boyut ve çözümler göz ardı edilmekte olup sorununda temel bir parçası olabilmektedir. En son olarak ÇABA gibi AB Projeleri ve bu yöndeki katkılar son örneklerdendir. Pekin Kurallarına rağmen 20 seneden beri kuralsızlıkla bir süreklilik sağlanırken aynı zamanda sosyal çalışmacılar açısından insan hakları ile ilgili görevlerini doğrudan engellemektedir. Özellikle çocuk hakları açısından ASS da öne çıkan 7-13-14 ve 17 maddelerin yanı sıra Pekin Kuralının 4-16 ve 22 maddeleri ve de ÇHS'nin 3-37 ve 40. maddelerde ki sosyal hizmet ile ilgili boyutun hukuk eli ile yozlaştırılıp adaletten kaçırıldığı bir durum söz konusudur. Bu durumla birlikte 20 seneden beri Çocuk Hakları Günleri bu şekilde kutlanmaktadır. ¹⁵

Buna yönelik Türkiye de çocuklara yönelik böyle bir çifte standart ile uygun görülüp adalet zannedilmesi için karar ve raporların Türkçe'ye çevirilmemesi ve/ya yanlış bir şekilde çevrilmesi aslında kasıtlı ve bilinçli bir tutum ve davranışı ortaya çıkarmaktadır.Yarım asırdan beri bu ayıplarla birlikte 20 Kasım Dünya Çocuk Hakları Günleri kutlanırken bu süreçte yer alan Çocuk Hakları Merkezleri gibi çeşitli birimler tarafından sorumlular ve sorunlarla yüzleşme yerine ağıt yakarak her zaman olduğu gibi rutin bir gün bu şekilde geçştirilecektir. Yine 21.Kasım da her zaman olduğu gibi sosyal hizmetin ve bu yöndeki araçların adaletten kaçırılması devam edecektir.Bir arabadaki motoru ve/ya beyninin başkası tarafından çalınması ve bu arabanın araba zannedilmesi gibi.Dolayısıyla böyle insan hakları ihtiyacı korumak ve geliştirmek için öne çıkarılan sosyal çalışmacı gibi bir mesleğin insan hakları profesyoneli olarak konumunu zayıflatmak ve, itibarını

14 <https://www.cocukkorumaturkiye.com/genclik-suclulugunda-cocuk-korumama-kanunu-ve-tck-31-ile-2024-yili-icin-surukletilen-cocuklar-icin-acitici-sayilar-ve-ne-zaman-sona-erecek/>

15 <https://www.cocukkorumaturkiye.com/cocuk-haklarini-dert-edinenler-ve-unicefavrupa-birligi-turkiye-delegasyonuavrupa-konseyi-ankara-program-ofisi-dahil-igililere-acik-cagri/>

<https://www.cocukkorumaturkiye.com/vicdan-yarasi-turkiyedeki-cocuklara-cifte-standart-ile-bakan-avrupa-birligi-delegasyonu-icin-acil-eylem-cagrisi/>

aşındırmak ve çocukların üstün yararını koruma kapasitesini düşürmek ve sunulan adaleti,"adalet" olarak zannetmeye sadece yardım eder..

Özellikle Türkiye'de toksik bilgilerle nasıl bir uzmanlık karartmasına uğradığı ve bu durumun çocukların anayasal haklarını nasıl ihlal ettiğini detaylı bir şekilde değerlendirilmesi çocuk hakları açısından önceliklidir.Görüldüğü gibi evrensellik açısından 2010 tarihli **Çocuk Dostu Adalet Rehberi**, bir dönüm noktasıdır.Çocukların tüm yargısal süreçlerdeki haklarını güvence altına almayı amaçlamaktadır. Rehberin temel ilkeleri ise öncelikle **Katılım, Yüksek Yarar, Haysiyet ve Hukukun Üstünlüğü**'dür.Buna yönelik karar dahil sosyal hizmet ile ilgili kararların yanı sıra 2016 yılındaki rapor bir ölçek olup ele alındığında çocuk hakları adına çocukların nasıl araç olarak kullanılıp istismar edildiği bir kurumsal durumu sorgulanılması amacıyla ortaya çıkarmaktadır. Kuralızsızlıkla birlikte "iş" in, mesleksen onurun önüne çıkarılması ve de yetkisizleştirme ile sunulan hizmetten bahsedilmektedir..Aynı zamanda kamu zararı olmak üzere ortaya çıkan yetki gaspı ve de görev ihmali dahil suça yapılan ortaklık adaleti hoyratlaştırmaktadır..Yönetimsel açıdan hukuksal kılıfların aranılması ile üretilen araçlar ve görevlerin işlevsiz kılması ile bu şekilde sunulan hizmet özellikle insan haklarına ulaşımı doğal olarak etkilemektedir. 137 maddesi olmak üzere Anayasa ve sözleşmeler rağmen hukukun üstünlüğü ve de sosyal devlet özelliğini ve ÇKK gibi kanunları da anlamsız ve değersiz kılabilir. Aksine kuralızsızlığı ve adaletsizliği beslemektedir.

Söz konusu Avrupa Konseyi kararları arasında yetkinlik,profesyonelleşme ve de uzmanlık öne çıkarken halen adalet yönetiminde **Hukuk Devleti İlkesi (Anayasa Madde 2) ve Yasal Tutarsızlığı da birlikte öne çıkarabilmektedir. ÇHS ve ASŞ olmak üzere sözleşmelerin kötüye kullanılması ile ilgili 17 ve 18 maddeler adil yargılama boyutunu da anlamsız ve değersiz kılmaktadır. Anayasal uygunluk ve tutarlılık aranılmadan , kanunlar bile uygulamadan ve de yasal çerçeveden sapılarak, YÖK tarafından kaldırılan "Pedagog" unvanı ise insan hakları açısından son örneklerdendir. Çocuk haklarının nasıl istismar ve araç olması için adli destek hizmetlerinde kullanılması, uzmanlık ve yetkinlik konusunda hukuki tutarsızlık yaratmak konusunda ki eylemsizlik , çocuk koruma sisteminin ve adalet yönetimin temel direğini zayıflatmaktadır.Adalet ile ilgili sistemin çürütülmesine neden olabilmektedir.**

Üç ayaklı adalet sistemindeki ayaklardan biri olan avukat hizmetinde kaliteye bağlı ve orantılı olarak çocukların savunmasız bırakılması ise ilk önemli adımdır. Silahların eşit olmamasına da bağlı olarak Anayasa'nın 38. Maddesi ile güvence altına alınan Masumiyet Karanesi'nin sosyal inceleme rapor ile birlikte çocuklar tehlikeye atılmaktadır:2005 yılından beri yetkisi olmayan kişiler tarafından düzenlenen "SİR" ile henüz hüküm giymemiş çocuklar hakkında (Suça Sürüklenen Çocuk/SSÇ) önyargılı bir değerlendirme zemini bu şekilde oluşturarak, bilinçli bir şekilde işlevsiz kılınması için yapılan ortaklık aynı zamanda çocuğun adil yargılanma hakkını zedelemektedir., Çocuk Hakları Günleri kutlamayı da anlamsız ve değersiz kılarken vicdanların nasıl körelmenin somut örneği olabilmektedir.

20 yıldan beri milyonlarca çocuğun acı öyküleri arasında Anayasa Mahkemesi tarafından 2019 yılındaki karar bunların arasındadır.¹⁶ Kumbarayı çalan ve intihara kadar böyle bir acı öykü , bu kararın bazı bölümlerinde de yer almaktadır.Yaşam hakkı'nın öne çıkarıldığı bu kararda yer alan bilgiler bağlamında Pekin Kuralı olmak üzere ÇHS'ne rağmen tutuklama dahil bu boyut AYM tarafından da yeterli şekilde ele alınmadığını da göstermektedir. Bu karar haberleşmiş olup 15 yaşındaki bir çocuğun bedelini de belirlemiştir. Bu bilgiler arasında " 17 Temmuz'da başvuruyu görüşen Anayasa Mahkemesi, tutuklama tedbirinin ölçülü olmaması nedeniyle Anayasa'nın 19'uncu maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine karar verdi. Mahkeme ayrıca başvurucuya net 27 bin 500 lira manevi tazminat ödenmesine hükmetti. " şeklindedir. Karar ve haberdeki bilgiler ele alındığında AYM tarafından söz konusu 30 000 TL 'nin 27.500 TL ye indirildiği ve indirim gerekçesinin yer almadığı bir kararda öne çıkmaktadır.2019 yılında ki kur ele alındığı bir çocuğun bedeli yaklaşık olarak 4 000 Euro olduğu görülmektedir.

16 <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2016/78494>

<https://www.birgun.net/haber/aym-den-cezaevinde-intihar-eden-cocuk-icin-ihlal-karari-267950>

<https://t24.com.tr/haber/anayasa-mahkemesi-nden-cezaevinde-intihar-eden-cocuk-icin-ihlal-karari,838886>

Ayrıca haberler tarafından tarafından ele alınırken AYM tarafından tespit edilen bu ihlal yalnızca birkaç cezaevi görevlisinin ihmalinden kaynaklanmamakta; **çocuk adalet sistemi, tutuklama prosedürleri, cezaevi gözetim sistemleri ve savcılık soruşturmalarındaki yapısal bozuklukların** bir sonucu da yansıtmaktadır. Bu boyut ve önem bağlamında bu çok katmanlı sistemik başarısızlığı yansıtanın da yetersiz kaldığı görülmektedir. Sadece AYM'nin önemli kararını kamuoyuna duyurma işlevini yerine getirmiştir. Ancak, hukuki ve insan hakları bağlamında kararın taşıdığı derin anlamı, uluslararası standartlarla olan bağını ve adli sürecin başındaki hataları tam olarak yansıtmamaktadır. Trajik bir bireysel vakanın ötesine geçememiş, kararın Türkiye'deki çocuk adaleti sistemi için bir **milat ve uyarı** niteliği taşımasının etkili bir şekilde aktarılamaması çocuk haklarına bakışı özetlemektedir. Hesapverilebilirlik bağlamında söz konusu sorumluların yeterli bir sorgulanmaması ve tepkisizlik söz konusu haksızlığın olağanlaşmasına yardım ederken böyle bir sözde Çocuk Hakları Günleri'nin kutlanması sağlanabilmektedir.

Haksızlıklara ve adalesizliğe alışması ile günümüzde 15 yaşındaki bir çocuğun bedelinin 200 bin TL olabildiği ve 20 yıldan beri süre gelen acı öykülerle aşağıda yer alan 2016 tarihli rapordaki bilgiler daha önemlidir. Bu yönde somut ve kanıta dayalı bir ölçü söz konusudur. Bu ölçü Türkiye içinde geçerlidir., Avrupa Sosyal Şartı ve Çocuk Hakları Sözleşmesi'nden kaynaklanan yükümlülüklerini yerine getirmesi için atması gereken adımlar ise şunlar olabilmektedir.:

1. Standartların Etkin Yaygınlaştırılması: Avrupa Konseyi tavsiye kararları resmi olarak Türkçeye doğru terminolojiyle çevrilmeli ve tüm paydaşlarla paylaşılmalıdır.
2. Yüksek Yarar İlkesinin Somutlaştırılması: Sosyal çalışmacılara yönelik, "çocuğun yüksek yararı"ni somutlaştıran net kılavuzlar, protokoller ve eğitimler geliştirilmelidir.
3. Katılımcı ve Şeffaf İzleme: Çocukların ve sivil toplumun, sosyal hizmetlerin planlama, uygulama ve denetim süreçlerine anlamlı katılımı sağlanmalıdır.
4. Mesleki Statünün Güçlendirilmesi: Sosyal çalışmacıların eğitimi, çalışma koşulları, bağımsızlığı ve toplumsal statüsü, birer insan hakları savunucusu olarak görev yapabilmelerine imkan verecek şekilde iyileştirilmelidir.

Sosyal hizmet mesleğinin itibarının iadesi ve çocuk dostu bir sistemin inşası, yalnızca bir meslek grubunun değil, Türkiye'nin demokratik geleceği ve tüm çocukların insan onuruna yaraşır bir hayat sürmesi için atılacak en hayati adımlardan biridir. Bu 20 Kasım'da, taahhütleri hatırlamak ve bu yöndeki somut adımları talep etmek hepimizin sorumluluğudur.

Bu sorumlulukla birlikte 20 Kasım Dünya Çocuk Hakları Günü'nde, Türkiye'nin uluslararası arenadaki konumu ve kendi anayasal güvenceleri arasındaki bu derin uçurum kabul edilmelidir. Yüzleşme ve öz eleştiriye gerekmektedir. Sosyal hizmet mesleğinin itibarının iadesi, çocuk dostu bir adalet sisteminin inşası için atılacak ilk ve en hayati adımdır.

1. **55 Yıllık İhmalin Telifisi:** Başta **1967 Kararı** olmak üzere, tüm Avrupa Konseyi kararları ve BM belgeleri, mesleki kimliği onurlandıran "**Sosyal Çalışmacı /Sosyal Hizmet Uzmanı**" terimiyle ve doğru çevirilerle resmî olarak yayımlanmalıdır. "**Sosyal hizmetli**" gibi itibar aşındırıcı terimler derhal kaldırılmalıdır.
2. **SIR Yetkisi ve Anayasa 38 Güvencesi:** Anayasa Madde 38'in korunması için, **Sosyal İnceleme Raporu** düzenleme yetkisi, AKBK/BM standartlarına uygun, insan hakları eğitimini almış tek meslek grubu olan **Sosyal Çalışmacı/Sosyal Hizmet Uzmanları** ile sınırlandırılmalıdır.

3. **Yüksek Yarar İlkesinin Somutlaştırılması:** 2016 Raporu'nun işaret ettiği eksikliğe binaen, "çocuğun yüksek yararı" ilkesini uygulamada kılavuzluk edecek, **bağlayıcı, somut protokoller ve mesleki kriterler** acilen geliştirilmelidir.
4. **Uluslararası İş Birliklerinde Standartların Gözetilmesi.** Avrupa Konseyi ile ilgili karar ve raporlara da yönelik AB Projeleri ile benzer haklara sahip olması yerine Türkiye deki çocuklara çifte standart için bakmasına katkı veren UNICEF tarafından web sayfasında ki "Sosyal Çalışma Görevlisi için El Kitabı " hemen kaldırılmalıdır.Çocuk haklarının istismarının yanı sıra sosyal hizmetin adaletten kaçırılmasında ki durum Avrupa Konseyi Program Ofisi Ankara içinde geçerlidir.Bu kaçırmanın sona ermesi için söz konusu kararların ve raporların Türkçe olarak web sayfaların da yer alması sağlanmalıdır.
5. **Hukuki Güvencenin İadesi:** Hukuk Devleti ilkesine uygun olarak, **SYDV** kararlarının üzerindeki özel hukuk statüsü kaldırılarak, tüm yardım kararları **tam idari yargı denetimine** açılmalıdır.
6. **Çözüm arasında "Child-friendly Justice in Europe 2025" El Kitabı'nın Gösterdikleri: Sosyal Çalışmacı Merkezli Bir Sistem**

Yapay Zeka DeepSeek tarafından Türkçeye çevirisi de yapılan "Child-friendly Justice in Europe 2025" (Avrupa'da Çocuk Dostu Adalet El Kitabı - 2025) başlıklı birinci el kaynak, Türkiye için bir yol haritası daha da netleştirmektedir. Bu el kitabı, çocuk dostu adalet sisteminde sosyal çalışmacıyı "köprü kurucu", "sabit nokta" ve sistemin "insani yüzü" olarak merkeze yerleştirir.

Bireysel Değerlendirme ve Katılım: Sosyal çalışmacı, mahkemenin kararını şekillendiren kapsamlı Sosyal İnceleme Raporu'nu hazırlamak ve çocuğun sürece anlamlı katılımını sağlamakla yükümlüdür.

Topluma Kazandırma (Reintegrasyon): Cezalandırıcı değil, koruyucu bir yaklaşımla, çocuğun hayatının tüm alanlarını kapsayan bütüncül bir topluma kazandırma sürecinin planlayıcısı ve yürütücüsüdür.

Disiplinlerarası İş Birliği: Hukukçular, psikologlar ve kolluk kuvvetleri ile eş güdüm içinde çalışarak, çocuğun sistem içinde kaybolmasını engelleyen koordinatör rolündedir.

Türkiye, bu köklü yapısal sorunları çözmeden, 20 Kasım'ı gerçekten bir kutlama günü olarak anmayı hak etmeyecektir. Çocuk hakları, uzmanlık ve hukukun üstünlüğü olmadan sadece bir hayaldir.

Bunun için "Child-friendly Justice in Europe 2025" El Kitabı'nın Gösterdikleri: Sosyal Çalışmacı Merkezli Bir Sistem :

Yapay Zeka DeepSeek tarafından Türkçeye çevirisi de yapılan "Child-friendly Justice in Europe 2025" (Avrupa'da Çocuk Dostu Adalet El Kitabı - 2025) başlıklı birinci el kaynak, ¹⁷ Türkiye için bir yol haritası daha da netleştirmektedir. Bu el kitabı, çocuk dostu adalet sisteminde sosyal çalışmacıyı "köprü kurucu", "sabit nokta" ve sistemin "insani yüzü" olarak merkeze yerleştirir.

•**Bireysel Değerlendirme ve Katılım:** Sosyal çalışmacı, mahkemenin kararını şekillendiren kapsamlı Sosyal İnceleme Raporu'nu hazırlamak ve çocuğun sürece anlamlı katılımını sağlamakla yükümlüdür.

•**Topluma Kazandırma (Reintegrasyon):** Cezalandırıcı değil, koruyucu bir yaklaşımla, çocuğun hayatının tüm alanlarını kapsayan bütüncül bir topluma kazandırma sürecinin planlayıcısı ve yürütücüsüdür.

17 <https://www.cocukkorumaturkiye.com/cocuk-haklari-acisindan-avrupada-cocuk-dostu-adalet-el-kitabi-2025-temelinde-sistemde-ki-sosyal-hizmetin-rolu-ve-ozeti/>

•**Disiplinlerarası İş Birliği:** Hukukçular, psikologlar ve kolluk kuvvetleri ile eş güdüm içinde çalışarak, çocuğun sistem içinde kaybolmasını engelleyen koordinatör rolündedir.

BÖLÜM II

20 KASIM VE ÇOCUK ADALETİNİN İKİ DÖNEMECİ: 2016 RAPORU VE 2025 EL KİTABI KARŞILAŞTIRMASI

20 Kasım Dünya Çocuk Hakları Günü, Avrupa Konseyi (CoE) standartları ışığında, Türkiye'nin çocuk dostu adalet (ÇDA) ve sosyal hizmet sistemlerindeki ilerleme ve eksikliklerini değerlendirmek için kritik bir zemin sunar. ÇDA sisteminin evrimindeki iki temel belge olan **2016 Uygulama Raporu** (CM/Rec(2011)12'nin izlenmesi) ve **Çocuk Dostu Adalet Avrupa Ağı'nın (CFJ-EN) 2025 El Kitabı**, bu alandaki değişimi, beklentileri ve sosyal çalışmacılarının rolünün nasıl merkezileştiğini göstermektedir.

Aşağıdaki tablo, sunulan metin ışığında her iki belgenin temel özelliklerini, yaklaşımlarını ve hedeflerini karşılaştırmalı olarak detaylandırmaktadır.

AVRUPA ÇOCUK DOSTU ADALET VE SOSYAL HİZMET STANDARTLARI KARŞILAŞTIRMASI

Kriter	2016 Uygulama Raporu (CM/Rec(2011)12)	2025 El Kitabı (Child-friendly Justice in Europe 2025)
Temel Odak Noktası	Yasal Entegrasyon ve Uygulama Boşluklarının tespiti.	Pratik Araçlar, Bütüncül Yaklaşımlar ve Reintegrasyon modellerinin yaygınlaştırılması.
Kavramsal Çerçeve	"Çocuk ve Aile Dostu Sosyal Hizmetler"	"Çocuk Dostu Adalet (ÇDA)"
Tanımlayıcı İçerik	Hizmetlerin sağlanma, katılım ve korunma haklarını desteklemesi.	Çocukların ihtiyaçlarına uygun, erişilebilir, yaşa uygun, hızlı ve saygılı adalet sistemi. Sosyal çalışmacı bağlamında psiko-sosyal boyutu merkeze alır.
Sosyal Çalışmacının Rolü	Çocuk haklarını entegre eden hizmetlerin sağlayıcısı (Yardımcı aktörlükten evrim).	Sosyal Yargıç, savcı ve avukatların yanında merkezi bileşen, köprü kurucu ve savunucu aktörlük.
Yasal Entegrasyon Düzeyi	Üye devletlerin CM/Rec(2011)12 ruhuna uygun mevzuat değişiklikleri yapması. Üstün yararın yasal entegrasyonu.	FOCUS Standartları, Barnahus Modeli ve "Give Me a Chance, but a Real One" gibi somut, kanıta dayalı araçları yasal ve pratik uygulamaya entegre etmek.
Tespit Edilen Kritik Boşluklar	1. Yaygınlaştırma (ulusal dile çeviri) eksikliği. 2. Stratejik çocuk katılımı eksikliği. 3. Finansal kısıtlamalar . 4. Protokol ve kılavuz yetersizliği.	1. Kaynak yetersizliği. 2. Uzmanlaşmış eğitim eksikliği. 3. Geleneksel adalet sisteminin kurumsal direnci . (2016'daki sorunların devamı).
Türkiye Bağlamındaki Konumu	Ankete katılan ancak iyi uygulama örneği kutucuklarında yer almayan ülke. Çıkarım: Kararın ulusal düzeyde etkin yaygınlaştırılmaması.	Mevzuatta çatışma noktası (ÇKK, TCK m.31). "Yaşa Uygun Prosedürler Değerlendirme Ölçeği"nde düşük puan (2 puan). Kurumsal direnç tespiti.
Süreçteki Konumu (Dönem)	Avrupa'da Yasal Entegrasyon Aşaması (2011-2016).	Avrupa'da Bütünsel Reintegrasyon Modellerinin Yaygınlaştırılması Aşaması

Kriter	2016 Uygulama Raporu (CM/Rec(2011)12)	2025 EI Kitabı (Child-friendly Justice in Europe 2025)
		(2025 ve sonrası).

SONUÇ: YASAL UYUMLULUKTAN UYGULAMA ETKİNLİĞİNE GEÇİŞ

Bu karşılaştırma, Avrupa'da çocuk dostu adalet ve sosyal hizmetler alanındaki sürecin **yasal uyumdan uygulama etkinliğine** doğru evrildiğini net bir şekilde göstermektedir.

- **2016 Raporu**, yasal değişiklikler yapılsa bile, **hizmetin kalitesini güvence altına alan protokol ve kılavuzların** eksikliği gibi uygulama boşluklarının altını çizmiştir.
- **2025 EI Kitabı** ise, bu boşlukları doldurmak için Barnahus gibi **bütünsel modeller** ve reintegrasyon rehberleri gibi **somut araçlar** sunarak, sosyal çalışmacılarının rolünü sadece **hakları entegre eden** değil, aynı zamanda **adalet sürecinin ayrılmaz bir parçası** olan bir savunucu olarak güçlendirmektedir.

20 Kasım vesilesiyle Türkiye için temel çıkarım, **2016'da tespit edilen "yaygınlaştırma eksikliği" ve "rehberlik yetersizliği"** sorunlarının devam etmesidir. Özellikle, **CM/Rec(2011)12** ve **2025 EI Kitabı** gibi kritik belgelerin **Türkçeye resmi çevirisinin bulunmaması**, ülkenin **yasal uyum aşamasından uygulama etkinliği aşamasına** geçişini engelleyen en büyük **bilgi erişim engeli** olarak öne çıkmaktadır. Sosyal çalışmacıların itibarının iadesi, bu uluslararası standartlara tam ve şeffaf erişimle mümkündür.

Gemini Ekibi

BÖLÜM III

“CHILDREN RIGHTS AND SOCIAL SERVICES” / ÇOCUK HAKLARI VE SOSYAL HİZMETLER

(<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680649301>)

Not:DeepSeek Ekibi tarafından Türkçe metin aynen aşağıda yer almaktadır.Resmi bir metin değildir.)

Çocuklara ve Ailelere Dost Sosyal Hizmetler ve Çocuk Haklarına İlişkin Avrupa Konseyi Tavsiye Kararı'nın Uygulanmasına Dair Rapor

AVRUPA KONSEYİ

CONSEIL DE L'EUROPE

ÇOCUK HAKLARI VE SOSYAL HİZMETLER

Çocuklara ve Ailelere Dost Sosyal Hizmetler ve Çocuk Haklarına İlişkin Avrupa Konseyi Tavsiye Kararı'nın Uygulanmasına Dair Rapor

Raporu Hazırlayanlar: Ana Isabel Fernandes Guerreiro ve Vanessa Sedletzki

Avrupa Konseyi

Fransızca baskı: Droits des enfants et des services sociaux

Bu raporda ifade edilen görüşler, Avrupa Konseyi'nin görüşlerini yansıtmak zorunda değildir.

Bu belgenin tamamının veya bir kısmının çoğaltılması veya tercümesi ile ilgili tüm talepler, İletişim Müdürlüğü'ne (F-67075 Strasbourg Cedex veya publishing@coe.int) yöneltilmelidir. Bu belgeyle ilgili diğer tüm yazışmalar, Demokrasi Genel Müdürlüğü'ne yöneltilmelidir.

Kapak fotoğrafı: 2ev Hoover

Kapak ve düzen: Belgeler ve Yayınlar Üretim Departmanı (SPDP), Avrupa Konseyi

Avrupa Konseyi, Mart 2016

Avrupa Konseyi'nde basılmıştır.

İçindekiler

YÖNETİCİ ÖZETİ

GİRİŞ

ANA UYGULAMA ÖNLEMLERİ

Tavsiye Kararı hükümlerini yansıtan mevzuat

Politika koordinasyonu 12

Ulusal ve yerel düzey: adem-i merkezîyetçilik 13

Kemerî sıkma bağlamında finansman 14

İzleme 16

Araştırma 18

Tavsiye Kararı'nın yaygınlaştırılması 19

TEMEL İLKELERİN UYGULANMASI 20

Çocuğun üstün yararı 20

Katılım hakkı 23

Korunma hakkı 26

ÇOCUKLARA VE AİLELERE DOST SOSYAL HİZMETLERE İLİŞKİN STANDARTLARIN UYGULANMASI 28

Standartlar, protokoller ve düzenlemeler 28

Sosyal hizmetler bağlamında çocuk hakları konusunda farkındalık artırma kampanyaları 29

Mesleki yeterlilik: eğitim, denetim ve hesap verebilirlik 30

Çocuğun güvenliği 32

Entegre hizmetler 34

Sosyal hizmetler arasında sınır ötesi işbirliği 35

Hizmetlerin izlenmesi ve değerlendirilmesi 37

SONUÇ 38

Çıkarılan dersler 38

EK 40

CM/Rec(2011)12 sayılı Tavsiye Kararı Eki - İlkeler 42

KAYNAKÇA 49

Yönetici Özeti

Sosyal hizmetler, devletin çocuk haklarını güvence altına aldığı en dolaysız ve doğrudan araçlardır. Sosyal hizmetlerin işleyişi, çocuklar ve ailelerle günlük etkileşimi ve onlara hizmet sunumu, çocuğun uyumlu gelişimi, aile birliğinin korunması ve nihayetinde toplumda refah için kritik öneme sahiptir.

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin 16 Kasım 2011 tarihinde kabul ettiği, çocuklara ve ailelere dost sosyal hizmetler ve çocuk haklarına ilişkin Bakanlar Komitesi'nin üye devletlere yönelik CM/Rec(2011)12 sayılı Tavsiye Kararı (bundan sonra "Tavsiye Kararı" olarak anılacaktır), sosyal hizmetlerin planlanması, sunumu ve değerlendirilmesinde çocuk haklarını ele almaktadır. Amacı, "sosyal hizmetlerin, çocuğun ihtiyaçları ve koşullarının bireysel değerlendirmesine dayalı olarak sunulmasını ve çocuğun kendi görüşlerinin, yaşı, olgunluk düzeyi ve kapasitesi dikkate alınarak hesaba katılmasını sağlamaktır." Çocuk dostu sosyal hizmetleri, "her çocuğun haklarına, sağlanma, katılma ve korunma hakkına ve çocuğun üstün yararı ilkesine saygı duyan, koruyan ve yerine getiren sosyal hizmetler" olarak tanımlar. Tavsiye Kararı, sosyal hizmetlere yalnızca geniş, politik bir perspektiften değil, aynı zamanda çocuğun ve ailenin perspektifinden de bakan bir araçtır. Nihayetinde, hizmetlere bu faydalanıcıların ve hak sahiplerinin bakış açısından bakıldığında, bunların çocuklara ve ailelere dost olup olmadığı değerlendirilebilir. Yine de sosyal hizmetler aynı zamanda toplumsal evrimin ve politik tercihlerin bir aynasıdır. Kurum bakımından çıkışa yeniden gösterilen ilgi, kemer sıkma önlemleri ve hizmet sunumunda çocuğa hak öznesi olarak muamele edilmesi çabaları da dahil olmak üzere çeşitli gelişmeler, hizmetlerin işleyiş şeklini doğrudan etkilemiş ve çocuklar ve aileler için dolaysız sonuçlar doğurmuştur.

Bu arka plana karşı, bu çalışmanın temel amacı, Bakanlar Komitesi tarafından 2 Mart 2016'da kabul edilen Çocuk Hakları Stratejisi'nin ve Örgüt'ün gelecekteki gündeminin planlanmasına ve uygulanmasına bilgi sağlamak için üye devletlerden Tavsiye Kararı'nın uygulanmasına ilişkin veri toplamaktır. Tavsiye Kararı'nın uygulanmasına ilişkin tüm Avrupa Konseyi üye devletlerine gönderilen bir anket 27 yanıt aldı.[¹]

Bulgular, Avrupa Konseyi üye devletlerinde çocuklara ve ailelere dost sosyal hizmet unsurları bulunduğunu göstermektedir. Ancak bulgular, aynı zamanda mevcut mevzuatın, standartların ve önlemlerin güçlendirilmesi ve uygulanması ihtiyacına da işaret etmektedir. Çalışma, üye devletlerden iyi uygulama örneklerini vurgulamış olup, bunlar çocuklar ve aileler için sosyal bakımda daha iyi deneyimlerin ve genel refahın mümkün olduğunu göstermektedir. Bunlar, üye devletler için bir çağrı işlevi görmeli, birbirlerinden öğrenmeleri ve birlikte çalışmalarını ve sosyal hizmetlerini, her ikisinin de haklarını ve görüşlerini dikkate alarak, çocuklar ve aileler için dostane bir şekilde geliştirmeleri için bir çağrı olmalıdır.

Çalışma Bulguları

Bu raporda sunulan bilgiler, genel olarak, ankete katılan üye devletlerin çoğunun, çocuklara ve ailelere dost sosyal hizmetlerin temel unsurlarını kapsayan mevzuat ve önlemler kabul ettiğini göstermektedir. Tespit edilen temel boşluklar, Çocuklara ve Ailelere Dost Sosyal Hizmetler ve Çocuk Haklarına İlişkin Avrupa Konseyi Tavsiye Kararı'nın yaygınlaştırılması ve çocukların hizmetlerin planlanması, geliştirilmesi ve değerlendirilmesine katılımı ile ilgilidir. Bu, aşağıdaki 1. Grafik'te gösterilmektedir.

1. Arnavutluk, Andorra, Azerbaycan, Belçika, Hırvatistan, Kıbrıs, Danimarka, Estonya, Fransa, Yunanistan, Macaristan, İzlanda, İtalya, Letonya, Litvanya, Moldova Cumhuriyeti, Karadağ, Hollanda, Portekiz, Romanya, Rusya Federasyonu, Sırbistan, Slovakya, Slovenya, İsveç, İsviçre ve Türkiye.

Çocuklara ve ailelere dost sosyal hizmetlere ilişkin standartların uygulanması

Toplam ülke sayısı 25 ;20 ;15 ;10 ;5 ;0

Grafik: Çubuk grafik, 27 ülkeden gelen yanıtlara göre çeşitli uygulama önlemlerini göstermektedir] Standartlar, protokoller 21; Farkındalık kampanyaları 20; Profesyonel eğitimi** 23; Profesyonellerin denetimi 19 ;Çocuğun güvenliği 20; Tesislerin güvenliği 22 ;Sınır ötesi işbirliği 10, İzleme ve değerlendirme 11 ;Çocuklarla istişare 11 ;Ana Uygulama Önlemleri (NOT Orijinal metin bakınız)

Rapor, üye devletlerin Tavsiye Kararı'nın uygulanmasını sağlamak için aldığı veya başka şekilde hükümlerini yansıtan genel önlemleri incelemektedir.

1. Mevzuat, sosyal hizmetler ve sosyal yardıma ilişkin genel yasaları ve çocuk koruma yasaları da dahil olmak üzere çocuklara odaklanan yasaları içerir. Temel zorluklar arasında mevzuatta bazı tutarsızlıklar ve savunmasız çocuk gruplarının etkin korunması yer almaktadır.
2. Avrupa'daki ekonomik durgunluk, sosyal hizmet sunumunu etkilemiştir. Bazı üye devletlerde çocuklar ve aileler için sosyal hizmetler büyük kesintilere uğrarken, diğerlerinde sosyal destek artırılmıştır.
3. Ankete katılan Avrupa Konseyi üye devletlerinin yarısından azı Tavsiye Kararı'nı ulusal düzeyde çevirmiş ve yaygınlaştırmıştır.
4. Sosyal hizmetlerin çocuklara ve ailelere dost olup olmadığının izlenmesi, hem hükümet izlemesini hem de bağımsız izlemeyi içerir. Hükümet yapıları tipik olarak, belirli bir sektördeki hizmetleri denetlemekten sorumlu olan her bir ilgili bakanlık altında yer alan teftiş sistemleridir. Bağımsız mekanizmalar genellikle bağımsız çocuk hakları kurumlarıdır, ayrıca çocuk ombudsmanları veya çocuk hakları yardımcı ombudsmanları olarak da bilinirler veya bir ulusal insan hakları kurumu içinde bir departman olabilirler. Bunlar, Avrupa Konseyi üye devletlerinin büyük çoğunluğunda -ancak tamamında değil- kurulmuştur.

Tavsiye Kararı'nın Temel İlkelerinin Uygulanması**

Bu rapor, Tavsiye Kararı'nın temel ilkelerinin üye devletlerde nasıl benimsendiğini ve uygulandığını analiz etmektedir.

Birçok üye devlet, çocuğun üstün yararı ilkesini mevzuata dahil etmiştir. Ancak, çok azı profesyonellerin günlük işlerinde karşılaştıkları bireysel durumlarda çocuğun üstün yararını belirlerken onlara rehberlik etmek ve destek olmak için standartların ve diğer araçların varlığını bildirmiştir.

Esas olarak, çocukların kendi bakımlarına, alternatif bakım da dahil olmak üzere katılımını sağlamak için genel nitelikte önlemler alınmıştır, ancak uygulama mevcut altyapılara ve özellikle çocuğun yaşına bağlı olarak düzensiz olmuştur. Öte yandan, hizmetlerin planlanması, geliştirilmesi ve değerlendirilmesinde çocuklarla istişare eksikliği bulunmaktadır ve bu daha fazla dikkat gerektirmektedir.

Çocukların korunma hakkına yaklaşım, aileyi güçlendirmeye ve ebeveynliği desteklemeye odaklanmaktadır. Yüksek kurumsal bakım oranları büyük bir endişe kaynağı olmuş ve yeterli sosyal hizmetlerin bulunmamasıyla ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Bu durum, üye devletleri sosyal koruma ve aileleri hedef alan önlemler, genel olarak kapı bekçiliğinin güçlendirilmesi ve koruyucu aile veya grup evlerinin geliştirilmesi yoluyla kurumsallaşmayı önlemek için özel çabalar sarf etmeye sevk etmiştir.

Çocuklara ve Ailelere Dost Sosyal Hizmetlere İlişkin Standartların Uygulanması*

Rapor, üye devletlerin çocuklara ve ailelere dost sosyal hizmetler konusunda somut programları, yönergeleri ve önlemleri nasıl geliştirdiğini sunmaktadır.

Üye devletler standartlar, protokoller ve düzenlemeler benimsediklerini bildirmişlerdir, ancak bu araçların birçoğunun bağlayıcı olmaması büyük bir sınırlama teşkil etmektedir.

Üye devletlerin çoğunluğu, çocuklarla ve çocuklar için çalışan personelin, çocuk haklarını da içeren çocuk koruma konusunda özel eğitim aldığını bildirmiştir. Ancak, ulusal ve uluslararası kanıtlar, profesyonellere sunulan eğitim, yönerge ve protokol eksikliğine işaret etmekte ve bu da günlük uygulamayı etkilemektedir.

Kanıtlar, profesyonellerin çocuklarla çalışmaya uygunluklarının zaman içinde periyodik olarak gözden geçirilmesini sağlayacak gerekliliklere ihtiyaç olduğunu göstermektedir.

Tüm üye devletler, özellikle refakatsiz veya ayrılmış çocuklar ve çocuk ticareti ile ilgili olmak üzere, sosyal hizmetler arasında sınır ötesi işbirliği yapmaktadır.

Çıkarılan Dersler

Avrupa Konseyi için:

* Tavsiye Kararı'nın uygulanmasını desteklemek için Avrupa Komisyonu, UNICEF, Dünya Sağlık Örgütü (WHO), sivil toplum kuruluşları (STK'lar) ve mevcut ağlarla olan ortaklıkları güçlendirmek ve bu kuruluşların benimsediği mevcut araçlar ve yaklaşımlarla sinerjiler oluşturmak;

* Tavsiye Kararı'nın uygulanmasına ve etkisine dair kanıt toplamak için düzenli karşılaştırmalı çalışmalar yapmak;

* Çalışmanın sonuçlarının, yaklaşan Çocuk Hakları Stratejisi'nin uygulanmasına rehberlik etmesini sağlamak;

* Avrupa Konseyi çocuk katılımı değerlendirme aracının pilot uygulama sonuçlarını yaygınlaştırmak ve bunları iyi uygulama değişiminde kullanmak ve üye devletleri ulusal düzeyde daha sistematik çocuk katılım mekanizmalarını teşvik etmede desteklemek;

* İlgili Avrupa Konseyi tavsiye kararlarını, yönergeleri, iletişimleri ve eğitim ve öğretim kaynaklarını daha fazla yaygınlaştırmak ve üye devletlerin bunları kullanmasını desteklemek;

* Çocuk haklarının ve çocuklara yönelik şiddet gibi Avrupa'daki çocukların refahı için temel olan konuların görünürlüğünü artırmaya devam etmek.

*Üye devletler için:

* Sosyal hizmetler ve çocuk koruma sistemlerine ilişkin mevzuatı somut stratejilere, politikalara ve önlemlere dönüştürmek;

* Çocukların ve ailelerin katılımıyla kanıta dayalı planlama, izleme ve değerlendirme yaparak hesap verebilirlik çerçevelerini güçlendirmek;

* Etkili ve kalıcı çocuk katılım mekanizmaları oluşturmak;

* Çocuklar için ve çocuklarla çalışan profesyoneller için temel konularda (çocuğun üstün yararı ve çocukların kendi bakımlarına katılımı gibi) yönergeler ve protokoller geliştirmek ve uygulamak;

* Çocukları ulusal, yerel ve hizmet sunumu düzeyindeki bütçelerde görünür kılmak;

* Ulusal ve yerel düzeylerde çocuk hakları konusunda farkındalık yaratmayı, diyalogu ve tartışmayı artırmak;

* Savunmasız çocukları ele almak ve tüm çocukların ayrımcılık olmaksızın dostane sosyal hizmetlere erişimini sağlamak;

* Ulusal topraklar ve yapılar genelinde sosyal hizmet sunumu için mevzuatı, politikaları ve uygulamaları uyumlaştırmak;

* Mevzuatın ve politikaların etkisi ile çocuklar için sonuçlar da dahil olmak üzere, sosyal hizmet sunumunun düzenli değerlendirmelerini teşvik etmek;

* Kemerı sıkma önlemlerinin çocuklar için sosyal hizmet sunumu üzerindeki etkisini ölçmek;

* Profesyonellerin çocuklarla çalışmaya uygunluklarının periyodik olarak gözden geçirilmesi için gereklilikler geliştirmek;

* Çocuklar için ve çocuklarla çalışan uzman ve uzman olmayan profesyoneller için çocuk hakları konusunda eğitimi artırmak.

Giriş

Çocuklar ve aileler, sağlık hizmeti, okul ve gündüz bakımı gibi günlük ihtiyaçlar için ve sosyal destek ve adalet gibi daha özel ihtiyaçlar için sosyal hizmetleri günlük olarak kullanmaktadır. Bu nedenle sosyal hizmetler, devletin çocuk haklarını garanti altına aldığı ve çocuklar ve ailelerle hak sahipleri olarak düzenli temas kurduğu dolaysız ve doğrudan araçlardır. Sosyal hizmetlerin işleyişi, çocuklar ve ailelerle etkileşimi ve onlara hizmet sunumu, çocuğun uyumlu gelişimi, aile birliğinin korunması ve nihayetinde toplumun refahı için kritik öneme sahiptir.

Yine de sosyal hizmetler aynı zamanda toplumsal evrimin ve politik tercihlerin bir aynasıdır. Çeşitli gelişmeler, onların işleyiş şeklini doğrudan etkilemiş ve çocuklar ve aileler için dolaysız sonuçlar doğurmuştur. Veriler, özellikle komünist rejimden geçiş yapmış ülkelerde çocukların yüksek oranda kurumsal bakıma alınmasına yol açan geçmişten miras alınan geleneklerin çok az evrildiğini göstermektedir. Ayrılma, çocukların üstün yararı için kesinlikle gerekli olmadıkça, tüm çocukların bir aile ortamında büyümesini sağlamak için şimdi yenilenmiş çabalar sarf edilmektedir. Son zamanlarda, Avrupa'yı etkileyen ekonomik durgunluk bağlamında kabul edilen kemer sıkma önlemleri, sosyal hizmet sunumunun kapsamını ve kalitesini doğrudan etkilemiştir. Son olarak, sosyal hizmetlerin çocukları hak sahibi olarak ne ölçüde dikkate aldığı ve kendilerini etkileyen prosedürlerde tam katılımcı olarak muamele ettiği yavaş yavaş gelişmiş olsa da, yine de büyük bir endişe kaynağı olmaya devam etmektedir.

Bu nedenle Avrupa Konseyi, üye devletleri çocuk haklarına saygılı ve çocuklara ve ailelere dost kaliteli sosyal hizmetleri sağlama çabalarında yönlendirmeye önemli ölçüde dikkat göstermiştir. Çocuk refahı ve çocuk hakları (örneğin, çocuklara yönelik şiddetin önlenmesi, olumlu ebeveynlik) ve bunların farklı sektörlerdeki (sosyal bakım, adalet ve sağlık hizmeti gibi) uygulanabilirliği ile ilgili temel konularda kapsamlı bir dizi standart kabul etmiştir.

Tavsiye Kararı, sosyal hizmetlerin planlanması, sunumu ve değerlendirilmesinde çocuk haklarını ele almakta ve "çocuk dostu sosyal hizmetleri", "her çocuğun haklarına, sağlanma, katılma ve korunma hakkına ve çocuğun üstün yararı ilkesine saygı duyan, koruyan ve yerine getiren sosyal hizmetler" olarak tanımlamaktadır. Tavsiye Kararı, üye devletleri öncelikle yerel, bireysel düzeyde uygulamalarını yeniden gözden geçirmeye ve incelemeye davet etmektedir. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin (BMÇHS) birçok uygulama önlemi kapsayıcı olarak görülse de, Tavsiye Kararı aynı zamanda çocukların ve ailelerin sosyal hizmetler yoluyla (bunlar kamu hizmeti işlevlerini yerine getiren özel kuruluşlar tarafından sağlansa bile) devletle doğrudan etkileşimini de dikkate almaktadır. Tavsiye Kararı'nın uygulanma şekli, bize çocukların ve ailelerin günlük deneyimlerine ilişkin bir bakış sunmakta ve bireysel düzeyde dolaysız etkileri olmaktadır. Tavsiye Kararı, sosyal hizmetlere yalnızca geniş, politik bir perspektiften değil, aynı zamanda çocuğun ve ailenin perspektifinden de bakan bir araçtır. Nihayetinde, hizmetlere bu faydalanıcıların ve hak sahiplerinin bakış açısından bakıldığında, hizmetlerin çocuklara ve ailelere dost olup olmadığı değerlendirilebilir.

Bu rapor, Tavsiye Kararı'nın uygulanmasına ilişkin ilk çalışmadır ve Avrupa Konseyi'nin, iyi uygulamaları ve boşlukları belirlemek ve 2012-15 yılları için Çocuklarla ve Çocuklar için Bir Avrupa İnşa Etme programının kapsayıcı hedefine uygun olarak mevcut çocuk hakları standartlarının etkin bir şekilde uygulanmasını sağlamak için üye devletlerde veri toplama kapasitesini artırma ihtiyacını yansıtmaktadır. Ayrıca, Avrupa Konseyi ilerlemeden haberdar olmanın ve gelecekteki bir Avrupa Konseyi gündemi için içgörüler üretmenin önemli olduğunu düşünmüştür. Bu nedenle bu çalışmanın amacı, 2016 baharında kabul edilecek olan Avrupa Konseyi Çocuk Hakları Stratejisi'nin planlanmasına ve uygulanmasına rehberlik edebilecek veriler toplamaktır.

Çalışma, 27 üye devlet tarafından (ulusal makamlarının şahsında) yanıtlanan bir ankete dayanmaktadır. Ayrıca, sosyal hizmetler hakkında bilgi içeren yeni Avrupa Konseyi Çocuk Hakları Stratejisi'nin geliştirilmesi için yürütülen başka bir ankette toplanan unsurlardan da yararlanmaktadır. Avrupa Konseyi üye devletlerinin yalnızca yarısı bu ikinci anketi yanıtlamış olsa da, yine de tüm üye devletlerin temsili bir örneğini sağlamaktadırlar. Ek olarak, bahsedilen tamamlayıcı anket ve ilgili literatürün gözden geçirilmesi, diğer üye devletlerden bilgi sağlamıştır. Ulusal düzeyde masa başı (veya ikincil) araştırma veya mülakat yapılmamış olsa da, anket verilerini tamamlamak için diğer kaynaklara başvurulmuştur. Özellikle, AB kurumları, özellikle Avrupa Komisyonu ve Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı (FRA), Tavsiye Kararı'nın uygulanmasını değerlendirmek için oldukça ilgili olan, benzer birçok konuyu kapsayan bir dizi derinlemesine çalışmayı desteklemiştir. Avrupa Konseyi ve Avrupa Birliği üyeliğinin farklı olduğunu kabul etmekle birlikte, bu kaynaklar analizi bilgilendirmek için kullanılmıştır. Özellikle standart uygulaması hakkında daha fazla bilgiye ihtiyaç duyulduğunda ulusal kaynaklara da başvurulmuştur.

Çalışmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Bilgiler öncelikle üye devletler tarafından sağlanmaktadır ve bunlar genellikle olumlu gelişmeleri ve ilerlemeleri vurgulamakta ancak yetersizlikler üzerinde durmamaktadır. Özellikle, kabul edilen önlemlerin somut etkisi bu rapor bağlamında değerlendirilemez. Daha fazla üye devlet ilgili önlemleri getirmiş olabilse de, çalışma yalnızca anket bağlamında belirtilenleri rapor etmektedir. Tavsiye Kararı ayrıca, çocuklara ve ailelere dost sosyal hizmetleri sağlamakla ilgili geniş bir dizi ayrıntılı önlem içermekte olup, bu onun temel gücünü temsil etmektedir. Bu raporun amacı her bir önlemi analiz etmek değil, üye devletlerin neler yaptığına dair bir genel bakış sağlamak ve bunun gelecekteki politika geliştirmeye nasıl rehberlik edebileceğini göstermektir.

Rapor, Tavsiye Kararı'nın ana bölümlerini takip etmektedir. İlk olarak, yasalar, kurumsal önlemler ve diğer ilgili politika faaliyetleri gibi kapsayıcı uygulama önlemlerini gözden geçirmektedir. Daha sonra temel ilkeleri ve bunların çocuklara ve ailelere dost sosyal hizmetler için somut etkilerini incelemektedir. Bir sonraki bölüm, sosyal hizmetlerin günlük işleyiş perspektifinden temel stratejilerinin uygulanmasını araştırmaktadır. Rapor, son olarak, son eğilimler ve günümüzün önemli sorunları bağlamında sonuçlar ve öneriler sunmaktadır. Savunmasız çocuklar gibi özel öneme sahip bazı konular için bölümler dahil edilmemiştir, ancak bunlar analiz boyunca dikkate alınmış ve bilgi mevcut olduğunda atıfta bulunulmuştur. Son olarak, metin boyunca, ulusal örnekler ve üye devletlerden iyi uygulamalar kutular içinde sunulmuştur.

Ana Uygulama Önlemleri

Tavsiye Kararı, üye devletleri, uygulama için gerekli reformların yerine getirilmesini sağlamak amacıyla iç mevzuatlarını, politikalarını ve uygulamalarını gözden geçirmeye teşvik etmektedir. Bu hüküm, uygulama önlemlerine odaklanan ve yasal ve diğer önlemlerin önemini vurgulayan BMÇHS Madde 4'ü yankılamaktadır. Bu bölüm politika çerçevesine ilişkin kapsayıcı önlemlere odaklanırken, Bölüm IV, çocuklara ve ailelere dost günlük hizmet sunumuyla doğrudan ilgili araçları incelemektedir.

TAVSİYE KARARI HÜKÜMLERİNİ YANSITAN MEVZUAT

(sosyal hizmetlere ilişkin yasalar, çocuk koruma yasaları, düzenlemeler ve standartlar)

Tavsiye Kararı, sosyal hizmetleri genel ihtiyaçları karşılayan hizmetlerin yanı sıra çocukların ve ailelerin özel ihtiyaçlarını ele alan kişisel sosyal hizmetler olarak tanımlamaktadır. İkincisi, alternatif bakım da dahil olmak üzere uzmanlaşmış ve yoğun sosyal hizmetleri kapsar. Bu nedenle Tavsiye Kararı'nın uygulanmasıyla ilgili mevzuat, çocukların ve ailelerin temas halinde olduğu çeşitli sosyal hizmetleri yansıtan geniş bir yasal metin yelpazesini kapsamaktadır. Bu, sosyal yardım ve sosyal refah mevzuatı gibi tüm nüfusa uygulanan genel yasalardan, çocuk ve aile kodları ve çocuk koruma yasaları gibi çocuklara ve ailelere odaklanan özel yasalara kadar uzanmaktadır.

Ankete yanıt veren 27 üye devletten yalnızca 14'ü Tavsiye Kararı'nın uygulanmasını sağlamak için mevzuat kabul ettiğini bildirmiştir; bunlardan üçü Batı Avrupa ülkesi, geri kalanı ise Orta ve Doğu Avrupa ülkeleridir. Bununla birlikte, Tavsiye Kararı'nın hükümlerini yansıtan çok daha fazla yasa bulunmaktadır. Bunlar Tavsiye Kararı'nın kabulünden önce yürürlükte olabilir - ve muhtemelen taslağının hazırlanmasına bilgi sağlamış olabilir. Ayrıca, Tavsiye Kararı ile açık bir bağlantı olmaksızın, daha yakın zamanda, Avrupa'daki çocuk haklarını mevzuatta tanıma ve bu hakların pratikte gerçekleştirilmesini sağlama amaçlı daha geniş bir hareketin yansıması olarak kabul edilmiş olabilirler. Bu nedenle, aşağıdaki inceleme, kabulünün Tavsiye Kararı'nın kabulünü takip edip etmediğine ve hükümlerini açıkça uygulamayı hedefleyip hedeflemediğine bakılmaksızın, Tavsiye Kararı'nın hükümlerini yansıtan yasaları içermektedir.

Sosyal hizmetlere ve sosyal yardıma ilişkin genel yasalar

Ankete yanıt olarak, birkaç üye devlet, Tavsiye Kararı ile uyumlu spesifik hükümler içeren, sosyal yardım ve/veya sosyal refahla genel olarak ilgilenen yasalardan bahsetmiştir. Sosyal korumayı düzenleyen yasalar tipik olarak, gelir gibi diğer kriterlere ek olarak aile yapısını dikkate almaktadır. Bu nedenle, çok daha fazla üye devletin, ekonomik sıkıntı veya diğer koşullar nedeniyle savunmasız durumdaki tek ebeveynli aileler ve aileler de dahil olmak üzere çocuklu ailelere ek destek sağlayan sosyal güvenlik sistemleri olması muhtemeldir.

Önleyici eylem, genel kamuya yönelik sosyal hizmetlerin önemli bir işlevidir. Birincil önleme faaliyetleri gerçekten de daha geniş kitleyi hedefleyen ve çocukların büyüyebileceği ve gelişebileceği güvenli ve elverişli bir ortamı teşvik etmeyi amaçlayan faaliyetler olarak tanımlanmaktadır. Tüm sosyal yardım sistemleri birincil önlemede rol oynasa da, bazı yasalar bu işlevden açıkça bahsetmektedir, **Danimarka** ve **Finlandiya**'da olduğu gibi. Örneğin **Finlandiya**'da, revize edilen Sosyal Refah Yasası, yardım arama eşliğini düşürmekte ve aileler için zamanında ve yeterli sosyal hizmetleri garanti altına almaktadır. Bu birincil hizmetlerin güçlendirilmesi, çocuk refahı hizmetlerinin kullanıcı merkezli önleyici yardım sağlama kapasitesini destekleyerek sorunların birikmesini önlemeyi amaçlamaktadır. Yasanın yürürlüğe girmesi Ocak 2015'ten 2016'nın başına kadar kademeli olarak gerçekleşecek şekilde planlanmıştır. **Danimarka**'da, Haziran 2014'te Sosyal Hizmetler Birleştirme Yasası'nı, belediyelerin çocukların ve gençlerin ihmal edilmesine karşı önleyici tedbirler alma yükümlülüklerini açıklığa kavuşturan bir "önleme paragrafı"nı entegre ederek güçlendirmek için bir tasarı kabul edilmiştir. Bu evrim, çocuklar ve gençler için Erken Çaba - Ömür Boyu Etkiler girişiminin bir parçasıydı.

Tavsiye Kararı'nı sosyal refah mevzuatına entegre etmenin bir başka önemli yolu, çocuk haklarıyla ilgili ilkelerin ilgili, geniş kapsamlı yasalara entegre edilmesini sağlamaktır, **Rusya Federasyonu** ve **Sırbistan**'da olduğu gibi. Örneğin **Sırbistan**'da, Tavsiye Kararı'nın Bölüm III'te yer alan temel ilkeler, sosyal refah ilkeleri bölümü (Madde 24-33) altında 2011 tarihli Sosyal Refah Yasası'na zaten dahil edilmiştir. Özellikle Madde 35 (kendi kaderini tayin hakkı ve karar alma sürecine katılım), çocuğun haklarını içeren kararlarla ilgili tüm işlemlerde, yaşına ve olgunluğuna uygun olarak katılmaya ve kendi görüşlerini serbestçe ifade etmeye hakkı olduğunu açıkça hükme bağlamaktadır. Yasa ayrıca, akredite eğitim kurslarına katılması gereken profesyoneller için bir akreditasyon sistemi kurmaktadır. **Rusya Federasyonu**'nda, 28 Aralık 2013 tarihli "Rusya Federasyonu vatandaşlarına sosyal hizmetlerin temelleri hakkında" federal yasa, çocuklara ve çocuklu ailelere sosyal hizmet sunumu için yasal, örgütsel ve ekonomik temeli oluşturmaktadır. Yasa, sosyal hizmet alırken çocukların insancıl ve saygılı muamele görme; çocuk dostu bir dil ve formatta hakları ve sorumlulukları, mevcut sosyal hizmet türleri, sosyal hizmet sunumunun şartları ve prosedürleri ve ücretsiz hizmetlere erişim hakkında bilgilendirilme; sosyal bakım tesislerinde sağlık ve hijyen standartlarına uygun yaşam koşulları sağlanması; ve sosyal destek alma hakkına sahip olduğunu belirtmektedir. Yasa ayrıca, reşit olmayan çocuklu ailelerin, özel ihtiyaçlarına bağlı olarak, çocuğun yetiştirilmesinde onlara yardımcı olmak için bir dizi tıbbi, psikolojik ve pedagojik hizmetten yararlanabileceğini belirtmektedir.

Çocuk koruma yasaları da dahil olmak üzere çocuklara odaklanan yasalar

Çocuklara özel odaklanan yasalar genellikle çocukları istismar ve ihmal de dahil olmak üzere her türlü şiddetten korumayı düzenleyen çocuk koruma yasalarıdır. Bu yasalar, çocukların mağdur olabileceği çeşitli şiddet biçimlerine yanıt mekanizmaları oluşturmanın yanı sıra, çocuklar için koruyucu bir ortam sağlamaya giderek daha fazla dikkat etmiştir. Önemli ölçüde, ankete yanıt veren Avrupa Konseyi üye devletlerinin tamamına yakını, çocukları her türlü ihmal, istismar, şiddet ve sömürüden korumak ve önlemek için mevzuatı olduğunu bildirmiştir. Birçok durumda, uygulanabilir mevzuat, çocuk koruma sistemini kuran tek bir birleşik kanunda bir araya getirilmiştir.

Bazı çocuk koruma yasaları, çocuklara yönelik uzmanlaşmış sosyal hizmetleri düzenlemektedir. Örneğin **Fransa**'da, 5 Mart 2007 tarihli 2007-293 sayılı Çocuk Koruma Reformu Kanunu, önlemeyi çocuk korumanın merkezi bir dayanağı olarak tanımlamış ve sosyal ve tıbbi önleme ve risk altındaki çocuklar için bir uyarı ve bildirim sistemi geliştirilmesi yoluyla özellikle çocuklara yönelik sosyal hizmetleri güçlendirmiştir. Reform, aktörlerin sorumluluklarını netleştirmeye yardımcı olmuş ve çocuk koruma politikalarının etkinliğini artırmıştır.

İrlandada, 2013 tarihli Çocuk ve Aile Kurumu Kanunu, daha önce Sağlık Hizmetleri Yürütme Kurulu altında olan, çocukların gelişimini, refahını ve korunmasını destekleme ve teşvik etme işlevlerini yerine getirmek için özel bir organ kurmuştur. Yeni Çocuk ve Aile Kurumu ayrıca eski Ulusal Eğitim Refah Kurulu ve Aile Destek Kurumu'nun işlevlerini de bünyesine katmıştır. Yasal işlevleri arasında şunlar yer almaktadır: ailelerin etkin işleyişini desteklemek ve teşvik etmek; çocukların refahını teşvik etmeyi amaçlayan önleyici aile destek hizmetleri sağlamak; ve çocuklar için hizmetlerin koordine edilmesini ve çocukların ve ailelerinin ihtiyaçlarına entegre bir yanıt sağlamasını sağlamak için gelişmiş kurumlar arası işbirliğini kolaylaştırmak ve teşvik etmek. Kurum, kanunen çocuğun üstün yararını en öncelikli husus olarak görmek ve çocuğun görüşlerinin öğrenilmesini ve gereken önemin verilmesini sağlamakla yükümlüdür.

Ancak, Temel Haklar Ajansı'nın AB üye devletlerindeki çocuk koruma sistemlerinin haritalandırılması, bir dizi tutarsızlığa işaret etmektedir. Tüm AB üye devletlerinin çocuk koruma konularına adanmış birleşik bir kanun geliştirmediğini ve belirli gruplara veya sektörlere odaklanan bir dizi yasanın her zaman çocuk koruma mevzuatıyla tutarlı olmadığını ve bu nedenle bazı çocuk grupları için özel zorluklar ortaya çıkardığını vurgulamaktadır.[² European Union Agency for Fundamental Rights (2015), Mapping child protection systems in the EU, Data and Maps, National legislative framework, available at: <http://fra.europa.eu/en/publications-and-resources/data-and-maps/comparative-data/child-protection/national-law>, accessed 3 September 2015.]

Bu konunun özel dikkat gerektirdiği bir alan, yoksulluk içinde yaşayan çocuklar, göçten etkilenen çocuklar, engelli çocuklar, ruh sağlığı sorunları olan çocuklar ve yeterli ebeveyn bakımı olmayan çocuklar da dahil olmak üzere özellikle marjinalleşme riski taşıyan çocuklarla ilgilidir. Ankete yanıt veren üye devletlerin neredeyse tamamı, bu grupların ve bazen uyuşturucu ve alkol dahil toksik maddelere bağımlılığı olan çocuklar gibi diğer grupların haklarını sağlamak için mevzuatları olduğunu bildirmiştir. Örneğin ****İtalya****da, Roman çocukların dahil edilmesi ve entegrasyonunu teşvik etmeye yönelik ulusal proje, çocukların ve ailelerinin dahil edilmesi için yeni girişimler geliştirme ihtiyacından kaynaklanmakta ve öğretmenler, aileler ve yerel hizmetlerden profesyoneller arasında olumlu ilişkilerin geliştirilmesine dayalı işbirlikçi bir yaklaşım benimsemektedir.

Ana uygulama önlemleri ►

Letonyada, Sosyal Güvenlik Yasası uyarınca, sosyal güvenlik sisteminin temel ilkelerinden biri, ırk, etnik köken, ten rengi, cinsiyet, yaş, engellilik, sağlık durumu, din, siyasi veya diğer görüş, ulusal veya sosyal köken, maddi veya aile durumu veya başka herhangi bir gerekçeyle farklı muamele ve ayrımcılığın yasaklanmasıdır. Yasa, sosyal güvenlik sisteminin temel ilkelerinden biri olarak bireysel yaklaşımı belirlemektedir. Bu ilke, Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardım Yasası ile güçlendirilmiş olup, sosyal hizmetlerin yalnızca bir sosyal çalışma uzmanı tarafından yürütülen müşterinin ihtiyaçları ve kaynaklarının bireysel değerlendirmesi temelinde sağlandığı açıkça tanımlanmıştır.

Ankette, risk altındaki çocukların yeterli sosyal hizmetlere erişimi hakkında sınırlı bilgi mevcuttur. Yine de FRA'nın çocuk koruma sistemlerinin haritalandırılması, bu alanda önemli zorlukları vurgulamıştır. "[U]lusal yasal çerçevelerin parçalanmışlığı ve sınırlamalarının, özel zorluklarla karşılaşan bazı çocuk gruplarının bazı haklara erişmesini ve yeterli ve kaliteli hizmetler almasını engellediğini" tespit etmiştir. Bunlar arasında engelli çocuklar; etnik azınlıklara mensup çocuklar; çocuk adalet sistemlerindeki çocuklar; düzensiz göçmenler; ve refakatsiz ve ayrılmış çocuklar yer almaktadır.[³ European Union Agency for Fundamental Rights (2015), Mapping child protection systems in the EU, Data and Maps, National legislative framework, available at: <http://fra.europa.eu/en/publications-and-resources/data-and-maps/comparative-data/child-protection/national-law>, accessed 10 September 2015.]

Çocuk koruma mevzuatı sürekli evrim halindedir. Çek Cumhuriyeti, Fransa ve Portekiz gibi Avrupa genelindeki birçok ülke, yasa reformu sürecinde olduklarını bildirmektedir. ****Çek Cumhuriyeti****nde, Çocuk Haklarını Koruma Ulusal Stratejisi'ne uygun olarak, aile desteği, yedek aile bakımı ve çocuk hakları koruma sistemine ilişkin yeni bir tasarı hazırlanmaktadır. Tasarı, sistemin çalışması için temel ilkeleri ve aileler için destek

mekanizmalarını kuracak, yedek aile bakımı sistemini değiştirecek ve kamu yönetimi, belediyeler ve bölgelerin yanı sıra çocukların korunması ve ailelerin desteklenmesi alanındaki hükümet dışı sağlayıcıların görevlerini tanımlayacaktır. **Portekiz**'de, Bakanlar Kurulu, çocuk vesayeti, çocuk koruma ve risk altındaki gençler, evlat edinme ve Çocukları ve Risk Altındaki Gençleri Koruma Ulusal Komisyonu'na ilişkin bir dizi yasayı gözden geçirerek çocuk koruma sisteminin reformunu tartışmak üzere çeşitli ilgili bakanlıklardan temsilcilerin yer aldığı bir görev gücü oluşturmuştur.

****Anahtar noktalar****

- * Ulusal yasal çerçevelerde Tavsiye Kararı'nın uygulanmasıyla ilgili çok çeşitli yasalar bulunmaktadır.
- * Sosyal refah yasaları, ailelerin sosyal korunmasına ilişkin hükümler içermekte ve bazı durumlarda çocuk haklarına ilişkin spesifik hükümler içermektedir.
- * Çocuk koruma yasaları genellikle çocuklara yönelik uzmanlaşmış sosyal hizmetlerin rolünü tanımlamakta ve genel olarak çocuk koruma alanındaki önleyici eylem ile sosyal koruma arasında giderek daha fazla bağlantı kurmaktadır.

POLİTİKA KOORDİNASYONU

Politika koordinasyonu, sosyal hizmetler çerçevesinin önemli bir unsurudur, çünkü sorunların karmaşıklığının ve sosyal hizmetlerin ancak belirli bir durumda devrede olan çoklu belirleyicileri dikkate aldıklarında etkili olabileceği gerçeğini dikkate almayı mümkün kılar. Koordinasyon mekanizmaları hem politika düzeyinde hem de hizmet sunumu düzeyinde mevcuttur. Bu bölüm birinci düzeye odaklanmaktadır. Entegre hizmetlere ilişkin değerlendirmeler, sosyal hizmet operasyonlarının karşı karşıya olduğu pratik zorluklara odaklanan Bölüm IV'te yer almaktadır.

BM Çocuk Hakları Komitesi, 5 No'lu Genel Yorumunda, hükümet koordinasyon mekanizmalarını BMÇHS'nin uygulanmasına ilişkin genel önlemlerden biri olarak tanımlamıştır. Sonuç olarak, birçok devlet bu tür mekanizmalar oluşturmuştur ve bazıları anket kapsamında bunların oluşturulduğunu bildirmiştir.

Örneğin **Sırbistan**'da, hükümet 2014 yılı başında Çocuk Hakları Konseyi'nin faaliyetlerini canlandırmıştır. Konsey, çocuk haklarının gerçeğleştirilmesiyle ilgili girişimleri, önerileri, görüşleri ve analizleri hükümete sunmaktadır. Bilimsel kurumlarla, mesleki ve diğer derneklerle işbirliği yapar ve istişarelerde bulunur. Ayrıca bu alanda uyumu izler. Ayrıca, yerel çocuk eylem planları ağının geliştirilmesi ve genişletilmesi için destek sağlar ve yerel yönetimlerle işbirliği yapar. Konseyin önümüzdeki dönemdeki çalışma alanları, çocuğun tanıtımı, önlenmesi ve korunmasında bakanlıklar arası ve disiplinler arası bir yaklaşımın teşvik edilmesi ve bir veri tabanının sürdürülmesi olacaktır. **Karadağ**'da, 2014 yılında sağlık, eğitim, çalışma ve sosyal refah bakanlıkları arasında çocuk terkinin önlemede sektörler arası işbirliğine ilişkin bir protokol imzalanmıştır.

Bakanlıklar arasında, ister kalıcı ister belirli alanlarda mutabakat zaptı şeklinde olsun, koordinasyon mekanizmalarının varlığı, ilgili bakanlıkların yetkisi altında faaliyet gösteren "sokak düzeyindeki" kurumlar arasında altyapı entegrasyonunu kolaylaştırmak için gereklidir. Araştırmalar, bakanlıkların daha az kontrolü altında olan bir dizi özerk veya yarı özerk örgütü kapsayan kamu sektörünün yüksek düzeyde parçalanmışlığı ve hükümet dışı aktörlerin artan katılımı nedeniyle politika uygulamasında koordinasyonun giderek karmaşıklaşan doğasını vurgulamıştır; bu aktörler genellikle resmi olarak kamu sektörünün sorumluluğunda olan hizmet sunum işlevlerini yerine getirmektedir.[⁴⁴]: Peters B. Guy (2012), "Governance and the Rights of Children: Policy, Implementation and Monitoring", Working Paper 2012-11, UNICEF Office of Research, Florence] Politika koordinasyonu önemli bir zorluk olmaya devam etmektedir.

****Anahtar noktalar****

- * Politika düzeyinde koordinasyon, sokak düzeyinde hizmetlerin entegrasyonu için önemli bir ön koşuldur.
- * Birçok Avrupa Konseyi üye devleti, Çocuk Hakları Komitesi'nin tavsiyeleri doğrultusunda koordinasyon mekanizmaları oluşturmuştur.
- * Politika uygulamasında etkili koordinasyon zorlayıcıdır.

ULUSAL VE YEREL DÜZEY: ADEM-İ MERKEZİYETÇİLİK

Tavsiye Kararı, çocuklar ve aileler için genel sosyal hizmetlerin esas itibarıyla yerellik ilkesi temelinde örgütlenmesi gerektiğine dair kapsayıcı bir ilke belirlemektedir. Bu, sosyal hizmetlerin öncelikle yerel düzeyde yönetilmesi gerektiğini göstermektedir. Son zamanlarda kabul edilen bir dizi yasa ve politikanın merkezi bir özelliği, artan sosyal hizmet adem-i merkezîyetçiliği eğilimi olmuştur - bu, Avrupa'da son birkaç on yılda gelişen politik bir adem-i merkezîyetçilik hareketini yankılamaktadır. Federal devletlerde, sosyal refah uzun süredir federasyon yapılarının yetki alanına girmiştir. Merkezi yapıya sahip devletlerde, son zamanlarda kabul edilen çerçeveler, sosyal hizmetlerin yönetimi için bir dizi yetkiyi alt ulusal düzeyde, ya bölgesel/ilçe düzeyinde ya da belediye düzeyinde faaliyet gösteren makamlara devretmiştir. Bununla birlikte, FRA'nın çocuk koruma sistemlerinin haritalandırılması, neredeyse tüm AB üye devletlerinin bazı çocuk koruma sorumluluklarını alt ulusal makamlara atarken, adem-i merkezîyetçilik derecesinin değişkenlik gösterdiğini tespit etmiştir. Bazı devletlerde, ulusal makamların koordinasyon ve standart belirlemede birincil rolü vardır. Diğer devletlerde, alt ulusal makamlar çocuk koruma sistemini yönetmede birincil sorumluluğa sahiptir ve yüksek düzeyde özerkliğe sahiptir.^[5]European Union Agency for Fundamental Rights (2015), Mapping child protection systems in the EU, Data and Maps, Decentralised child protection responsibilities, available at: <http://fra.europa.eu/en/publications-and-resources/data-and-maps/comparative-data/child-protection/decentralisation>, accessed 3 September 2015.]

Ana uygulama önlemleri ►

İsveç'te, hükümet ile İsveç Yerel Yönetimler ve Bölgeler Birliği arasında yapılan bir anlaşma yoluyla, çocukların ve gençlerin sosyal bakımı için bölgesel kalkınma yöneticileri (İsveççe BoU-satsningen adlı bir proje) 2011'den beri yer almaktadır. Bu bölgesel kalkınma yöneticileri, bu alanda yeni bilgi ve araştırmanın uygulanması için destek sağlamak ve uzun vadeli kalkınma çalışmalarını teşvik etmektedir. Yöneticiler, sorumlu kuruluşların bilgi ve destek alanlarındaki ihtiyaçlarını belirleme ve ilgili ulusal makama iletme konusunda kilit bir role sahiptir. Amaç, çocukların ve gençlerin sosyal bakımı hakkında bilginin sürdürülebilir, uzun vadeli gelişimi, dağıtımı ve uygulanması için bir yapı geliştirmektir. Bölgesel kalkınma yöneticileri için bir öncelikli görev, sorumlu kuruluşların alternatif bakımdaki çocukların ve gençlerin sistematik takibi üzerine yaptığı çalışmaları desteklemektir. Bir diğer önemli bileşen, 1 Ocak 2013'te yürürlüğe giren Sosyal Hizmetler Yasası'nın yeni hükümlerini uygulamada belediyelere destek sağlamaktır. Hedef, çocukların ve gençlerin sosyal bakımını güvenli ve emniyetli hale getirmek ve Sağlık ve Refah Ulusal Kurulu ve diğerleri tarafından üretilen bilgileri yaymaktır. **Letonya**'da, Yerel Yönetimler Yasası'na göre, belediye çocuklu ailelere yardım ve destek sağlar. Kurumlarda yaşayan çocukların ihtiyaçlarını karşılama, onlara ısınma, giysi ve çocuğun yaşı ve sağlık düzeyine dayalı yeterli beslenme sağlama ve geçici olarak ailesinden alınan veya ailesinden ayrılmasının üstün yararına olan çocuklar için aile bakımı sağlama sorumluluğuna sahiptir. Belediye, ailenin mali ve sosyal durumunu, aynı yardımlar, psikolojik danışmanlık, destek grupları, gündüz merkezi hizmetleri ve çocuklu ailelerin ihtiyaç duyabileceği diğer her türlü destek gibi gerekli yardım ve desteği belirlemek için değerlendirir. **Hırvatistan**'da, çocuğun ve ailenin korunmasına yönelik profesyonel faaliyetlerin çoğunluğu, önleyici programlar ve diğer yardım biçimlerinin sağlayıcılarıyla işbirliği ve destek de dahil olmak üzere, sosyal refah merkezleri ağı aracılığıyla gerçekleşmektedir. Sosyal refah alanında kamu işlevi gören ve aile hukuku ve ceza hukuku alanlarında yasal koruma sağlayan 80 sosyal refah merkezi ve 27 şube bulunmaktadır. Bu merkezler 2014'te revize edilen Sosyal Refah Yasası ile yönetilmekte ve Aile Yasası ve Çocuk Mahkemeleri Yasası uyarınca çocukların ve ailelerin korunmasına yönelik önlemleri uygulamaktadır. **İsviçre**'de, kantonlar ve belediyeler, çocukların ihtiyaçlarına yanıt veren ve haklarının ve katılımlarının tanıtılması ve korunmasını amaçlayan projeleri tasarlama ve uygulamada çok aktif olan çocuk ve gençlik hizmetlerine ve çocuk koruma makamlarına sahiptir (okullarda sosyal hizmet ve ebeveynlik desteği örneklerdir). Çoğu kantonda, sosyal hizmetler, çocuk ve gençlik hizmetleri ve çocuk koruma makamları arasında yakın işbirliği vardır.

Adem-i merkezîyetçilikle ilişkili yaygın endişeler, dikey hesap verebilirlik ve farklı alt ulusal birimler tarafından sağlanan çocuklar ve aileler için hizmetlerin kalitesinde tekdüzelik sağlanması ile ilgilidir. Kaynak eksikliği yalnızca mali kaynakları değil, aynı zamanda en yoksul bölgelerdeki profesyonel eksikliğini de içermekte ve bazı bölgeleri kritik şekilde hizmetten yoksun bırakmaktadır. Çocuk Hakları Komitesi, çocuğun her türlü şiddetten uzak olma hakkına ilişkin 13 No'lu Genel Yorumunda (2013), "hizmetlerin adem-i merkezîleştirilmesi sürecinin kalitelerini, hesap verebilirliklerini ve hakkaniyetli dağılımını güvence altına almasının" önemini vurgulamıştır.[⁶Committee on the Rights of the Child (2011), General Comment No. 13 on the right of the child to freedom from all forms of violence, CRC/C/GC/13.]

"İnsan haklarının tüm yelpazesi [krizden] etkilendi ... Savunmasız ve marjinal gruplar orantısız bir şekilde daha fazla darbe aldı, siyasi, ekonomik ve sosyal alanlardaki önceden var olan ayrımcılık kalıplarını daha da kötüleştirdi. Yoksulluk, çocuk yoksunluğu da dahil olmak üzere, derinleşiyor ve uzun vadeli etkileri olması muhtemel. Bazı durumlarda, ekonomik kriz, merkezi ve yerel yönetimlerin bir sosyal refah devletinin temel vaatlerini yerine getirme ve herkes için insan hakları korumasını sağlama kapasitesinin kendisini baltalamaktadır." [⁷ Commissioner for Human Rights, Safeguarding human rights in times of economic crisis, Issue Paper, Council of Europe, November 2013]

■ ■ Birkaç üye devlette çocuklar için sosyal hizmet sunumu ekonomik kriz ve/veya kemer sıkma önlemlerinden etkilenmiştir. Bazı durumlarda çocuk hizmetlerine yönelik sübvansiyonlar azaltılmıştır (Valonya-Brüksel Federasyonu, Belçika, İtalya ve Moldova). **Yunanistan**'da, Ulusal Sosyal Dayanışma Merkezi yeterli personel ve müdahale önlemleri açısından etkilenmiştir. Ayrıca, tüm devlet hizmetlerinde (belediye, merkezi ve eğitim) ama aynı zamanda refakatsiz küçükler için hizmetlerde, uygulamalı müdahalelere dahil olan personelin önemli bir kısmı genellikle AB fonları ve operasyonel programlar çerçevesinde kısa vadeli projeler tarafından finanse edilmektedir. Sonuç olarak, bu personel genellikle geçicidir, bu da sürekli devir ve insan kaynaklarına yatırım eksikliği nedeniyle hizmet sunum kalitesi üzerinde bir etkiye sahiptir.

■ ■ Bazı devletler desteklerini artırırken, diğerleri bütçe kısıtlamaları karşısında hizmet sunumunu ayarlamak zorunda kalmıştır. **Belçika** ve **Hollanda**'da bazı hizmetler için ücretler artmıştır. **Belçika (Flanders)**'da bu, genellikle en mütevazı durumdaki aileler tarafından ödenen gündüz bakımı için en düşük fiyatları etkilemiştir. Buna karşılık, **Azerbaycan** ve **Rusya Federasyonu**'nda yeni yasa ve düzenlemeler, sıkıntı yaşayan ailelere sağlanan sosyal desteği artırmayı amaçlamıştır. **Portekiz**'de, Sosyal Acil Durum Programı, sosyal kantinler oluşturulması, konuta erişim ve ücret indirimleri ve sosyal enerji fiyatları yoluyla hizmetlere ve ekipmanlara erişim için önlemler içermektedir.

Belçika – Çocuklar için bütçeleme

Eski Valonya-Brüksel Federasyonu Çocuk Hakları Ulusal Eylem Planı (FWB 1.2.11/W 1.2.1.1), federasyonda ve Valonya'da bir çocuk bütçeleme sistemi kurulmasını öngörmüştü. Bu metodoloji, çocuklara hitap eden bütçelerin daha iyi görünürlüğüne izin vermekte, bu da özellikle bütçe kısıtlamaları bağlamında faydalı olmakta, çocukları ekonomik krizin etkisinden daha iyi korumaya yardımcı olmaktadır. Bu proje, 2015-2017 yılları için yeni eylem planında, Bölüm 3 "Çocuk haklarının katılımı ve yönetimi", Bölüm 3 "Kamu eyleminde çocuk haklarının gerçekleştirilmesini destekleme" altında bir kez daha belirtilmiştir.

■ ■ Sosyal sistemlerin, özellikle büyük ihtiyaç zamanlarında, çocuklar ve aileler için etkili sosyal hizmetler sunmada karşılaştığı zorlukların bir sonucu olarak, eşitsizlik, kötüleşen yaşam koşulları ve çocuk yoksunluğu önemli ölçüde arttı. Yoksulluk ile yeterli aile bakımı eksikliği, hatta terk arasındaki korelasyon ışığında, bu ciddi bir endişe kaynağıdır. Innocenti Rapor Kartı 12 "Durgunluğun Çocukları: Ekonomik krizin zengin ülkelerde çocuk refahı üzerindeki etkisi" şunu göstermektedir:

"Çocuk yoksulluğundaki en büyük artış, Yunanistan, İtalya ve İspanya gibi Güney Avrupa ülkelerinde – ve ayrıca Hırvatistan, üç Baltık Devleti ve durgunluktan ağır şekilde etkilenen üç diğer devlette: İzlanda, İrlanda ve

Lüksemburg'da olmuştur. Listenin en altındaki beş ülkede, çocuk yoksulluğu 10 ila 20 puan arttı – %50'nin üzerinde bir artış."

■ Rapor ayrıca, Yunanistan, Letonya ve İspanya'da çocuk yoksulluğunun %36'nın üzerinde olduğunu ve Yunanistan'da 2008'den 2012'ye kadar %23'ten %40,5'e yükseldiğini, bu da OECD'deki en yüksek çocuk yoksulluğu oranı olduğunu göstermektedir.[⁸ UNICEF Office of Research (2014), "Children of the Recession: The impact of the economic crisis on child well-being in rich countries", Innocenti Report Card 12, UNICEF Office of Research, Florence] Öte yandan, Finlandiya, Norveç, Polonya ve Slovakya, durgunluğun en kötü sonuçlarıyla başa çıkmakla kalmamış, aynı zamanda hepsi yoksulluk düzeylerini yaklaşık %30 oranında düşürmüştür. Bu, ekonomik krizin ve kemer sıkma önlemlerinin yüz binlerce Avrupalı çocuk üzerindeki son derece olumsuz etkisinin kaçınılmaz olmadığı anlamına gelmektedir. Bu, sosyal hizmetlerin mevzuatı uygulayarak ve izleyerek ve etkili, kanıta dayalı ve çocuk hakları temelli politikalar ve uygulamalar benimseyerek çocuklar ve aileler için güçlendirilmesi ihtiyacını pekiştirmektedir.

Anahtar noktalar

* Kemer sıkma önlemleri, etki ülkelere göre değişiklik göstermekle birlikte, çocuklara ve ailelere sosyal hizmet sunumu üzerinde bir etkiye sahip olmuştur. Bazı durumlarda kullanıcı ücretlerinde artışa veya hizmet sunumunda kısıtlamalara yol açarken, diğerlerinde sıkıntı yaşayan aileleri desteklemek için acil durum önlemleri aranmıştır.

* Politika önlemlerinin çocuk yoksulluğu oranları üzerinde önemli bir etkisi vardır.

İZLEME

Tavsiye Kararı'nın uygulanmasının izlenmesi, çocuklara ve ailelere dost kaliteli sosyal hizmetleri sağlamak için temel bir altda yatan önlemdir. Çocuk Hakları Komitesi'nin 5 No'lu Genel Yorumunda (2003) altını çizdiği gibi, devletlerin hükümet izlemesi ve bağımsız izleme mekanizmaları kurma görevi vardır.

Hükümet izlemesi tipik olarak, özel sektör tarafından işletilenler de dahil olmak üzere hizmet sunmaktan sorumlu olan kurumların faaliyetlerini denetlemekle görevli organları içerir. Çoğu ülkede, teftiş sistemleri hizmetlerin kalitesini ve tesislerin güvenliğini kontrol etmekten sorumludur. Genellikle, örneğin sağlık hizmetleri için Sağlık Bakanlığı, çocuk bakım hizmetleri için Aile veya Sosyal Kalkınma Bakanlığı ve okullar için Eğitim Bakanlığı gibi bu tür hizmetleri yönetmekten sorumlu bakanlığın yetkisi altındadırlar. Bu nedenle, bu iç izleme mekanizmalarını, hizmetlerin çocuklara ve ailelere hizmet etmek için entegre bir şekilde işlemlerini sağlayacak şekilde koordine etmek bir zorluktur. FRA'nın AB'deki çocuk koruma sistemlerinin haritalandırılması, çocuk koruma sisteminin bir bütün olarak izlenmesinden sorumluluğun genellikle çocuk korumadan sorumlu bakanlığa bağlı bir makama atandığını tespit etmiştir.[⁹ <http://fra.europa.eu/en/publications-and-resources/data-and-maps/comparative-data/child-protection/body-monitoring>, accessed 14 September 2015.]

Bağımsız izleme de temeldir ve genellikle, bir çocuk komiseri ve çocuklar için bir ombudsman gibi uzmanlaşmış olsun veya bir çocuk hakları yardımcı ombudsmanı veya bir ulusal insan hakları kurumu içinde bir departman gibi geniş bir insan hakları sorunları yelpazesini kapsasın, çocuk haklarını izleme yetkisine sahip bağımsız bir insan hakları kurumunu içerir. Bu tür mekanizmalar için çeşitli modeller Avrupa genelinde bir arada bulunmaktadır. UNICEF – Innocenti Araştırma Ofisi tarafından yapılan bir çalışma, 2013'ün başlarında, 41 Avrupa Konseyi üye devletinin bağımsız bir çocuk hakları izleme mekanizmasına sahip olduğunu tespit etmiştir.[¹⁰ UNICEF Office of Research (2012), Championing Children's Rights: A global study of independent human rights institutions for children – summary report, UNICEF Office of Research – Innocenti, Florence, pp. 233-57] Bu kurumların gelişimi, üye devletleri bu tür mekanizmalar kurmaya çağıran çok sayıda Avrupa Konseyi tavsiye kararı tarafından geniş çapta desteklenmiştir. Avrupa Konseyi üye devletlerindeki çocuk hakları kurumları, çocukların zaman geçirdiği yerleri izlemede ve yasa ve politika önerilerinde bulunmada geniş kapsamlı yetkilere sahiptir. Birçok ülkede, özellikle çeşitli kesimlerden gelen çocuklardan oluşan kalıcı danışma konseyleri aracılığıyla, bu alanda model teşkil eden çocuk katılım mekanizmalarını kapsamlı bir

şekilde geliştirmişlerdir. Birçok ülkede, bu bağımsız izleme mekanizmaları ya yerel düzeyde, özellikle federal devletlerde veya son derece adem-i merkezileşmiş politik sistemlerde faaliyet göstermekte ya da başkentte bulunmakta ve erişilebilirliği kolaylaştırmak için bir dizi yerel şubeye sahiptir. Avrupa Konseyi üye devletlerindeki bağımsız çocuk hakları kurumları, Avrupa Konseyi'nin desteklediği ve politika önerileri konusunda düzenli olarak danıştığı Çocuk Ombudsmanları Avrupa Ağı'na (ENOC) üye olabilir. Güney ve Doğu Avrupa'daki Çocuk Hakları Ombudsmanları Ağı (CRONSEE) adlı bir alt bölgesel ağ, bu bölgedeki kurumları bir araya getirmektedir. Çalışma, tüm Avrupa Konseyi üye devletlerinin bu tür kurumlar kurmadığını belirtmektedir. Ayrıca, yeterli ve sürdürülebilir finansmanın Avrupa genelinde bir endişe kaynağı olduğu ve bu nedenle çocuk haklarının izlenmesini etkilediği konusunda uyarılmaktadır. Ayrıca, bu mekanizmalar tarafından yayınlanan tavsiyelerin uygulanmasının genellikle yetersiz olduğunu tespit etmektedir. Son olarak, bu kurumların bağımsızlığı ve sürdürülebilirliği devam eden zorluklardır.

Bu kurumların izleme işlevi, çocukları ve gençleri doğrudan dahil etmedeki ve politikaların toplumdaki en marjinalleşmişler üzerindeki etkisine odaklanmadaki rollerini vurgulamaktadır. **Yunanistan**'daki Çocuk Ombudsmanı'nın genç danışmanları, sosyal ve ekonomik krizin ülkedeki öğrenciler üzerindeki etkisi konusunda 22 okulda araştırma yapmıştır.

Finlandiya Çocuk Ombudsmanı, kapsayıcı uygulamalar ve Roman olmayan nüfus, özellikle eğitim ortamlarında bilgi yayılımı konusunda yerel, bölgesel ve ulusal politika yapıcılara ve profesyonellere tavsiyede bulunmak için 10 ila 18 yaşları arasındaki Roman çocuklarla görüşmeler yapmıştır.

İsveç – Ombudsmanın Çalışması

İsveç'teki Çocuk Ombudsmanı (Barnombudsmannen), özellikle savunmasız durumdakiler olmak üzere çocuklarla diyalog kurmaktan ve onların yaşam koşulları ve görüşleri hakkında bilgi edinmekten sorumludur. Görevlerden biri, koruyucu ailelerdeki çocukları dinlemek için kullanılacak bir model üzerine bir ön çalışma yapmak ve önermekle ilgilidir. Çalışma, gelecekte çocukların koruyucu ailelerde kalışlarını nasıl algıladıklarını takip etmek için düzenli olarak kullanılacak bir modelle sonuçlanacak şekilde tasarlanmıştır.

Başka bir görev, çocuklar ve gençler için bir sosyal hizmetle ilgilidir. Sağlık ve Refah Ulusal Kurulu ve Çocuk Ombudsmanı, çocuklar ve gençler için sosyal hizmetlerin mevcudiyetini iyileştirmekle görevlendirilmiştir. Bu amaçla, Kurul, çocuklara, gençlere ve ebeveynlere uyarlanmış, destek veya korumaya ihtiyacı olan çocuklar ve gençler için hangi sosyal hizmetlerin mevcut olduğunu açıklayan bilgiler hazırlar ve dağıtır. Görev ayrıca, belediyeleri sosyal hizmetlerini çocuklara görünür kılmaya ve ilgili bilgileri çocuklar ve gençler için erişilebilir kılmaya teşvik etmeyi içerir. Çocuk Ombudsmanı, bu görevin uygulanmasına çocukları ve gençleri dahil etmekten sorumludur.

Anahtar noktalar

* Sosyal hizmetlerin çocuklara ve ailelere dost olup olmadığının izlenmesi, hem hükümet hem de bağımsız izlemeyi ve çocukların kendilerinin katılımını içerir.

* Hükümet yapıları tipik olarak, belirli bir sektördeki hizmetleri denetlemekten sorumlu olan her bir ilgili bakanlık altında yer alan teftiş sistemleridir. Entegre çocuk koruma sistemlerinin izlenmesi genellikle çocuk korumadan birincil sorumlu olan bakanlığın alanına girer.

* Bağımsız mekanizmalar genellikle bağımsız çocuk hakları kurumlarıdır, ayrıca çocuk ombudsmanları veya çocuk hakları yardımcı ombudsmanları olarak da bilinirler veya bir ulusal insan hakları kurumu içinde bir departman olabilirler. Bunlar, Avrupa Konseyi üye devletlerinin büyük çoğunluğunda -ancak tamamında değil- kurulmuştur. Özellikle marjinal gruptan gelen çocukları içeren çalışma yöntemleri geliştirmişler ve bölgesel ağlar oluşturmuşlardır. Yine de ulusal politik sistemler içindeki sürdürülebilirlikleri ve etkileri konusunda zorluklarla karşı karşıyadırlar.

ARAŞTIRMA

Çok sayıda üye devlet, sosyal hizmetlerin durumu ve faydalanıcıların yaygın koşulları hakkında bilgi edinmek için adımlar atmıştır. Sosyal hizmetlerin planlanması için araştırma, Belçika, Hırvatistan, İzlanda, İtalya, Moldova, Romanya ve İsveç de dahil olmak üzere 20 ülkede yürütülmektedir.

Bazı ülkelerde araştırma mekanizmaları kurumsallaştırılmıştır, Belçika, Danimarka ve İsveç'teki araştırma enstitüleri şeklinde veya Yunanistan ve İsveç'te olduğu gibi spesifik mekanizmalar aracılığıyla. **Belçika**'da, bir araştırma girişimi sekiz araştırma grubundan oluşan bir konsorsiyumu bir araya getirmektedir. Konsorsiyumun misyonu, politikalara tavsiyede bulunmak için araştırma, veri toplama ve politika analizi yapmaktır. Uzun vadeli araştırma öncelikleri arasında sağlık ihtiyaçlarının izlenmesi, önleme ve bakım müdahalelerinin değerlendirilmesi ve bakım organizasyonu ve politikası yer almaktadır. Her alan birkaç disiplinler arası araştırma projesi içermektedir. **Yunanistan**'da, sözde gençlik koruma grupları, Sağlık Bakanlığı ve Adalet, Şeffaflık ve İnsan Hakları Bakanlığı arasında ortak bir bakanlar kararıyla oluşturulmuştur. Gruplar, çocuk istismarı ile ilgili konularda sosyal araştırma yapmaktan ve ulusal yardım hattından veya bir savcıdan bildirim aldıktan sonra şikayetlere yanıt vermekten sorumludur. **İsveç**'te, BBIC sisteminin (Çocukların İhtiyaçları Odakta), İngiltere'deki Entegre Çocuk Sistemi'ne dayalı olarak uygulanması, ihtiyaç odaklı ve sistematik bir yaklaşıma, ortak bir dilde sunulan yapılandırılmış belgelendirmeye ve planlama ve izleme için daha iyi bir temele katkıda bulunmaktadır. 2014 ve 2015 yıllarında, İsveç Sağlık ve Refah Ulusal Kurulu'na BBIC'yi geliştirme ve iyileştirme görevi verilmiştir. Sosyal Hizmetler Yasası'ndaki değişiklikler ve çocuk istismarının belirtileri ve bilinen risk ve koruyucu faktörler üzerine yapılan son araştırmalara dayanarak, yeni versiyon sosyal hizmetlere hukuki güvenliği güçlendirme, çocukların ve gençlerin katılımını artırma, belgelendirmeyi basitleştirme ve sistematik izlemeye katkıda bulunma fırsatları sağlayacaktır.

İzlanda

Araştırma, İzlanda'da sosyal hizmetlerin planlanmasında ve izlenmesinde kullanılan yöntemlerden biridir ve burada birkaç örnek sunulacaktır. Engelli kişiler için hizmet sunumunun devletten yerel yönetimlere devrinin planlama aşamasında, 2011'de gerçekleşen bir araştırma projesi görevlendirilmiştir. Devir öncesinde devlet hizmeti almış bir nüfus örneğine anket gönderilmiş ve daha küçük bir örneklem ile görüşme yapılmış, personel üyelerinden bir örneklem de alınmıştır. Araştırma sonuçları, yerel yönetim düzeyindeki engelliler için yeni hizmetin karşılaştırılması ve izlenmesi için bir temel olarak değerliydi. Üç yıl sonra bir takip çalışması olarak daha küçük ölçekli yeni bir çalışma yapıldı. Engelli çocuklar hizmet kullanıcılarının büyük bölümünü oluşturmaktadır. İzlanda'da 2008'deki ekonomik çöküşten sonra, esas olarak savunmasız durumdaki çocukları ve aileleri gözetlemek için İzlanda Hükümeti tarafından kurulan Refah İzleme, İzlanda'daki yerel yönetim çocuk koruma kurumlarına yapılan sevkler konusunda araştırma yaptırmıştır. Araştırma sonuçları, Refah İzleme'nin ekonomik çöküşün ardından durum hakkında hükümete ve yerel yönetimlere sunabildiği önemli araçlardan biriydi. Refah İzleme ayrıca, doğrudan anketler kullanarak yerel yönetimler ve diğerleri, kamu ve özel kuruluşlar gibi, bir dizi çalışma yürütmüş ve bunlar daha sonra yayınlanmış ve herkesin erişimine Refah Bakanlığı'nın web sitesinde açılmıştır. Ekonomik çöküşün ardından, politika yapımını bilgilendirmek amacıyla işsizlik ve gençler üzerine de araştırma yapılmıştır, çünkü batılı ülkelerde ekonomik krizleri takiben gençlerin çoğu zaman işsizliğin kurbanları olduğu bilinmektedir. Sonuçlar, İşgücü Müdürlüğü, yerel yönetimler, sendikalar ve diğerleri gibi ortaklar arasındaki işbirliğinde işsizlikle mücadele için alınan eylemleri bilgilendirmede çok önemliydi.

FRA ve Avrupa Komisyonu fon mekanizmaları, Daphne gibi, katılım ve koruma gibi ilgili alanlarda çocuk haklarının aşamalı olarak gerçekleştirilmesini gösteren bir dizi çalışmayı desteklemiştir. Daha önce belirtildiği gibi, bu çalışmalardan bazıları bu raporu bilgilendirmek için kullanılmış ve metin boyunca atıfta bulunulmuştur. Bu tür mekanizmalar, araştırma ağlarının oluşturulmasına ve bilgi ve iyi uygulama değişimine katkıda bulunmakta olup, bu da AB ve Avrupa Konseyi üye devletleri için farklı ülkelerdeki mevcut müdahaleleri ve hala ele alınması gereken boşlukları belirlemede kilit öneme sahiptir.

****Anahtar noktalar****

- ▶ Araştırma, çocukların ve ailelerin ihtiyaçlarına duyarlı hizmetlerin planlanması ve sunumu için önemli bir unsurdur.
- ▶ Bazı devletler, üniversiteler ve araştırma konsorsiyumları gibi araştırma enstitüleri şeklinde veya spesifik devlet kurumları ve mekanizmaları aracılığıyla, çocuklara ve ailelere dost sosyal hizmetler üzerine araştırmayı kurumsallaştırmıştır.
- ▶ Üye devletler, bilgilerini artırmak için mevcut araştırma ağlarından yararlanmalıdır.

TAVSİYE KARARI'NIN YAYGINLAŞTIRILMASI

Çocuklara ve Ailelere Dost Sosyal Hizmetler ve Çocuk Haklarına İlişkin Tavsiye Kararı'nın giriş bölümünde, Bakanlar Komitesi üye devletleri Tavsiye Kararı'nın içeriğini çocuk dostu bir dil ve formatta yaygınlaştırmaya teşvik etmektedir. Ayrıca, Tavsiye Kararı, bir yandan çocuğun sosyal hizmetlere erişim hakkında bilgi edinme hakkının, diğer yandan çocuklarla çalışan profesyonellerin çocuklara ve ailelere dost hizmet sunmak için spesifik yeterliliklere sahip olma gerekliliğinin altını çizmektedir. Yaygınlaştırma, insan hakları araçlarında ayrıca uygulamaları için gerekli olarak anlaşılmaktadır. BMÇHS'nin kendisi, 42. Maddesi uyarınca taraf devletleri "Sözleşme'nin ilke ve hükümlerinin yetişkinler ve çocuklar tarafından benzer şekilde, uygun ve etkin araçlarla yaygın biçimde öğrenilmesini sağlamakla" yükümlü kılmaktadır.

Ankete yanıt veren Avrupa Konseyi üye devletlerinden çok azı Tavsiye Kararı'nı yaygınlaştırmak için spesifik adımlar attığını bildirmiştir. Yalnızca 10'u Tavsiye Kararı'nın içeriğinin ulusal düzeyde yaygınlaştırıldığını ve yalnızca 11'i ulusal dillere çevrildiğini bildirmiştir – bunlardan ikisi Avrupa Konseyi tarafından sağlanan Fransızca versiyonu içermektedir. Daha da rahatsız edici olan, Tavsiye Kararı'nın onu en çok kullanması muhtemel olanlarla nadiren paylaşılmış olmasıdır. Yalnızca beş üye devlet Tavsiye Kararı'nı çocuk dostu dil ve formatlarda yaygınlaştırdıklarını belirtmiş ve yalnızca altı üye devlet sosyal hizmetlerde çocuk haklarından sorumlu veya başka şekilde ilgili makamlar, hizmet sağlayıcılar ve çocukların ve ailelerin çıkarlarını temsil eden gruplar arasında yaygınlaştırılmasını sağladıklarını bildirmiştir. Coğrafi dağılım dikkate alındığında, Tavsiye Kararı hükümlerinin biliniyor kılınması için üye devletler tarafından yürütülen çalışmaların çoğunun Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinde üstlenildiği görülmektedir. Bu, Orta ve Doğu Avrupa ve Bağımsız Devletler Topluluğu'ndaki üye devletlerde çocuk dostu hizmetler ve çocuk hakları üzerine daha yakın zamanda yapılan çalışmaları yansıtıyor olabilir.

Romanya'da, Tavsiye Kararı'nın onaylanmasının ardından, içeriğini ilgili kurumsal aktörler, profesyoneller ve çocuklarla tartışmayı amaçlayan birçok faaliyete dahil edilmiştir. Bu, kamu makamları ve çocuk koruma alanında faaliyet gösteren ilgili STK'lar tarafından yürütülen çeşitli farkındalık artırma faaliyetlerinin ve tartışmaların bir parçasıydı.

****Anahtar noktalar****

- ▶ Yaygınlaştırma, Tavsiye Kararı'nın uygulanması için gereklidir.
- ▶ Tavsiye Kararı'nın profesyonellere ve sosyal hizmet kullanıcılarına çocuk dostu bir dille yaygınlaştırılması maalesef çok sınırlı olmuştur.

****Temel İlkelerin Uygulanması****

Tavsiye Kararı, çocuk hakları standartlarında yer alan temel ilkeleri, sosyal hizmetlerin planlanması ve sunumunun bunlara somut bir şekil verebileceğini açıklayarak ele almaktadır. Tavsiye Kararı'nda açıkça belirtildiği gibi, temel uluslararası ve bölgesel araçlarda yer alan tüm ilkeler, hükümlerinin uygulanması için geçerlidir. Yine de, sosyal hizmetlerin bu ilkelere saygı gösterilmesini sağlamadaki özel rolü göz önüne alındığında, üç temel ilke özellikle vurgulanmıştır: çocuğun üstün yararı, katılımı ve korunması. Aşağıdaki bölüm, Tavsiye Kararı'nın bu ilkelerin nasıl uygulanmasını öngördüğünü ve üye devletlerin bunlara nasıl hareket ettiğini gözden geçirmektedir. Raporun diğer bölümlerinde sunulan önlemler de bu ilkelerin uygulanmasıyla kritik öneme sahiptir.

ÇOCUĞUN ÜSTÜN YARARI

* **Çocuğun üstün yararı, BMÇHS'nin temel ilkelerinden biridir ve doğrudan Tavsiye Kararı'na yansımıştır. Bu ilke, bir çocuk hakları çerçevesi için en önemli olup, özellikle sosyal hizmetlerle ilgilidir, çünkü BMÇHS sosyal refah kurumlarının çocuğun üstün yararını başlıca gözetme yükümlülüğüne açıkça atıfta bulunmaktadır (Madde 3.1). BMÇHS Madde 4, özellikle sağlık, güvenlik, personel sayısı ve yeterliliği ve denetim alanlarında, çocukların bakımı ve korunmasından sorumlu kurumların, hizmetlerin ve tesislerin işleyişi için standartlar belirlemek üzere pratik adımlar atılması gerektiğini daha da vurgulamaktadır.**

* **Çocuk Hakları Komitesi'nin çocuğun üstün yararına ilişkin 14 No'lu Genel Yorumu, "[ç]ocuğun üstün yararı kavramının, hem Sözleşme'de tanınan tüm hakların tam ve etkin şekilde kullanılmasını hem de çocuğun bütüncül gelişimini sağlamayı amaçladığını" **[^11 The Committee expects states to interpret development as a "holistic concept, embracing the child's physical, mental, spiritual, moral, psychological and social development" (General Comment No. 5, para. 12] **ve bir çocuğun üstün yararına ilişkin bir değerlendirme ve tespitin her bir çocuk için ayrı ayrı yapılması gerektiğini belirtmektedir. Ayrıca, üye devletlerin yönerge hazırlığında kullanabileceği, tüketici olmayan bir faktör listesi sağlamaktadır. Bunlar arasında şunlar yer almaktadır: çocuğun görüşleri ve kimliği; aile ortamının korunması ve ilişkilerin sürdürülmesi; çocuğun bakımı, korunması ve güvenliği; savunmasızlık durumları; ve sağlık ve eğitim hakları.**[^1 Committee on the Rights of the Child (2013), General Comment No. 14 on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration (art. 3, para. 1 2]

* **Tavsiye Kararı, çocukların ve ailelerinin bireysel ihtiyaçlarına odaklanmaktadır. Çocuklar dinlenmeli, saygı gösterilmeli ve danışılmalı, üstün yararları ve gelişen kapasiteleri dikkate alınmalıdır. Tavsiye Kararı, sosyal hizmetlerin bu strateji doğrultusunda planlanmasını, sunulmasını ve değerlendirilmesini talep etmektedir. Bunu yapmak için, ulusal kurumların farklı sektörlerde farklı bağlamlarda çocukların üstün yararını belirlemek ve uygulamak için yönergeler ve stratejiler hazırlaması esastır. Tavsiye Kararı'nın çeşitli hükümleri, çocuğun üstün yararı ilkesine ve çocuklar için hizmetlerin uygunluğuna atıfta bulunmakta ve hükümetlere bu stratejiyi uygulamada rehberlik edebilmektedir.**

Bu nedenle, çocuğun üstün yararı ilkesinin sosyal hizmet sunumunda uygulanması iki ana boyutu içermektedir. İlk olarak, çocuğun üstün yararının sosyal hizmetler için merkezi olarak resmi tanınmasını ve sosyal hizmetlerin amaçları açısından dolaysız etkilerini içerir. İkinci olarak, profesyoneller için protokoller ve her bir çocuğun üstün yararını, bireysel koşulları dikkate alarak belirlemek için süreçler gibi spesifik mekanizmalar gerektirir. Üstün yarar tespit süreci, çocukların görüşlerini ifade etme olasılığını da içeren bir bireysel ihtiyaç değerlendirmesi içerir. Ancak bu büyük bir zorluktur, çünkü durumlar her zaman karmaşıktır, bu nedenle profesyonellere bu süreçte destek olmak için net yönergelerin önemi vardır. BM Mülteciler Yüksek Komiserliği, çocuğun üstün yararının tespiti konusunda ayrıntılı yönergeler yayınlamıştır. Bunlar sığınmacı çocuklar bağlamında tespit sürecine odaklansa da, ulusal düzeyde ve bu spesifik hedef grubunun dışındaki çocuklar için yönerge geliştirilmesine bilgi sağlamak için kullanılacak önemli unsurlar içermektedir.[^13UN High Commissioner for Refugees, UNHCR Guidelines on determining the best interests of the child, May 2008.]

Birçok Avrupa Konseyi üye devleti, sosyal hizmet sunumunda çocuğun üstün yararını sağlamak için önlemler almıştır. Ankete yanıt verenlerden 23 üye devlet, üstün yarar ilkesini nasıl uyguladıklarına dair örnekler sunmuştur; bu, hizmetlerin sunumunda birincil husus olarak üstün yarar ilkesine odaklanmayı (Arnavutluk, Flanders, Belçika, Kıbrıs, Danimarka, Estonya, İzlanda, İsveç); çocuk hakları ve/veya çocuk katılımını (Valonya-Brüksel Federasyonu, Belçika, Danimarka, Yunanistan, İtalya, Letonya, Moldova, Hollanda, Rusya Federasyonu, Slovenya ve İsveç); sektörler arası çalışma kurallarını (Hırvatistan); çocuğun üstün yararına ilişkin kriterleri tanımlayan yönergeleri (Estonya, Fransa ve Karadağ); ve aile ayrılığını önlemek ve aile ortamını, ebeveynlik becerilerini ve ekonomik durumu güçlendirmek için dezavantajlı çocukları ve aileleri desteklemeyi (Litvanya, Romanya ve Sırbistan) içermektedir.

Macaristan'da, Çocuk Koruma Yasası (Bölüm 6(14)), çocukların fiziksel, zihinsel, duygusal ve ahlaki gelişimlerini, refahlarını ve sağlıklı bir şekilde yetiştirilmelerini sağlayabilecek bir aile ortamında yetiştirilme hakkına sahip olduğunu sağlamaktadır. Çocuklar, kendi ailelerinde yetiştirilmek, kişiliklerini geliştirmek, gelişimlerini tehlikeye atabilecek koşullardan korunmak, topluma entegre olmak ve gelecekteki bağımsız yaşamları için elverişli koşullardan yararlanmak için destek almaya hak kazanır. Dezavantajlı çocuklar, gelişimlerini engelleyen koşullarla mücadele etmek ve fırsatlarını artırmak için ek yardım alma hakkına sahiptir. Engelli veya diğer uzun süreli tıbbi durumları olan çocuklar, gelişimlerini sağlamak ve kişiliklerini geliştirmek için özel desteğe hakkına sahiptir. Çocuk koruma, ailelerin çocuk yetiştirme yeteneğini kolaylaştırmayı, savunmasızlıkları önlemeyi ve ele almayı ve ebeveyn bakımı veya diğer akrabalar tarafından sağlanan bakımı olmayan bir çocuğun yedek korumasını sağlamayı amaçlayan bir faaliyettir. Çocuğun korunması, temel çocuk refahı hizmetleri ve nakit, aynı ve kişisel bakım şeklinde hizmet sunan özel çocuk koruma hizmetleri tarafından sağlanır. ****Andorra****'da, terk durumundaki küçüklerin evlat edinilmesi ve diğer koruma önlemlerine ilişkin yasa, çocuğun üstün yararına dayanmaktadır.

İhtiyaç değerlendirmesi için hüküm, aynı zamanda çocuklara ve ailelere dost sosyal hizmet sağlamada önemli bir unsurdur. ****Letonya****'da, hiçbir sosyal hizmet, öncelikle çocuğun hizmete olan ihtiyacını değerlendirmeden sağlanmaz. Bunun, çocukların gerçek ihtiyaçlarının ilgili kurumlarda veya topluluklarda dikkate alınmasını sağlamayı amaçlayan kurumdan çıkarma stratejisinin daha geniş bağlamında anlaşılması gerekir.

Estonya – Çocuğun üstün yararına ilişkin mevzuat örneği

1 Ocak 2016'dan itibaren yürürlüğe giren yeni Çocuk Koruma Yasası'nın 21. Maddesi, çocuğun üstün yararının birincil bir husus olacağını sağlamaktadır:

(1) Çocuğu etkileyen kararlar alınırken ve farklı seçenekler arasında seçim yapılırken, çocuğun üstün yararı tespit edilmeli ve birincil husus olmalıdır;

(2) Çocuğun üstün yararını tespit etmek için gerekli olan:

- * Çocuğun kişisel durumuyla ilgili tüm ilgili koşulları, kararın çocuğun hakları ve refahı üzerindeki etkisini değerlendirmek için tespit etmek;
- * Çocuğa planlanan kararın içeriğini ve nedenlerini açıklamak ve çocuğun görüşlerini, yaşına ve gelişimine uygun bir şekilde dinlemek...;
- * Planlanan kararlarla ilgili olarak çocuğun üstün yararı hakkında gerekçeli bir görüş oluşturmak için tüm ilgili koşulları bir bütün olarak değerlendirmek.

(3) Alınan karar çocuğun görüşüyle örtüşmüyorsa, nedenler çocuğa açıklanmalıdır. Yeni yasaya göre, Sosyal Sigorta Kurulu, yerel belediye ve il valisi çocuğun üstün yararının sağlanması konusunda devlet denetimini yürütecektir.

Yasa ayrıca, yerel yönetimin, yardıma ihtiyacı olan bir çocuktan haberdar olduktan sonra on gün içinde, vaka yönetimine başlayıp başlamama veya dosyayı yetkili bir memura iletme kararı vermesi gerektiğini hükme bağlamaktadır.

(4) Yardım ihtiyacı tek seferlik bir önlemlerle karşılanabiliyorsa vaka yönetimi başlatılmaz.

(5) Çocuğun yardıma ihtiyacının ve yardım sağlanmasının değerlendirilmesi üzerine, yerel yönetim çocuğun görüşünü tespit edecek ve belgeleyecek ve spesifik bir kanunla aksi öngörülmedikçe, çocukla ilgili vaka planına ekleyecektir. Bir çocuk koruma görevlisi, çocuğu ve çocuğu yetiştiren kişiyi veya çocuğun kaldığı çocuk bakım kurumunu, yardıma ihtiyaç değerlendirmesine dahil edecektir. Yardıma ihtiyacı olan bir çocuk için yardım sağlanması, çocuk ve bakım veren arasındaki ilişkileri iyileştirmeyi amaçlamalıdır.

Genel olarak, çocuğun üstün yararına ilişkin anket sonuçları, bu ilkenin önemine dair artan bir farkındalık göstermektedir. Ancak, yalnızca **Estonya, Fransa** ve **Karadağ**, çocuğun üstün yararını belirlemek ve uygulamak için kriterler tanımlayan somut yönergelerin kullanımı hakkında rapor vermiştir. Bu, FRA'nın AB'deki çocuk koruma sistemlerinin haritalandırılmasıyla tutarlıdır; bu, "[ç]ocuğun üstün yararı ilkesi yasada yer almasına rağmen, çoğu Üye Devletin bunu nasıl değerlendireceğine dair kriterlerden ve pratik rehberlikten yoksun olduğunu" tespit etmiştir.[^14 European Union Agency for Fundamental Rights (2015), Mapping child protection systems in the EU, Data and Maps, Provisions requiring multidisciplinary assessment of child protection cases, available at: <http://fra.europa.eu/en/publications-and-resources/data-and-maps/comparative-data/child-protection/multidisc-assess>] Avrupa Konseyi anketiyle ilgili diğer bulgular, "disiplinler arası değerlendirme hükümlerinin çoğu Üye Devlette mevcut olduğu, ... ancak [bunların] genellikle yasal değeri olmadığı ve kararın vaka yöneticisine veya vakadaki baş sosyal çalışmacıya bırakıldığı" ve "[b]irçok Üye Devlette, mevcut standartların insan kaynakları eksikliği ve profesyonellerin ağır iş yükü nedeniyle uygulanmadığı" gerçeğidir.

Bu karmaşık ama temel bir ilkedir ve üye devletlerin profesyoneller (yani, sosyal hizmet uzmanları, sağlık profesyonelleri ve adalet görevlileri, diğerleri arasında) ve kurumlar için kriterler ve yönergeler hazırlaması ve bunların uygulanmasını sağlaması çok önemlidir. Bu husus, mesleki standartlar ve protokollerle ilişkili olarak aşağıda daha ayrıntılı olarak incelenmektedir.

Anahtar noktalar

- * Çocuğun üstün yararı ilkesi, çocuklar ve aileler için sosyal hizmet sunumuyla özellikle ilgilidir ve BMÇHS'de özellikle talep edildiği gibi, sürecin tüm aşamalarında tam olarak dikkate alınması gerekir.
- * Somut olarak, hem ilkenin iç hukukta tanınmasını hem de uygulama için pratik araçları, özellikle bireysel ihtiyaç değerlendirmesi için gerektirir.
- * Birçok Avrupa Konseyi üye devleti bu ilkeyi yasal çerçevelerine yansıtmıştır.
- * Ancak, çok azı profesyonellerin günlük işlerinde karşılaştıkları bireysel durumlarda bir çocuğun üstün yararını belirlemede onlara destek olacak protokoller ve diğer rehberlik araçları hakkında rapor vermiştir.

KATILIM HAKKI

Tavsiye Kararı'nda bahsedilen çocuğun katılım hakkı, çocuğun görüşlerinin alınması hakkına ilişkin BMÇHS Madde 12'yi yankılamakta ve onu sosyal hizmetler bağlamına entegre etmektedir. Tavsiye Kararı'nda, çocuk katılımı iki ana şekilde gerçekleşecektir: kendi bakımlarına katılım ve sosyal hizmetlerin planlanması, sunumu ve değerlendirilmesine katılım. İlk strateji, çocuğun bilgilendirilme, görüş bildirme, dinlenme, kararlara onay verme ve görüşlerinin nasıl dikkate alındığı hakkında bilgilendirilme hakkını içerir – tümü çocuğun kapasitesi, yaşı, gelişimi ve bireysel koşullarına uygun olarak. Bu tür süreçlerde, ebeveyn katılımı memnuniyetle karşılanmalı ve sağlanmalı, ancak çocuğun kendi görüşlerini serbestçe ifade etme hakkını zedelememelidir. Çocukların sosyal hizmetlerin planlanması, sunumu ve değerlendirilmesine katılımı birkaç biçim alabilir; danışmadan daha aktif karar alma sürecine katılıma ve çocuk önderliğindeki katılıma kadar. Çocukların hak sahibi olarak tanınması, her iki çocuk katılım stratejisi için de merkezidir. Tavsiye Kararı, üye devletleri ilkeyi uygulamak için önlemler, protokoller ve prosedürler benimsemeye çağırılmaktadır.

Tavsiye Kararı ayrıca, Avrupa Konseyi tarafından devletlere çocuk katılımının uygulanmasında rehberlik etmek için yayınlanan diğer standartlar ve tavsiye kararlarının daha geniş bağlamında anlaşılmalıdır. Avrupa Konseyi'nin 18 yaş altı çocukların ve gençlerin katılımına ilişkin CM/Rec(2012)2 sayılı Tavsiye Kararı[^15 Council of Europe (2012), Recommendation CM/Rec(2012)2 of the Committee of Ministers to member States on the participation of children and young people under the age of 18], konuya ilişkin kilit bir referans noktasıdır. Üye devletleri, gençleri katılım konusunda bilgilendirerek ve teşvik ederek ve katılım için alanlar yaratarak katılım hakkını korumaya çağırılmaktadır. Bu, mevzuat ve yapıların yerinde olması (örneğin, bağımsız insan hakları kurumları); çocuklar için ve çocuklarla çalışan profesyonellerin kapasitesinin artırılması; ve çocukların katılımı için fırsatlar yaratılması anlamına gelir. Katılım anlamlı olmalıdır; çocuklar ve ebeveynler yalnızca danışılmamalı, özellikle tek seferlik temelde, ancak mevzuatın, hizmetlerin ve programların

tasarımına, geliştirilmesine ve değerlendirilmesine gerçekten katkıda bulunabilmeli ve süreç boyunca saygı görmeli ve bilgilendirilmelidir. Üye devletler, savunmasız çocukların da katılabilmesini sağlamak için önlemler almalıdır.[^16Committee on the Rights of the Child (2009), General Comment No. 12 on the right of the child to be heard.]

Avrupa Konseyi, çocuğun katılım hakkının uygulanmasını desteklemek için bir dizi pratik araç üretmiştir. Çocukları etkileyen konularda çocukların katılımını ölçmek için bir değerlendirme aracı geliştirmiştir. [^17Council of Europe (2014), Child participation assessment tool: Indicators for measuring progress in promoting the right of children and young people under the age of 18 to participate in matters of concern to them.]

Ayrıca bu boyutu, hem çocuklar hem de profesyoneller için bakım altındaki çocuklarla ilgili çeşitli rehber materyallere[^18 Council of Europe (2009), Children and young people in care – Discover your rights!; Council of Europe and SOS Children's Villages International (2013), Securing children's rights – A guide for professionals working with children in alternative care] ve çocuk dostu adalet üzerine[^19 Council of Europe (2010), Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on child-friendly justice] dahil etmiştir.

■ ■ Ankete yanıt veren üye devletler, çocuk katılımını desteklemeyi amaçlayan çeşitli yasa ve uygulamaların varlığını bildirmiştir. Anketteki bulguların çoğu, çocukların kendi bakımlarındaki değil, hizmetlerin planlanması, sunumu ve değerlendirilmesine katılımıyla ilgilidir. Çocukların kendi bakımlarına ilişkin kararlara dahil olması açısından, **Danimarka**'da, Sosyal Hizmetler Yasası uyarınca, belediye meclisi zorunlu önlemlerle ilgili bir karar vermeden önce çocukla istişareler yapılmalıdır. İstişare, çocuğun veya gencin üstün yararına olduğu durumlarda veli ebeveynin rızası ve varlığı olmadan yürütülebilir. **Sırbistan**'da, insan ticareti mağduru bir çocuk, yaş ve olgunluk açısından hakları ve gelişim özellikleri dikkate alınarak, karar alma sürecine her zaman dahil edilir.

■ ■ Avrupa Komisyonu tarafından Avrupa Birliği'nde çocuk katılımına ilişkin mevzuat, politika ve uygulamanın değerlendirilmesi için görevlendirilen bir çalışma, çocuk katılımına ilişkin yasal hükümlerin, 28 üye devlet genelinde bakım sektöründe yaygın olduğunu, örneğin velayet ve vesayet açısından tespit etmiştir. Rapor,

"Tüm Üye Devletlerde bir tür spesifik mevzuat bulunduğunu, çocukların bakımlarını etkileyen kararlarda ve süreçlerde danışılması ve görüşlerinin dinlenmesi gerektiğine dair bir ilke ortaya koyduğunu belirlemiştir. Ancak, bu yasal çerçevenin spesifik bakım ortamlarını ve süreçlerini (ör. çocuk koruma, alternatif bakım, velayet ve evlat edinme kararları) genel bir katılım ilkesine kıyasla ne ölçüde kapsadığı konusunda farklılık vardı."[^20 European Commission, Evaluation of legislation, policy and practice on child participation in the European Union (EU), March 2015]

■ ■ Bulgular ayrıca, profesyonellerin eğitimi ve alternatif bakım gibi sektörlerde çocukları dinlemek için mevcut zamanla ilgili önemli zorluklara işaret etmektedir. Çocukların katılabileceği yaş açısından, bu ülkeden ülkeye değişmektedir. Aynıısı sağlık hizmeti sektörü için de geçerlidir. Ayrıca ilkenin pratikte uygulanmasını değerlendirmek önemlidir.

■ ■ Birleşik Krallık'ta yürütülen ve çocukların sosyal hizmet uzmanlarıyla temaslarına ilişkin görüş ve deneyimlerini inceleyen bir araştırma, "[ç]oğu çocuğun bakım planında söz sahibi olduğunu ve içeriği konusunda anlaştığını bildirmesine rağmen, ... [e]ngelli çocuklara yerleştirme yapılırken veya incelemeler yapılırken nadiren danışıldığını" bulmuştur.[^21 Oliver C. (2010), Children's views and experiences of their contact with social workers: A focused review of the evidence, Children's Workforce Development Council, UK] Çocuk katılımı için zorluklar arasında, göz korkutucu toplantı ortamı, sosyal hizmet uzmanlarının sık değişmesi ve çocuklar için olumlu bir ilişki kurmak için yetersiz koşullar (yani, profesyoneller için yetersiz eğitim ve çocuklarla iletişim kurmak için zaman eksikliği) yer almaktadır.

■ ■ Sağlık hizmeti açısından, Avrupa Konseyi üye devletlerinde tıbbi tedavi ve prosedürlere onay vermeye ilişkin yaygın mevzuat olmasına rağmen, uygulama da değişkenlik göstermekte ve çocukların etkin ve eşit şekilde karar alma sürecine dahil olması için önemli zorluklar bulunmaktadır. Portekiz'de yapılan bir anket, mevzuatın 16 yaşın üzerindeki çocukların aydınlatılmış onam verebileceğini belirlemesine rağmen, 48 hastaneden 17'sinde politikaların yalnızca ebeveyn onamına izin verdiğini ve sadece hastaneler arasında değil, aynı hastanenin bölümleri arasında da kriter farklılıkları olduğunu göstermiştir.[²² National Commission for Child and Adolescent Health and Office of the High Commissioner for Health (2010), "Survey report on informed consent, visits to children and paediatric age" ("Questionário sobre Consentimento Informado, Acompanhamento de crianças até aos 18 anos de idade e Visitas a doentes no internamento hospitalar"] Ayrıca, çocukların sağlık hizmetinde karar alma konusundaki mevcut Avrupa literatürü, çocukların kendi sağlıklarını etkileyen kararlarda bilgi ve katılım ihtiyaçlarının ve haklarının sistematik olarak saygı görmediğini açıkça göstermektedir.[²³ Coyne I. (2006), "Consultation with children in hospital: children's, parents' and nurses' perspectives", Journal of Clinical Nursing, 15(1): 61-71; Coyne I. (2008), "Children's participation in consultations and decision-making at health service level: A review of the literature", International Journal of Nursing Studies, 45: 1682-89; Runeson I. et al. (2002), "Children's participation in the decision-making process during hospitalization: an observational study", Nursing Ethics, 9: 583-98; Martenson E.K. and Fågersködd A.M. (2007), "A review of children's decision-making competence in health care", Journal of Clinical Nursing, 17, 3131-41]

Avusturya

Çocuk koruma bağlamında bir çocuk katılım yapısının iyi bir örneği ... Avusturya'daki velayet davalarında Çocuk Danışmanlığıdır. [Velayet, kişisel ilişki kurma] davalarında, dava son derece tartışmalı ise çocuk için bir temsilci atanır. Danışman, çocukla davayı takip eder ve çocuğun görüş ve endişelerini mahkemeye iletir. Değerlendirme, vakaların yarısından fazlasında çocuğun isteklerinin hakim kararında dikkate alındığını göstermektedir.

Avrupa Komisyonu, *Evaluation of legislation, policy and practice on child participation in the European Union (EU)*, Mart 2015, s. 47'den alıntı.

Çocukların ve ebeveynlerin sosyal hizmetlerin tasarımı, geliştirilmesi ve değerlendirilmesine dahil edilmesi açısından, katılım pratikte bir zorluk olmaya devam etmektedir, yukarıda bahsedilen Avrupa Komisyonu araştırmasının da altını çizdiği gibi. Eğitim sektöründe, çocuk katılımı kapsam açısından daha geniş olmuştur, ancak kreş ve anaokullarındaki küçük çocuklar için çok daha azdır. Katılım süreçlerinin kalitesi de düzensizdir. Çocuklar okul kararlarına dahil olabilir, ancak müfredat geliştirme gibi politika konularına katılım daha düşüktür.

Ankette, sadece 11 üye devlet, çocukların ve ebeveynlerin sosyal hizmetlerin tasarımı, geliştirilmesi ve değerlendirilmesine dahil edilmesine ilişkin politika ve uygulamalar bildirmiştir. Bildirilecek önemli coğrafi hususlar yoktur: altı üye devlet kuzey ve batı Avrupa'da, kalan beşi ise Orta ve Doğu Avrupa üye devletlerindedir. Üye devletler tarafından üstlenilen bazı önlemler arasında, yeni mevzuatın veya geçici faaliyetlerin tasarımı ve geliştirilmesine çocuk ve ebeveyn temsilcilerini dahil etmek (**Flanders [Belçika]**, **Belçika** ve **İsviçre**); çocuklar için ulusal katılımcı yapılar oluşturmak (**İsveç**'teki Ulusal Çocuk Konseyi ve **Hollanda**'daki Ulusal Gençlik Forumu gibi); hizmetlerin değerlendirilmesine çocukları ve ebeveynleri dahil etmek (**İzlanda**, **Moldova**, **Karadağ** ve **Türkiye**); ve hizmetlerin kalitesi hakkında görüş sunma prosedürleri (**Rusya Federasyonu**) yer almaktadır.

FRA'nın AB'deki çocuk koruma sistemleri haritalaması benzer sonuçlar bulmuştur. Çocuklarla doğrudan istişare uygulamasını başlatan Üye Devletlerin çoğunda "bunun, yine de, karar alma sürecine gömülü olmadığını ve sistematik bir şekilde gerçekleşmediğini"²⁴ bildirmiştir. Bu, elbette, çok önemli bir konudur. Burada sunulan önlemler, çocukların sosyal hizmetlerin tasarımı, geliştirilmesi ve değerlendirilmesine katılım hakkını yerine getirmenin iyi örnekleridir, ancak bunlar hem mevzuata gömülmeli hem de pratikte içselleştirilmelidir. (European Union Agency for Fundamental Rights (2015), Mapping child protection systems

in the EU, Data and Maps, Direct consultation with children, available at: <http://fra.europa.eu/en/publications-and-resources/data-and-maps/comparative-data/child-protection/consultation.>)

Temel Noktalar

- * Çocuk katılımı, hem kendi bakımlarına katılımı hem de sosyal hizmetlerin planlanması, sunumu ve değerlendirilmesine katılımı içerir.
- * 18 Yaşın Altındaki Çocukların ve Gençlerin Katılımına İlişkin CM/Rec(2012)2 No'lu Tavsiye Kararı'na ek olarak -ki bu üye devletlere farklı alanlarda uygulanabilir kapsayıcı bir çerçeve sunar- Avrupa Konseyi, üye devletlere ilkeyi uygulamada rehberlik etmek için sağlık hizmetleri, alternatif bakım ve adalet dahil bir dizi sektörde çeşitli rehberlik araçları benimsemiştir.
- * Alternatif bakım bağlamında çocukların katılımını sağlamak için genel olarak önlemler alınmış olsa da, sağlık ve eğitim gibi diğer alanlarda katılım düzensiz olmuştur.
- * Spesifik olarak, bireysel düzeyde çocuklar kendi durumlarına (yaş ve engellilik dahil) ve profesyonel uygulamalara (aynı yapı içindeki uygulamalar dahil) bağlı olarak eşit olmayan bir şekilde görüş bildirme imkanına sahipken, çocukların planlama, geliştirme ve değerlendirme süreçlerine danışılması yeterli hızda ilerleyememekte ve daha fazla dikkat gerektirmektedir.

KORUNMA HAKKI

Tavsiye Kararı, korunma hakkına bütüncül bir yaklaşım getirmekte, koruyucu bir ortamın önemini vurgulamaktadır. Spesifik olarak, çocukların her türlü ihmal, istismar, şiddet ve sömürüden korunmasını sağlamanın, aile gücünün ve birliğinin korunmasını amaçlayan müdahaleler gerektirdiğini açıkça hükme bağlar. Bu, hem çocuklara hem de ailelere dost sosyal hizmetlere odaklanan Tavsiye Kararı'nın tamamının kapsamında yansıtılmaktadır. Tavsiye Kararı, "sosyal hizmet sunumunun, olumlu ebeveynlik ve ebeveynlik becerilerinin güçlendirilmesi için gerekli uygun düzeyde ve çeşitlilikte hizmet ve kaynaklar sağlayarak çocuk için destekleyici bir ortam olmasını sağlaması gerektiğini" hükme bağlar. Bu nedenle, ailevi ayrılıktan kaçınma birincil bir hedef olarak belirtilirken, bazı durumlarda bunun çocuğun üstün yararı gereği gerekli olduğu kabul edilmektedir. Bu yaklaşım, ailenin çocuğun büyümesi ve refahı için doğal ortam olarak kritik işlevini ve ebeveynlerin çocuğun ihtiyaçlarını karşılama ve gelişimi için rehberlik sağlama konusundaki çocuk yetiştirme rollerini vurgulayan ÇHS'deki çeşitli hükümleri yankılamaktadır.

Bu husus, Orta ve Doğu Avrupa ile Bağımsız Devletler Topluluğu'ndaki birçok ülkede çocukların kurumlara yerleştirilme oranlarının yüksek olması ışığında Avrupa'da özel bir öneme sahiptir. UNICEF verileri, bu bölgenin dünyadaki en yüksek yatılı bakım altındaki çocuk oranına sahip olduğunu göstermektedir. Bu çocukların büyük çoğunluğu yetim değildir, ancak ebeveynler yeterli destek alamamaktadır. Yoksulluk ve sosyo-ekonomik sıkıntılar, yoksulluğun başlıca faktör olmasının ardında, ebeveynlerin çocuk bakımına erişirken çalışabilmelerini sağlayan sosyal destek hizmetlerinin eksikliğine işaret eden bir dizi başka neden yatmaktadır. Bekar anneler, çocuklarını yatılı bakıma verme konusunda özellikle hassastır. Engellilik, aile içi şiddet ve ebeveyn göçü de bu tür kararlarda rol oynamakta ve yeterli destekle ele alınabilmektedir. Örneğin birçok ülkede, engelli çocuklar kurumlardaki tüm çocukların %60'ını temsil etmekte ve bu da yeterli hizmetlerin eksikliğine daha fazla işaret etmektedir.[25 UNICEF CEE-CIS (2010), At home or in a home? Formal care and adoption of children in Eastern Europe and Central Asia, UNICEF]

2015'in başlarında, Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi, "üye Devletlerde çocukların aile bakımından (veya aile bakımına geri döndürülmemek üzere) alınan gerekçesiz kararların ve üye Devletlerde çocukların aile bakımından alınmaması (veya aile bakımına çok erken döndürülmesi) yönünde alınan gerekçesiz kararların her ikisinin de çocuk haklarının ihlali oluşturduğu" konusunda endişe dile getirmiştir. Meclis, Avrupa Konseyi üye Devletlerinde çocukların ailelerinden alınmasına ilişkin mevzuat ve uygulama üzerine 2068 (2015) No'lu Tavsiye Kararı'nda ayrıca "çocuk haklarının ve çocukların üstün yararlarının daha iyi korunması gerektiğini" ifade etmiştir.[26 Council of Europe Parliamentary Assembly, Recommendation 2068 (2015) on social services

in Europe: legislation and practice of the removal of children from their families in Council of Europe member States]

Bu bağlamda, birçok üye devletin, ebeveynliği destekleme, kurumsallaşmayı önleme ve kurumsallaşmanın azaltılması yönünde önlemler alma niyetini, çocuklara ve ailelere dost sosyal hizmetler için önemli yasa ve politika reformu alanları olarak belirtmesi şaşırtıcı değildir. Bu eğilim, ayrıca, ailelerin çocuklara bakma yeteneğini güçlendirmeye ve ailelerin güçlü yönlerine dayanmaya yönelik, profesyonel desteğe, ailelerin çocuk yetiştirme rollerini "ikame etmek" için başvurmak yerine, bir hareketi yankılamaktadır. Örneğin **Karadağ**'da, Sosyal ve Çocuk Koruma Yasası (2013), çocuk korumadaki profesyonellerin, aile desteği sağlayarak çocuğu aile ortamında tutmak için çaba gösterme görevini tanımlamaktadır; eğer bu mümkün değilse veya çocuğun üstün yararına değilse, aile yanına yerleştirme (koruyucu aile) yoluyla sağlar. Yasa, 3 yaşın altındaki bir çocuğa, diğer tüm seçenekler tükenmedikçe bir kurumda barınma sağlanmayacağını ve kararın en az altı ayda bir gözden geçirileceğini hükme bağlar.

Çocukların istismar ve ihmalden korunması, Avrupa'da büyük endişe kaynağı olan bir konudur. BM Genel Sekreteri Şiddetten Sorumlu Özel Temsilcisi Marta Santos Pais, Dubrovnik'teki 2012-2015 Çocuğun Haklarına İlişkin Avrupa Konseyi Stratejisi'nin Uygulanması Orta Dönem İnceleme Konferansı'ndaki (2014) konuşmasında şunları ifade etmiştir:

"Bazı çocuklar özellikle yüksek risk altındadır. ... Bu model, son ekonomik krizle daha da kötüleşmiştir. Yüksek işsizlik seviyeleri ve kamu sağlığı ve refah hizmetlerindeki kesintiler, etkilenen aileler arasında artan stres, depresyon, kaygı ve intihar düşüncesi seviyelerine yol açmış, ebeveyn-çocuk bağına baltalamış ve çocuk istismarı ve ihmali için ciddi risk faktörleri oluşturmuştur."(27 Marta Santos Pais, "Persisting and emerging challenges in protecting children's rights in Europe", Dubrovnik, Mart 2014, address at the Dubrovnik midterm review conference Growing with Children's Rights, on the Implementation of the Council of Europe Strategy for the Rights of the Child 2012-2015)

Üye devletler, çocuklara yönelik şiddeti çok çeşitli stratejilerle ele almıştır. Toplamda, 27 üye devlet, ev de dahil olmak üzere tüm ortamlarda fiziksel cezayı yasaklamıştır. (28 Global Initiative to End All Corporal Punishment of Children (2015), "Progress towards prohibiting all corporal punishment in Council of Europe member states", Mart 2015, Council of Europe.) Anket verileri, üye devletlerin çocuklara yönelik şiddeti eğitim yoluyla ve farkındalık kampanyaları aracılığıyla (**Danimarka, Slovakya, İsviçre, Litvanya ve Flanders [Belçika]**); alternatif bakımda (**İsveç**); çocuklara yönelik şiddet vakalarını kaydetmek ve takip etmek için uygun bilgi sistemleri kurarak (**Litvanya**); ve profesyonellerin sicil kontrolünden geçirilmesi (22 üye devlet) yoluyla ele aldığını göstermektedir. Avrupa Konseyi, Çocuklar ve Şiddet programı aracılığıyla üye devletleri bu alanda desteklemektedir.

Moldova'da, Haziran 2014'te ulusal bir Çocuk Danışma Hattı başlatılmış ve tek pan-Avrupa telefon numarası 116111'i kullanarak faaliyet göstererek Avrupa standartlarıyla uyumlu hale getirilen ilk devlet sosyal hizmeti olmuştur. Çocuk Danışma Hattı hizmetinin genel kapsamı, çocuklara bireysel ihtiyaç ve çıkarlarına uygun bilgi ve psikolojik danışmanlık sağlayarak ve ihtiyaç sahibi çocukların koruma hizmetlerine doğrudan erişimini kolaylaştırarak ulusal çocuk koruma sistemini güçlendirmektir. Haziran 2014 ile Mart 2015 arasında, yaklaşık 27.400 çağrı kaydedilmiş ve 2.500'ün üzerinde çağrıda faydalanıcılara gündeme getirilen konularda bireysel danışmanlık sağlanmıştır. Bir çocuğa yönelik şiddet, dilencilik yoluyla çocuk sömürüsü, çocuk işçiliği sömürüsü, kayıp çocuklar, olası çocuk ticareti ve çevrimiçi zorbalık gibi diğer konuları yansıtan, risk altındaki çocuklara ilişkin yaklaşık 130 vaka, uzmanlaşmış koruma hizmetleri sunulması için ilgili kurumlara sevk edilmiştir.

Temel Noktalar

* Tavsiye Kararı'ndaki çocuğun korunma hakkına yaklaşımı, açıkça aileyi güçlendirmeye ve ebeveynliği desteklemeye odaklanmaktadır.

* Yüksek kurumsallaşma oranları büyük bir endişe kaynağı olmuş ve yeterli sosyal hizmetlerin mevcut olmamasıyla ilişkilendirilmiştir.

* Bu durum, son zamanlarda birçok üye devleti, sosyal koruma ve aileleri hedefleyen önlemler yoluyla kurumsallaşmayı önlemek için özel çabalar sarf etmeye sevk etmiştir.

Çocuklara ve ailelere dost sosyal hizmetlere ilişkin standartların uygulanması

Mevzuatın somut programlara, kılavuzlara ve önlemlere dönüştürülmesi, çocuk haklarının ve çocuklara ve ailelere dost sosyal hizmetlere ilişkin standartların etkin bir şekilde uygulanması için temel araçtır. Bu, Avrupa Konseyi'nin son yıllardaki odak noktasında ve standart belirlemeden, üye devletlere çocuk hakları standartlarını en iyi nasıl uygulayacakları konusunda rehberlik ve destek sağlamaya doğru belirgin bir kaymada; Çocuk Hakları Komitesi'nin genel yorumlarının hızlandırılmış gelişiminde; ve Avrupa Komisyonu tarafından ayrılan iyi uygulamaların toplanması ve finansmanında yansıtılmaktadır. Bu araçlar büyük öneme sahiptir çünkü, yasal hükümlerin hizmetlerin günlük işleyişindeki pratik etkilerinin netleştirilmesini sağlayarak; sosyal hizmetlerde yasanın sektörler ve coğrafi sınırlar arasında tek tip uygulanmasını teşvik ederek; ve önemlisi, sosyal hizmet sunumu ve uygulamalarının izlenmesi ve değerlendirilmesi için bir temel oluşturarak mevzuatın fiili uygulanmasını destekler. Bu nedenle, çocukların ve ailelerin sosyal hizmetlerle etkileşimlerindeki deneyimleri için esastırlar.

Bu bölüm, esas olarak Tavsiye Kararı'nın V. Bölümü'nde açıklanan çocuk dostu sosyal hizmet sunumundaki temel stratejilere odaklanmaktadır. Spesifik olarak, anketin bulgularını sunmakta ve standartlar, protokoller ve düzenlemeler; sosyal hizmetler bağlamında çocuk hakları konusunda farkındalık artırıcı kampanyalar; profesyonel yeterlilik – eğitim, denetim ve hesap verebilirlik; çocuğun güvenliği; entegre hizmetler; sınır ötesi sosyal hizmetler arasında işbirliği; ve hizmetlerin izlenmesi ve değerlendirilmesi üzerine değerlendirmeler çizmektedir.

STANDARTLAR, PROTOKOLLER VE DÜZENLEMELER

Mevzuatın geliştirilmesiyle birlikte, çeşitli üye devletler, sadece bazıları bağlayıcı olan diğer araçları benimsediklerini bildirmişlerdir; düzenlemeler ve farklı türlerde standartlar, kılavuz ilkeler ve protokoller gibi. **Andorra, Azerbaycan, Bulgaristan, Letonya** ve **İsveç** dahil olmak üzere çok sayıda üye devlet, sosyal hizmetlerin çocuk ve aile dostu bir şekilde sunulmasına rehberlik etmek için bu tür araçları benimsemiştir.

Andorra'da, PACIP (Risk Altındaki Çocuklar Durumunda Eylem Protokolü), çocuğun psiko-sosyal gelişimine katkıda bulunan tüm sosyal kurumların müdahalesine ilişkin protokolü belirlemektedir. **İsveç**'te, 2012 yılında Ulusal Sağlık ve Refah Kurulu'na, koruyucu aile yurtlarında ve ikamet veya bakım evlerinde (HVB) güvenli ve emniyetli bakım için bir program hazırlama görevi verilmiştir. Görev çerçevesinde, Kurul, profesyonelleri desteklemek için düzenlemeler, kılavuz ilkeler ve kılavuzlar hazırlamış ve genel tavsiyelerde bulunmuştur. Ayrıca, çocukların eğitimi ve sağlığına ilişkin kılavuz ilkeler yayınlanmıştır. Güvenli ve emniyetli bakım çerçevesinde, hükümet daha sonra, çocukların ve gençlerin sosyal bakımına dahil olan personelin beceri gelişimine odaklanan, koruyucu aile yurtlarındaki çocukları dinlemek için bir yöntem hazırlamak ve çocuklar ve gençler için sosyal hizmetleri erişilebilir kılmak gibi birkaç temel görev oluşturma kararı almıştır.

Çocuklara ve ailelere dost hizmet sunumu için yasaların somut uygulanmasına rehberlik edecek "yumuşak hukuk"un devam eden gelişimi kesinlikle olumlu bir gelişmeyi temsil etmektedir. Ancak, bu araçların birçoğunun bağlayıcı olmayan doğası, uygulamalarının genellikle profesyonellerin iyi niyetine ve kapasitesine bağlı olma eğiliminde olması ve özellikle kılavuz ilkeler ve diğer rehberlik araçları söz konusu olduğunda genellikle çok az hesap verebilirlik hissi olması nedeniyle büyük bir sınırlama oluşturmaktadır. Temel ilkelerle ilgili önceki bölümde, özellikle çocuğun üstün yararı ve çocuk katılımı alt bölümlerinde geliştirilen değerlendirmeler de mevzuatın uygulamaya dönüştürülmesini güçlendirme ve hesap verebilirlik mekanizmalarını güçlendirme ihtiyacına işaret etmektedir.

29. Council of Europe Strategy for the Rights of the Child (2012-2015).

Temel Noktalar

- * Çok sayıda üye devlet, sosyal hizmet sunumunda profesyonellere rehberlik etmek için düzenlemeler, standartlar, kılavuz ilkeler veya protokoller benimsemiştir.
- * Bu araçlar, kaliteli hizmetlerin uyumlu bir şekilde sunulması için esastır.
- * Ancak, araçların genellikle bağlayıcı olmayan doğası, uygulamalarının profesyonellerin iyi niyetine ve kapasitesine dayanma eğiliminde olması nedeniyle bir sınırlamadır.

SOSYAL HİZMETLER BAĞLAMINDA ÇOCUK HAKLARI KONUSUNDA FARKINDALIK ARTIRICI KAMPANYALAR

Çocuklar, ebeveynler ve profesyoneller dahil tüm paydaşlar için sosyal hizmetler bağlamında çocuk hakları hakkında bilgi, hizmetlerin çocuk dostu olması için kritik bir faktördür. Bu çalışmanın II. Bölümü'nde gösterildiği gibi, Tavsiye Kararı'nın yaygınlaştırılması sınırlı kalmış olsa da, hedeflenmiş bilgi sağlamak için diğer stratejiler kullanılmıştır.

Sosyal hizmetler bağlamında çocuk hakları konusunda farkındalık artırıcı kampanyalar iki yönlüdür. Bir yandan, çocukların ve ebeveynlerin haklarını ve sosyal hizmetlerin mevcudiyetini bilmeleri, onlara erişebilmeleri için esastır. Öte yandan, çocuklar için ve onlarla çalışan ebeveynler, profesyoneller ve çocukların kendileri, şiddetin önlenmesi ve olumlu ebeveynlik gibi çocuk hakları ve refahıyla özellikle ilgili konular hakkında bilgi edinmelidir. Tavsiye Kararı'na göre, çocuklar ve ebeveynler anlayabilecekleri dillerde ve formatlarda bilgilendirilmelidir. Bu, farklı dillerde ve çocuk dostu formatlarda, farklı yaş gruplarındaki çocukları veya uygun olduğunda diğer grupları hedefleyen bilgi materyalleri hazırlamak anlamına gelebilir. Bilgi, çocukların günlük ortamlarında, ev, okul, eğlence ve kültür alanları gibi yerlerde yaygınlaştırılabilir.

Tavsiye Kararı, çocuk hakları ve sosyal hizmetlerin mevcudiyeti hakkındaki bilgilerin yaygınlaştırılmasının şeffaf ve çocuk dostu bir dilde, her yaşta ve gelişim aşamasındaki çocukların ihtiyaçlarını yansıtacak şekilde olmasını öngörür. Özellikle hassas çocuklara ve ailelere yönelik olarak, farkındalık artırıcı kampanyalar gibi erişim faaliyetleri ile destek ve bilgi hizmetleri geliştirilmelidir. Ebeveynlerin çocuk hakları konusundaki farkındalığını artırmayı amaçlayan destek sistemleri oluşturulmalıdır. Avrupa Konseyi'nin iletişim, eğitim ve öğretim üzerine çalışması, üye devletlerdeki ilgili stratejilerin uygulanmasına katkıda bulunmuştur. Bunun bir örneği, Avrupa Konseyi Çocukların Cinsel Sömürü ve Cinsel İstismara Karşı Korunmasına İlişkin Sözleşmesi (Lanzarote Sözleşmesi olarak da bilinir) bağlamındaki BEŞTE BİR kampanyasıdır; burada üye ve üye olmayan devletlerdeki 27 kampanya ortağı Avrupa Konseyi ile anlaşma imzalamıştır. Kampanyanın temel hedefleri, Lanzarote Sözleşmesi'nin daha fazla imzalanmasını, onaylanmasını ve uygulanmasını sağlamak ve çocukları, ailelerini/bakıcılarını ve toplumu çocuklara yönelik cinsel şiddeti önlemek ve bildirmek için bilgi ve araçlarla donatarak, bunun boyutu hakkında farkındalık yaratmaktır. Ebeveynler ve çocuklar arasında diyalogu teşvik ederek cinsel istismarı önlemek için geliştirilen "İç Çamaşırı Kuralı" materyalleri şu anda 19 dilde mevcuttur. (30 BEŞTE BİR kampanyası hakkında daha fazla bilgi şu adreste bulunabilir: http://www.Council of Europe.int/t/DG3/children/1in5/default_en.asp)

Ankette, 21 üye devlet, sosyal hizmetler bağlamında çocuk hakları konusunda farkındalık artırıcı kampanyalar yürüttüklerini bildirmiştir. ****Danimarka****'da, hükümet, Çocukları İstismardan Koruma Konusunda Koordineli Önlemlere İlişkin Yasa Tasarısı'na ek olarak, profesyonellerin ve genel olarak yetişkinlerin, bir çocuğun şiddete veya başka bir istismara maruz kaldığını öğrenirlerse veya buna inanmak için nedenleri varsa yetkililere bildirme görevine odaklanan bir kampanya başlatmak için 1.8 milyon Danimarka kronu ayırmıştır. Kampanyanın amacı ayrıca, Ekim 2013'te yürürlüğe giren yukarıdaki yasa tasarısından kaynaklanan yasal değişiklikler konusunda farkındalığı artırmaktır. Kampanya 2013'ün sonunda başlatılmıştır. ****Slovakya****'da, Çocuklara Yönelik Şiddetin Önlenmesi Ulusal Stratejisi bağlamında, olumlu ebeveynliği mesajlardan biri olarak içeren, çocuklara yönelik şiddet hakkında bir farkındalık kampanyası 2015 için planlanmıştır. Ankete yanıt

verenler arasında, 18 üye devlet, bilginin çocuk dostu dillerde ve formatlarda mevcut olduğunu ve ebeveynlerin çocuk hakları konusundaki farkındalığını artırmayı amaçlayan önlemleri içerdiğini bildirmiştir.

Çocuklara ve ailelere dost sosyal hizmetlere ilişkin standartların uygulanması ►

Çalışmada, kampanyaların profesyonellerin tutumları veya ebeveynlerin ve çocukların bilgisi üzerindeki etkisi hakkında herhangi bir bilgi üretilmemiştir.

Temel Noktalar

- * Farkındalık artırıcı kampanyalar, hem çocukların ve ailelerin sosyal hizmetlere erişilebilirliğini artırmak hem de bilgilerini artırmak için bilgiler içerebilir.
- * Üye devletlerin çoğunluğu, sosyal hizmetler ve çocuk hakları bağlamında farkındalık artırıcı kampanyalar yürüttüklerini bildirmiştir.
- * Gelecekteki anketler, farkındalık kampanyalarının etkinliğini ölçmek için etkilerini değerlendirebilir.

PROFESYONEL YETERLİLİK: EĞİTİM, DENETİM VE HESAP VEREBİLİRLİK

Çocuklar için ve onlarla çalışan profesyoneller, sosyal koruma sisteminin yüzüdür ve hem çocuk hakları savunucuları hem de çocuklar ve aileler için bakım sunumunda ön saflardaki ajanlar olarak rolleri hafife alınamaz. Bu nedenle, bu profesyonellerin, özellikle de çocuklarla doğrudan temas halinde olanların, çocuk haklarının farkında olmaları ve bunları pratikte uygulama becerilerine sahip olmaları esastır. Bunu sağlamak için, çocuklar için ve onlarla çalışan tüm personel üyelerinin çocuk hakları ve çocuk koruma konusunda uzmanlaşmış eğitime ihtiyacı vardır.

Tavsiye Kararı, dikkat gerektiren özel eğitim alanlarını, yani çocuklara yönelik şiddetin önlenmesi, iletişim, hesap verebilirlik, etik ve disiplinler arası ekiplerde çalışma becerisini belirtmektedir. Ankete yanıt verenler arasında, 20 üye devlet, çocuklarla ve onlar için çalışan personelin çocuk koruma konusunda özel eğitim aldığını bildirmiştir; bu eğitim çocuk haklarını (22 üye devlet), çocuk istismarı ve ihmalinin belirtilerinin tanımlanmasını ve mevcut sevk ve bildirim mekanizmalarını (21 üye devlet) ve çocuklarla iletişimi (20 üye devlet) içermektedir.

Letonya'da, 2013 yılında profesyonel sosyal hizmet kılavuz ilkeleri gözden geçirilmiştir. Bu kılavuzlar, farklı hedef gruplarının yanı sıra aileler ve çocuklarla çalışan sosyal hizmet uzmanlarının profesyonel becerilerini desteklemekte; sosyal bakımda kurumlar arası işbirliğini sağlamakta; ve sosyal hizmet uzmanları için denetim ve profesyonel eğitim sağlayan bir destek sistemi geliştirmektedir. Kılavuz ilkeler yazılırken Tavsiye Kararı dikkate alınmış ve planlanan tüm faaliyetler çocukların ve ailenin temel haklarına saygı gösterilmesini sağlamaya yöneliktir. 2014 yılında, **Litvanya**'da, çocuk haklarının korunmasına ilişkin çeşitli temaları kapsayan eğitimler vermiştir: dezavantajlı çocuklarla nasıl çalışılacağı; işin özellikleri; iletişim becerilerinin geliştirilmesi; ebeveyn bakımından yoksun ve/veya ebeveynleri tarafından ihmal edilen çocuklarla çalışma; ve şiddet mağdurlarıyla (özellikle çocuklar) nasıl çalışılacağı. **İsviçre**'de, İsviçre Sosyal Eylem Kurumları Konferansı (CSIAS), sürekli mesleki eğitime yönelik yeni bir kavram oluşturma olasılığını analiz etmektedir. Genel olarak, hem yasal hükümler hem de temel mesleki eğitim, mesleğin temel yeterliliklerine dayanmaktadır; bunlar arasında, çocuklarla kendi özel durumlarına uyarlanmış bir şekilde nasıl iletişim kuracağını bilmek; müşterileri dinlemek ve onların sosyal durumlarını anlamak; bir kriz durumu olduğunda müdahale etmek; ve karmaşık durumlarda diğer profesyonellerle işbirliği içinde çalışmak yer almaktadır. Sürekli eğitim açısından, sosyal ve sağlık profesyonellerinin farklı temalar hakkındaki bilgilerini geliştirmeleri için bir dizi olanak bulunmaktadır. **Danimarka**'da, hükümet, hassas çocuklara, gençlere ve ailelerine doğru hizmeti sağlamada belediyeleri sürekli olarak desteklemektedir. Hükümet, çocuğun görüşlerinin dikkate alındığından emin olmak için, kendisini ilgilendiren kararlar alınırken bir çocukla yapılan görüşmelerin nasıl iyileştirileceği konusunda belediye sosyal hizmet uzmanlarının hizmet içi eğitimi için düzenli olarak fon ayırmaktadır. **İzlanda**'da, eğitim gündüz bakım personeli ve sosyal eğitimciler gibi personelin eğitimi çocuk koruma ve çocuk haklarını içermektedir. Uzmanlık

eğitimi olmayan, çocuklarla çalışan diğer personel düzenli eğitim ve öğretim alır, ancak derecesi farklı belediyeler arasında değişiklik gösterir ve eğitimleri ve öğretimleri iyileştirilebilir.

Üye devletlerden ulusal veriler de profesyonellerin eğitimi hakkında bilgilendirici kanıtlar sağlamaktadır. 2013 yılında, Milano'daki (İtalya) Mangiagalli Kliniđi'nde, 259 genel pratisyen ve çocuk doktorunun çocuk istismarı ve ihmalinin belirti ve semptomlarını tanıma kapasitesini değerlendiren bir anket yapılmıştır. Çalışma, dörtte üçünün kötü muamele üzerine hiç eğitim kursuna katılmadığını; katılımcıların yarısından fazlasının iş deneyimleri sırasında istismar ve ihmal durumlarından şüphelendiğini (katılımcıların yarısından fazlası 20 yıldan fazla deneyime sahipti); önemlisi, bir istismar ve ihmal vakasından şüphelenenlerin yaklaşık yarısının bunu bildirmemeye karar verdiğini; ve bu kategoriden, neredeyse dörtte birinin çocuk istismarını nasıl bildireceğini bilmediğini bulgulamıştır. Bu anket, çocuklarla ve onlar için çalışan profesyonellerin eğitim ve farkındalık artırma ihtiyaçları hakkında anlamlı bir içgörü sağlamaktadır. (31Indifesa, Terre des Hommes and Unit for abused children and adolescents (2013), "Child abuse: how do doctors in Milan recognise it?" (Maltrattamento sul Bambini: come lo riconoscono i medici di Milano?) **Portekiz**'de, Risk Altındaki Çocuklar ve Gençlerin Korunmasına İlişkin Ulusal Komisyon'un 2013 yılına ait yıllık raporu, yerel çocuk koruma komisyonlarının yaklaşık yarısının (n=124) eğitimi yetersiz bulunduğunu göstermiştir.(32. National Commission for the Protection of Children and Youth at Risk (Comissão Nacional de Proteção das Crianças e Jovens em Risco) (2013), "Annual Report of the Activities of Child Protection Commissions" ("Relatório Anual de avaliação da atividade das CPCJ no ano de 2013")

Litvanya – Cinsel sömürü ve şiddete maruz kalmış çocuklar ve aile üyeleri ile çalışan uzmanlar için uzmanlaşmış eğitim programı

Sosyal Güvenlik ve Çalışma Bakanlığı, 2009-2014 Avrupa Ekonomik Alanı Mali Mekanizması kapsamında Risk Altındaki Çocuklar ve Gençler programını uygulamaktadır. Bu program kapsamındaki önlemlerden biri, çocuk gündüz bakım merkezlerinde ve açık gençlik merkezlerinde çalışan personelin ve gönüllülerin niteliklerinin iyileştirilmesidir. İzlanda'daki ortaklarla işbirliği içinde bu önlemin amaçlarından biri, cinsel sömürü ve şiddete maruz kalmış çocuklar ve aile üyeleri ile çalışan uzmanlar için uzmanlaşmış bir eğitim programı oluşturmak ve uzmanları bölgesel ilkelere dayalı olarak eğitmektir. Bu şekilde niteliklerini geliştiren uzmanların, daha sonra Litvanya'nın çeşitli bölgelerinde cinsel istismara maruz kalmış çocuklara nitelikli destek sağlayabileceği varsayılmaktadır.

Çocuklar için ve onlarla çalışan profesyonellerin kapasite geliştirmesi, Avrupa Konseyi standartları ve ÇHS ile uyumlu olarak çocuk haklarına saygıyı, korumayı ve yerine getirmeyi sağlamak için temel bir mekanizmadır. Tavsiye Kararı'na ek olarak, Avrupa Konseyi'nin çocuk dostu adalet kılavuz ilkeleri (33. Council of Europe (2010), Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on child-friendly justice.) , çocuklarla ve onlar için çalışan profesyonellerin, farklı yaş gruplarındaki çocukların hakları ve ihtiyaçları ve her yaştan ve gelişim aşamasındaki çocuklarla ve özellikle hassas durumdaki çocuklarla nasıl iletişim kuracakları konusunda gerekli disiplinler arası eğitimi almaları gerektiğini belirtmektedir. Bu, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin çocukları şiddetten korumaya yönelik entegre ulusal stratejiler hakkında CM/Rec(2009)10 No'lu - 34. Council of Europe (2009), Recommendation CM/Rec(2009)10 of the Committee of Ministers to member states on integrated national strategies for the protection of children from violence-- ve 18 yaşın altındaki çocukların ve gençlerin katılımı hakkında CM/Rec(2012)2 No'lu Tavsiye Kararlarında daha da vurgulanmıştır. Profesyonellerin çocuk hakları ve özellikle ÇHS'nin 12. Maddesi konusunda eğitimi, Çocuk Hakları Komitesi'nin çocukların adalet sistemindeki haklarına ilişkin 10 No'lu Genel Yorumunda (2007) belirttiği gibi, çocuk kötü muamelesinin ve çocuk suçluluğunun önlenmesi bağlamında ve erken müdahale programlarında esastır.³⁶ (35. Council of Europe (2012), Recommendation CM/Rec(2012)2 of the Committee of Ministers to member States on the participation of children and young people under the age of 18 **** 3636. Committee on the Rights of the Child (2007), General Comment No. 10 on children's rights in juvenile justice) Birkaç üye devlette, çocuk korumanın yanı sıra çocuk hakları konusunda profesyonellerin eğitimi kademeli olarak oluşturulmaktadır. Ancak, kanıtlar bunun tüm alanlarda veya istenen standartta gerçekleştirilmediğini göstermektedir. FRA'nın çocuk dostu adalet, insan ticareti mağduru çocuklar ve engelli çocuklar üzerine

araştırması "profesyonellerin genellikle rehberlikten yoksun olduğunu ve net kılavuz ilkeler, pratik protokoller veya el kitaplarına sahip olmanın performanslarını iyileştirebileceğini göstermiştir."(37. European Union Agency for Fundamental Rights (2015), Annual Report 2014, Fundamental rights: challenges and achievements in 2014.)

Çocuklara ve ailelere dost sosyal hizmetlere ilişkin standartların uygulanması

Üye devletler, Tavsiye Kararı'nda yer alan rehberlikten ve mevcut Avrupa Konseyi eğitim kaynaklarından, örneğin SOS Çocukköyleri Uluslararası ortaklığıyla üretilen, alternatif bakımda çalışan profesyoneller için Çocuk Haklarını Güvence Altına Alma kılavuzu³⁸ ve 12 No'lu Genel Yorum üzerine kaynak kılavuzu gibi spesifik haklara ilişkin diğer mevcut kılavuzlardan³⁹ yararlanabilirler.

Raporun diğer bölümlerinde vurgulandığı gibi, anketteki ve harici kaynaklardaki mevcut kanıtlar, profesyoneller için protokollerin ve hesap verebilirlik mekanizmalarının sınırlı mevcudiyetini göstermektedir.

Temel Noktalar

- * Çocuklar için ve onlarla çalışan profesyonellerin çocuk haklarının farkında olmaları ve bunları pratikte uygulama becerilerine sahip olmaları esastır.
- * Ulusal ve uluslararası kanıtlar, profesyonellerin genellikle eğitim, kılavuz ilke ve protokollerden yoksun olduğunu, bunun bilgilerini ve nihayetinde çocukların ve ailelerin sosyal hizmet deneyimini kısıtlayabileceğini göstermektedir.
- * Üye devletlerin profesyonellerin eğitimini geliştirmek için kullanabileceği çeşitli kaynaklar bulunmaktadır.
- * Kanıtlar, profesyoneller için protokollerin ve hesap verebilirlik mekanizmalarının sınırlı mevcudiyetini göstermektedir.

ÇOCUĞUN GÜVENLİĞİ

Çocuklar, profesyonellerin bakımındayken de dahil olmak üzere farklı durumlarda risklere maruz kalabilir. Tavsiye Kararı, tüm sosyal hizmet sunumunda çocuğun güvenliğinin birincil bir husus olması gerektiğini belirtmekte ve sosyal hizmetlere zorunlu bildirim, profesyonellerin denetimi ve değerlendirmesini içerebilecek hesap verebilirlik sistemlerinin ve güvenli sosyal hizmet tesislerinin oluşturulmasını önermektedir.

Ankete yanıt verenler arasında, 22 üye devlet, çocuklarla çalışan profesyonellerin çocuklarla çalışmaya uygunluklarını sağlamak için sicil kontrolünden geçirildiğini bildirmiştir; 10 üye devlet, çalışanlardan çocuklara yönelik cinsel istismarı içeren bir sabıka kaydı veya ceza geçmişi sunmalarını talep ettiklerini bildirmiştir; ve 11 üye devlet, çocuklarla çalışan profesyonellerin yeterliliğini talep ettiklerini, test ettiklerini ve/veya değerlendirdiklerini bildirmiştir. **Fransa**'da, gündüz bakımındaki profesyoneller de dahil olmak üzere çocuklarla çalışan tüm profesyoneller üzerinde daha iyi kontrol için 2015 yılında mevzuatın güçlendirilmesi planlanmıştır. **İzlanda**'da, çocuklarla çalışan personelin sicil kontrolü tutarlıdır ve çocuklara yönelik cinsel suçlardan hüküm giymiş kişilerin çocuklarla çalışmasını yasaklayan çok sayıda yasa tarafından gerektirilmektedir. **Letonya**'da, çocuk bakımı, eğitim, sağlık hizmetleri ve çocukların zaman geçirdiği diğer bu tür kurumların yöneticileri ve çalışanları, çocuklar için düzenlenen etkinliklerin ve çocukların katıldığı diğer etkinliklerin organizatörleri, yukarıda belirtilen kurumlarda ve etkinliklerde gönüllü çalışan veya bu tür kurumlarda yapılan bir anlaşmaya göre hizmet sunan kişiler, çocuğun sağlığının ve hayatının korunmasından, çocuğun güvende olmasından, kendisine nitelikli hizmetler sağlanmasından ve diğer haklarına saygı gösterilmesinden sorumludur. (38. Council of Europe and SOS Children's Villages International (2013), Securing children's rights – A guide for professionals working with children in alternative care, available at: www.coe.int/en/web/children/publications ***** 39. Lansdown G. (2011), Every child's right to be heard – A resource guide on the UN Committee on the Rights of the Child General Comment No. 12, UNICEF and Save the Children.)

İsviçre – Pedofillerin bir daha asla çocuklarla çalışmamasını sağlama**

Eylül 2014'te, İsviçre Hükümeti, "Pedofillerin bir daha asla çocuklarla çalışmamasını sağlama" başlıklı girişim üzerine bir istişare başlattı.[^1] Prensipten, bir çocuğa veya diğer özellikle hassas bir kişiye karşı cinsel suçtan hüküm giymiş herhangi bir kişi, ömür boyu çocuklarla çalışmaktan yasaklanacaktır. İsviçre Anayasası'nda yer alan orantılılık ilkesiyle çelişkiyi hafifletmek için daha az ciddi durumlar için bir istisna öngörülmektedir. Son yıllarda, çocuklarla çalışan uzmanların çocuklara yönelik kötü muamele ve istismar ve aile içi şiddet konusundaki eğitimi ve farkındalığını iyileştirmek için birkaç kantonda çaba sarf edilmiştir. (1. Girişimin orijinal başlığı "Pour que les pédophiles ne travaillent plus avec des enfants"dır.)

Anket sonuçları, çocuklar için ve onlarla çalışan profesyonellerin eğitimi ve sicil kontrolüne dikkat edildiğini göstermektedir. Ancak, dikkate alınması gereken bazı önemli konular vardır. İlk olarak, FRA'nın AB'deki çocuk koruma sistemleri haritalaması, sosyal hizmette akredite bir diplomaya ilişkin kanıt gereksinimi olduğu kadar sicil kontrolü gereksinimi olduğu durumlarda, "kural olarak, ... gözden geçirme gerektiren hiçbir hükmün olmadığını" bulgulamıştır.[^2] Çalışma ayrıca "[s]adece beş Üye Devletin (Fransa, İrlanda, Litvanya, Polonya ve Birleşik Krallık) eğitim gerekliliklerini içeren bir sosyal hizmet uzmanı sertifikalandırma prosedürüne sahip olduğunu" bulgulamıştır. "Sertifikalı sosyal hizmet uzmanlarının, belirli bir zaman dilimi içinde (bir ila üç yıl arasında değişen) gerekli sayıda eğitim saatini tamamlamaları gerekmektedir." FRA araştırması, eğitimin veya sicil kontrolünün gözden geçirilmesi için hiçbir hükmün olmadığını ve sadece beş AB üye devletinin profesyoneller için düzenli eğitim talep ettiğini göstermektedir. İkinci olarak, anketin gösterdiği gibi, eğitim ve sicil kontrolü çoğunlukla uzman profesyonellere odaklanmaktadır. İzlanda ve Letonya, sosyal bakımda dikkate alınması gereken önemli bir konuya değinmiştir: çocuklarla çalışan uzman olmayan profesyonellerin eğitimi ve sorumluluğu. Çocuklar günlük yaşamlarında her kategoriden profesyonelle temas etmektedir ve üye devletlerin tüm profesyonellerin sadece çocuk haklarının farkında olmalarını ve onlara saygı gösterebilmelerini değil, aynı zamanda çocuklarla çalışmaya uygun olmalarını sağlamaları esastır.

Sosyal hizmet tesisleriyle ilgili güvenlik açısından, 20 üye devlet, tesisler, ekipman ve diğer açılardan uygulamaya konulan önlemlere ilişkin örnekler bildirmiştir. Bunlar arasında, diğerlerinin yanı sıra, tesislerin girişinde kimlik talep edilmesi (Flanders, Belçika); gündüz bakım kurumlarında oyuncakların, kapalı alanların, oyun alanı güvenliğinin, yangın güvenliğinin, hijyen ve sağlık sorunlarının değerlendirilmesi (Danimarka, Fransa, Yunanistan, İzlanda, Litvanya, Moldova, Karadağ ve Hollanda); ortak alanlarda video gözetimi (Letonya); ve tesislerin erişilebilirliği (Rusya) yer almaktadır. **Sırbistan**'da, Çalışma, İstihdam ve Sosyal Politika Bakanlığı'nın 560-03-402/2011-20 Temmuz 2011 No'lu Talimatı uyarınca, tüm sosyal refah yatılı bakım tesisleri, tesiste meydana gelen, bir sakının/faydalanıcının kaybolması, beklenmedik ölüm veya belirsiz koşullar sonucu meydana gelen ölüm, ciddi saldırı, tehlike, yaralanma veya bir sakının/faydalanıcının diğer sakınlar/faydalanıcılar veya tesisteki kişiler tarafından istismarı da dahil olmak üzere herhangi bir olayı, en geç 24 saat içinde, sözlü veya yazılı olarak Çalışma, İstihdam ve Sosyal Politika Bakanlığı müfettişliğine derhal bildirmekle yükümlüdür. Yatılı bakım tesisleri, söz konusu durumlarda takip için iç prosedürler belirlemiştir. 2014 yılında, sosyal refah yatılı bakım tesislerinin bakımı, çalışmaları ve ekipmanı gibi altyapıyla ilgili yatırımlar için bir finansman tahsisi yapılmıştır. (40. European Union Agency for Fundamental Rights (2015), Mapping child protection systems in the EU, Data and Maps, Certification and accreditation procedures for professionals, available at: <http://fra.europa.eu/en/publications-and-resources/data-and-maps/comparative-data/child-protection/certification.>)

Çocuklara ve ailelere dost sosyal hizmetlere ilişkin standartların uygulanması

İsveç – Çocuk Evleri (Barnahus)

İsveç'te 2012 yılında, Ulusal Sağlık ve Refah Kurulu'na, koruyucu aile yurtlarında ve ikamet veya bakım evlerinde güvenli ve emniyetli bakım için bir program hazırlama görevi verilmiştir. Görev çerçevesinde, Kurul, bu alanda çalışan profesyonelleri desteklemek için düzenlemeler, kılavuz ilkeler ve kılavuzlar hazırlamıştır. Kurul ayrıca, uygun olmayan potansiyel koruyucu ailelerin erken tespit edilmesini sağlamak için koruyucu ailelerin araştırılmasına yönelik standartlaştırılmış bir değerlendirme yöntemi geliştirmiştir. Güvenli ve emniyetli

bakım çerçevesinde, hükümet daha sonra, çocukların ve gençlerin sosyal bakımına dahil olan personelin beceri gelişimine odaklanmak gibi birkaç görev kararı almıştır. Polis, sosyal hizmetler ve psikiyatristlerin birlikte çalıştığı Barnahus ("Çocuk Evleri"), aynı zamanda suç, şiddet veya istismar mağduru çocuklara da yardımcı olmaktadır. Barnahus'un amacı, suç mağduru olduğundan şüphelenilen çocukların soruşturma sürecinin merkezinde olmasına izin veren güvenli, çocuk dostu bir ortamdır. Tesisler çocuklara uygundur ve çocuklarla görüşen herkes özel olarak eğitilmiştir.

* Güvenlik çocuklar için temel bir ilkedir. Burada sunulan örnekler, güvenliğin nasıl sağlanabileceğini, yani uygun mevzuat, bütçeleme, denetim ve güvenlik önlemleri de dahil olmak üzere tesislerin uyarlanması yoluyla göstermektedir. Litvanya'daki iyi uygulama (eğitim üzerine) ayrıca, üye devletlerin çocuk haklarını ilerletmek için belirli konularda nasıl işbirliği yapabileceğini göstermektedir.

Temel Noktalar

- * Üye devletlerin çoğunluğu, çocuklarla ve onlar için çalışan profesyonellerin sicil kontrolüne tabi olduğunu bildirmiştir.
- * Kanıtlar, profesyonellerin zaman içinde çocuklarla çalışma uygunluklarının periyodik olarak gözden geçirilmesini sağlayan gerekliliklere ihtiyaç olduğunu göstermektedir.
- * Çocuklar için ve onlarla çalışan hem uzman hem de uzman olmayan profesyoneller çocuk hakları konusunda eğitim almalıdır.
- * Üye devletlerin çoğunluğu, sosyal hizmet tesisleriyle ilgili güvenliği sağlamak için önlemler aldıklarını bildirmiştir.

ENTEGRE HİZMETLER

* Tavsiye Kararı, disiplinler arası ve çoklu kurum koordinasyonunun önemini, çocuk dostu sosyal hizmet sunumunda kilit bir strateji olarak vurgulamaktadır. Ayrıca, çocuk istismarı ve ihmal durumlarında entegre politikaların ve erken müdahalenin ihtiyacını, koruyucu, kapsamlı ve duyarlı hizmetlerin temel bir boyutu olarak altını çizmektedir.

* Disiplinler arası koordinasyonun en üst düzeydeki önemi, tüm çocuk haklarının karşılıklı bağımlılığının ve bölünmezliğinin doğrudan pratik sonucu olarak sayısız örnekte vurgulanmıştır. Bu, "bütün çocuğa" odaklanan ve müdahalelerin etkinliğini ve tutarlılığını artırmak için sektörler ve aktörler arasındaki etkileşimlere dayanan yaklaşımları teşvik etmekten oluşur. Entegre politika ve hizmetlere duyulan ihtiyaç, Çocuk Hakları Komitesi'nin çocuğun her türlü şiddetten özgür olma hakkına ilişkin 13 No'lu Genel Yorumunda tekrar tekrar vurgulanmıştır. [^1]

* Entegrasyon, ileri düzeyde bir koordinasyona atıfta bulunur. Avrupa Konseyi'nin entegre sosyal hizmetler üzerine raporu, entegrasyonu "farklı hizmetler arasında daha fazla koordinasyon ve etkinlik sağlamak için bir dizi yaklaşım veya yöntem ... hizmet kullanıcıları için iyileştirilmiş sonuçlar elde etmek üzere uygulanan" olarak tanımlamaktadır.[^2] Merkezi fikir, hizmetlerin altında çalıştığı tek bir sistem fikridir. Avrupa Komisyonu tarafından görevlendirilen son bir rapor, konuyla ilgili literatürde yansıtıldığı gibi entegre sosyal hizmetlerin değerini vurgulamıştır, örneğin özel olarak hazırlanmış, esnek ve duyarlı politika seçenekleri; işbirliği yapan aktörler arasında bilgi, uzmanlık ve kaynak paylaşarak maliyet etkinliği ve verimlilik; kapasite geliştirme ve yenilik, ancak aynı zamanda bu sonuçlara ulaşmada yer alan önemli zorluklar. (41. Committee on the Rights of the Child (2011), General Comment No. 13 on the right of the child to freedom from all forms of violence. ***** 42. Munday B. (2007), *Integrated Social Services in Europe*, Council of Europe. ***** 43. European Commission (2015), *Literature review and identification of best practices on integrated social service delivery*, Budapest Institute)

Hizmet entegrasyonu, çocuk koruma sistemlerinin temel bir yönüdür. Çocuk koruma kılavuz ilkelerinin geliştirilmesine yönelik devam eden tartışmalar bağlamında, Avrupa Komisyonu entegre bir çocuk koruma sistemini şu şekilde tanımlamıştır: "tüm görev sahiplerinin (yani kolluk kuvvetleri, yargı makamları, göçmenlik makamları, sosyal hizmetler, çocuk koruma ajansları vb. tarafından temsil edilen devlet yetkilileri) ve sistem

bileşenlerinin (örneğin yasalar, politikalar, kaynaklar, prosedürler, süreçler, alt sistemler) sektörler ve kurumlar arasında sorumlulukları paylaşarak tüm çocuklar için koruyucu ve güçlendirici bir ortam oluşturmak üzere birlikte çalışma şekli." (44. European Commission, 9th European Forum on the rights of the child, "Coordination and cooperation in integrated child protection systems – Reflection paper", 30 April 2015.)

Rusya Federasyonunda, 28 Aralık 2013 tarihli ve N°. 442-FZ sayılı Rusya Federasyonu'nda Sosyal Hizmetlerin Temelleri Hakkında Federal Kanun uyarınca, çocuklara evde hizmetler veya yatılı/gündüzlü sosyal hizmet ortamlarında ücretsiz sosyal hizmetler sağlanmaktadır. Gerektiğinde, ebeveynler, bakıcılar, vasiler veya küçüklerin diğer yasal temsilcilerine, çok kurumlu işbirliği temelinde sosyal hizmetler kapsamı dışında (vaka yönetimi gibi) tıbbi, psikolojik, eğitsel, yasal ve sosyal yardım sunularak yardım sağlanmaktadır. ****Estonya****da, çocukların ruh sağlığı hizmetleri ve koruma çalışmaları son zamanlarda yeniden düzenlenmiş ve şu anda üç birincil hizmet alanında, yani sağlık hizmetleri, sosyal hizmetler ve eğitimde sunulmaktadır. ****Flanders, Belçika****da, parlamento entegre gençlik bakımı ve sosyal hizmetlerin ilgili denetimi hakkında bir yasa kabul etmiştir. ****Portekiz****'de, sosyal koruma sorunlarını istihdam, eğitim ve öğretimle bağlayarak ve belirli grupların sosyal içermesini teşvik eden diğer planlar ve stratejiler aracılığıyla sektörler arası ortaklıklar ve programlar oluşturulmuştur, örneğin: Seçimler Programı'nın 4. Nesli (2010-2012); Göçmen Entegrasyon Planı 2011-2014 (ikinci tekrar); Ulusal Engellilik Stratejisi 2011-2013; ve Roman Topluluklarının Entegrasyonu Ulusal Stratejisi. Aynı zamanda, Dördüncü Ulusal Eşitlik Planı – Toplumsal Cinsiyet, Vatandaşlık ve Ayrımcılık Yapmama 2011-2013 ve mevcut planda (2014-2017) kadın ve erkekler arasında fırsat eşitliği için yatay politikalar kabul edilmiştir.

Temel Noktalar

- * Hizmet entegrasyonu, hizmet kullanıcıları için iyileştirilmiş sonuçlar elde etmek üzere aktörler ve hizmetler arasında yüksek düzeyde koordinasyona atıfta bulunur.
- * Tavsiye Kararı, disiplinler arası ve çoklu kurum koordinasyonunun önemini, çocuk dostu sosyal hizmet sunumunda kilit bir strateji olarak ve tüm çocuk haklarının karşılıklı bağımlılığının ve bölünmezliğinin doğrudan pratik sonucu olarak vurgulamaktadır.

SINIR ÖTESİ SOSYAL HİZMETLER ARASINDA İŞBİRLİĞİ

Üye devletler ve uluslararası kurumlar için zorlu ama aynı zamanda çok önemli bir diğer konu, sınır ötesi sosyal hizmetler arasında işbirliğidir. 2011 yılında, AB'de çeyrek milyon kayıp çocuk vakası resmi olarak bildirilmiştir.⁴⁵ Ülkeler arasında hareket eden çocuklar, aileleriyle birlikte olsunlar veya onlardan ayrılmış olsunlar, istismar, ihmal, şiddet ve sömürü riski altında olabilirler. Ülkeler arasında işbirliği, istismarın hiç gerçekleşmemesini ve/veya gerçekleşmeye devam etmesini (yeniden mağdur olma) önlemek için gereklidir. İşbirliği polis, sınır hizmetleri ve göçmenlik kurumları, sosyal hizmetler vb. arasında gerçekleşebilir. (45. Viviane Reding, Vice-President of the European Commission, EU Justice Commissioner, "Missing Children: Taking stock and future-proofing the hotlines", Third Annual Conference on Missing Children and 116000 Hotlines, Brussels, 4 June 2013.)

Çocuklara ve ailelere dost sosyal hizmetlere ilişkin standartların uygulanması ►

Tavsiye Kararı'nın giriş bölümünde, Bakanlar Komitesi, üye devletleri, çocukların risk altında olduğu ve ülkeler arasında hareket ettiği bireysel vakalarda sosyal hizmetlerin sınır ötesi işbirliği yapmasını sağlamaya teşvik etmektedir.

Ankete yanıt verenler arasında, 23 üye devlet, sınır ötesi sosyal hizmetler arasında işbirliği yaptıklarını bildirmiştir; bunlardan dördü (Kıbrıs, İzlanda, İtalya ve İsveç), sınırlarla ayrılmış bir aile içindeki bağları yeniden kurmaya çalışan, birbirine bağlı sivil toplum kuruluşlarından ve ortaklardan oluşan uluslararası bir federasyon olan Uluslararası Sosyal Hizmet ile ortaklıktan bahsetmiştir. İşbirliği öncelikle refakatsiz veya ayrılmış çocuklar ve insan ticareti vakalarında gerçekleştirilmektedir. Diğer vakalar arasında ebeveynlerden biri tarafından kaçırılma veya diğer risk altındaki çocuklar yer almaktadır. ****Sırbistan****, insan ticaretiyle mücadele etmek için

komşu ülkelerle ve bölgesel düzeyde işbirliği yapmıştır. "Brdo Süreci"nin 10 ülkesi (Arnavutluk, Bosna-Hersek, Bulgaristan, Hırvatistan, "Eski Yugoslav Makedonya Cumhuriyeti", Moldova, Karadağ, Romanya, Sırbistan ve Slovenya) tarafından insan ticaretine karşı ulusal koordinatörlerden oluşan bir ağ oluşturulmuştur, ayrıca Sırbistan, Bosna-Hersek, Hırvatistan, Karadağ, "Eski Yugoslav Makedonya Cumhuriyeti" ve Arnavutluk arasında MARRI – Göç, Sığınma ve Mülteciler Bölgesel Girişimi – kurulmuştur. Bölgedeki insan ticaretiyle mücadele eden ulusal koordinatörler arasındaki bu işbirliği, bilgi alışverişi, iyi uygulama değişimi ve insan ticaretini önleme ve ilgili ülkelerin ulusal sevk sistemlerini güçlendirme amacıyla sınır ötesi işbirliğini ilerletmeyi amaçlamaktadır.

İnsan Ticaretine Karşı Eylemde Bulunulmasına İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi'nin uygulanmasının ilk tur değerlendirmesi, ankete katılan üye devletlerden 18'inin ortak soruşturmalar, iyi uygulama değişimi, eğitim ve farkındalık kampanyaları ve proje finansmanı, diğer faaliyetler arasında, insan ticaretiyle mücadele üzerine uluslararası işbirliği yaptığını göstermektedir.^[46] Katılan diğer üye devletlerden Estonya, Yunanistan ve İsviçre sözleşmeyi onaylamış ancak henüz değerlendirmeden geçmemiştir; Türkiye sözleşmeyi imzalamış ancak onaylamamıştır ve Rusya sözleşmeyi imzalamamıştır.] Avrupa Konseyi İnsan Ticaretiyle Mücadele Uzmanlar Grubu tarafından işaret edilen bazı zorluklar arasında şunlar yer almaktadır: dilencilik veya diğer sömürü biçimleri yoluyla sömürü amacıyla Kosova'ya^[47] Bu metinde Kosova'ya yapılan tüm atıflar, ister bölgeye, ister kurumlara, ister nüfusa yapılsın, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin 1244 sayılı Kararı'na tam uyum içinde ve Kosova'nın statüsüne hâlel getirmeksizin anlaşılacaktır] götürülen Arnavut çocukların durumuna daha fazla dikkat edilmesi ihtiyacı (Arnavutluk); uygun bir risk değerlendirmesi yapılmadan iade edilen ve yeniden ticarete maruz kalma riskiyle karşı karşıya kalan, çocuklar da dahil olmak üzere insan ticareti mağdurlarının menşe ülkeleriyle temas eksikliği (Danimarka); insan ticareti mağdurlarının korunması ve yardım alması ve insan ticareti vakalarının soruşturulması ve kovuşturulması alanlarında, başta yeniden ticareti önlemek üzere, uluslararası işbirliği için daha fazla olanakların araştırılması ihtiyacı (Kıbrıs, Macaristan, Moldova, Karadağ, Portekiz, Romanya, Sırbistan, Slovakya, Slovenya); ve menşe ve transit ülkelerdeki hükümet ve hükümet dışı aktörlerle işbirliği için daha fazla olanakların araştırılması ihtiyacı (İsveç).

Uluslararası çocuk kaçırma da dikkat çekmiştir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, birkaç kez, 1980 Lahey Sözleşmesi'ne (Uluslararası Çocuk Kaçırmanın Medeni Yönleri) taraf olan devletlerin bir iade emrini uygulamak için makul olarak beklenebilecek tüm önlemleri almadığını tespit etmiş ve uluslararası çocuk kaçırma alanında işbirliğinin geliştirilmesi ihtiyacına dikkat çekmiştir.^[48] Daha fazla bilgi için Bajrami v. Arnavutluk (İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi'ne 35853/04 numaralı başvuru) davasına bakınız.]

Avrupa Konseyi üye devletleri, ortak soruşturmalar ve insan/çocuk ticareti, kaçırma ve diğer kayıp çocuk kategorilerinin temel yönlerini ele alma konusunda başarılı bir şekilde birlikte çalışmışlardır. Devletler, veri toplamayı iyileştirmeli ve sınır ötesi işbirliği bağlamında bilgi ve çözüm alışverişi yapmak için Avrupa Konseyi ile birlikte çalışmalıdır. Avrupa Konseyi'nin iyi uygulama alışverişine odaklanması, bu girişimleri gün ışığına çıkarmada ve onları ulusal ve uluslararası politika ve stratejiler geliştirmek için kullanmada önemli bir role sahiptir.

Temel Noktalar

- * Tüm üye devletler sınır ötesi işbirliği yaptıklarını bildirmiştir.
- * İşbirliği öncelikle refakatsiz veya ayrılmış çocuklar ve insan ticareti vakalarında gerçekleştirilmektedir.
- * Örneğin çocuk kaçırma alanında daha fazla işbirliğine ihtiyaç vardır.

HİZMETLERİN İZLEMESİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ

Tavsiye Kararı, hükümlerini uygulamak için, etkili bir planlama, sunum ve değerlendirme sistemi de dahil olmak üzere kaliteli sosyal hizmetlerin yerinde sağlanmasının esas olduğunu açıkça belirtmektedir. Bu, çocuklar ve ebeveynler de dahil olmak üzere farklı paydaşlarla istişare yoluyla başarılabacaktır.

Ankete yanıt verenler arasında, 19 üye devlet katı ve şeffaf kurallar ve kriterlere dayalı olarak hizmetlerin düzenli (yani yıllık) iç değerlendirilmesini yaptıklarını bildirmiş ve bunlardan 13'ü bu bilgiyi kamuya açıklamaktadır; 11 üye devlet sosyal hizmetlerin tasarımı, geliştirilmesi ve değerlendirilmesinde çocukların ve ebeveynlerin katılımını bildirmiştir; ve 10'u sosyal hizmetlerin planlanması ve sunumunun ilerlemesini izlemek için sivil toplum kuruluşlarına danıştıklarını bildirmiştir. Bulgaristan'da, çocuklara yönelik sosyal hizmetlerin kalitesi, aile ortamına destek, koruyucu aile ve kurumsal bakımla ilgili hizmetler için standartlar belirleyen 2003 tarihli Çocuklara Yönelik Sosyal Hizmetler için Kriterler ve Standartlar Yönetmeliği uyarınca izlenmektedir. Standartlar hizmet sağlayıcılar için zorunludur. Hizmetin kalitesinin izlenmesi ve değerlendirilmesi için bir dizi kriter de mevcuttur. Devlet tarafından devredilen hizmetlerin mali standartlarının farklılaştırılabileceği kriterler getirilerek toplum temelli sosyal hizmetlerin verimliliğini artırmak amacıyla Sosyal Yardım Yasası'nın Uygulama Yönetmeliklerinde değişiklikler 2015'in başından itibaren yürürlüktedir. Moldova'da, alternatif çocuk bakım hizmetlerinin organizasyonu ve işleyişi için çoğu düzenleme ve asgari kalite standardı gözden geçirilmiş ve Avrupa Konseyi Tavsiye Kararı'nın hükümlerine uyarlanmıştır. Bu, çocuklar için risk durumlarını ve ailelerinden ayrılmalarını önlemek amacıyla aile destek hizmetlerinde toplum düzeyinde uygulanmaktadır. İlçe sosyal yardım ve aile koruma dairelerinin çalışması için performans standartları geliştirilmiştir ve 2016'dan itibaren uygulanacaktır. Sosyal yardım konusunda ulusal bir bilgi sistemi geliştirme prosedürü devam etmektedir. Bu, çocuklara yönelik sosyal hizmetler üzerine bir modül içermekte ve çocuk koruma alanında çalışan makamların, kurumların ve profesyonellerin faaliyetlerinin izlenmesinde önemli ilerleme sağlayacaktır. Azerbaycan'da, 8 Mayıs 2012 tarihli cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle onaylanan "çocuk haklarının uygulanması üzerinde devlet kontrolü kuralları", devlet izlemesinin uygulanmasını düzenlemektedir.

****Anahtar noktalar****

- Sosyal hizmetlerin düzenli olarak izlenmesi ve değerlendirilmesi esastır ve çocuklar da dahil olmak üzere geniş bir paydaş yelpazesini içermelidir.
- Bu, değerlendirme temeli olarak bir dizi kalite standardının oluşturulmasını gerektirir.
- Üye devletlerde iç izleme ve değerlendirme yaygın olarak yapılsa da, bu süreçte çocukların ve sivil toplumun danışılması daha az yaygındır.

Çocuklara ve ailelere dost sosyal hizmetlerle ilgili standartların uygulanması ►

Sonuç niteliğindeki açıklamalar

Bu rapor, üye devletlerde çocuklara ve ailelere dost sosyal hizmetlere ilişkin Tavsiye Kararı'nın uygulanmasına dair bir anketin bulgularını ve ilgili tamamlayıcı çalışmaları sunmaktadır. Rapor, üç ana başlık altında düzenlenmiş ve bilgi sağlamıştır: i) üst düzey uygulama önlemleri: yasalar, politikalar ve izleme; ii) temel ilkelerin uygulanması; ve iii) çocuklara ve ailelere dost sosyal hizmetlerle ilgili standartların uygulanması. Bu son bölüm, çalışmanın ana bulgularını yansıtmakta ve Avrupa Konseyi ve üye devletler için sonuç ve öneriler sunmaktadır.

SONUÇLAR

Genel olarak, tüm Avrupa Konseyi üye devletlerinde çocuklara ve ailelere dost sosyal hizmet unsurları bulunmaktadır. Ayrıca, sosyal bakım mevzuatı, politikaları ve standartlarında çocuk dostu ve hak temelli yaklaşımları benimseme konusunda net bir eğilim vardır. Bununla birlikte, bulgular aynı zamanda daha etkili stratejiler benimseme, mevzuatı somut önlemlere ve somut çıktılara dönüştürme ve hesap verebilirlik çerçevesini güçlendirme konusunda büyük bir ihtiyaca işaret etmektedir. Bu, şu anda, Avrupa'nın yeni bir büyük göç dalgasına ve birçok üye devlette yüksek yoksulluk, şiddet ve çocukların kurumsal bakıma alınma oranlarına tanık olması nedeniyle özellikle önem taşımaktadır.

Avrupa Konseyi için çıkarılan dersler

Avrupa Konseyi, çocuk hakları ve bunların farklı sektörler ve ilgili konulara uygulanabilirliği ile ilgili kapsamlı bir standartlar bütününe sahiptir. Son zamanlarda standart belirlemeden, üye devletlerde mevcut çocuk hakları standartlarının etkin uygulanmasını destekleme ve sağlamaya ve 2016'da kabul edilecek olan bir sonraki Çocuk Hakları Stratejisi'nin planlanmasına doğru belirgin bir kayma, üye devletlerle çalışmayı güçlendirmek ve Avrupa bölgesinde çocuk haklarının geliştirilmesinde bir adım ileri gitmek için gerçek bir fırsat sunmaktadır.

- Bunu dikkate alarak, Avrupa Konseyi için çıkarılan dersler şunlardır:
  - Tavsiye Kararı'nın uygulanmasını desteklemek için Avrupa Komisyonu, UNICEF, DSÖ, STK'lar ve mevcut ağlarla olan mevcut ortaklıkları güçlendirmek ve bu kuruluşların benimsediği mevcut araç ve yaklaşımlarla sinerjilerden yararlanmak;
  - Tavsiye Kararı'nın uygulanması ve etkisine ilişkin kanıt toplamak için düzenli karşılaştırmalı çalışmaları teşvik etmek;
  - Çalışmanın sonuçlarının, yaklaşan Çocuk Hakları Stratejisi'nin uygulanmasına rehberlik etmesini sağlamak;
  - Avrupa Konseyi Çocuk Hakları Koordinatörleri Ağı'nın, Tavsiye Kararı'nın ulusal düzeyde ilgili ortaklarla uygulanmasını teşvik etme kapasitesini güçlendirmek;
  - Avrupa Konseyi çocuk katılımı değerlendirme aracının pilot aşamasının sonuçlarını yaymak ve bunları iyi uygulama değişiminde kullanmak ve üye devletleri ulusal düzeyde daha sistematik çocuk katılım mekanizmalarını teşvik etmede desteklemek;
  - İlgili Avrupa Konseyi tavsiyeleri, yönergeleri, iletişimleri ve eğitim ve öğretim kaynaklarını kullanmada üye devletleri desteklemek ve daha fazla yaymak;
  - Çocuk haklarının ve Avrupa'daki çocukların refahı için temel olan çocuklara yönelik şiddet gibi konuların görünürlüğünü artırmaya devam etmek.

Üye devletler için çıkarılan dersler

Çocuklara ve ailelere dost hizmetlerin geliştirilmesi son yıllarda artan ilgi görmüştür. Avrupa genelindeki üye devletler, hizmetlerinin kalitesini güçlendirmek, onları çocukların ve ailelerin ihtiyaçlarına daha uyumlu hale getirmek ve çocukları, kendilerini etkileyen kararlarda söz sahibi olan hak sahipleri olarak tanımak için önlemler almışlardır. Bu gelişmeler, ÇHS'nin uygulanmasına artan ilginin daha geniş bağlamında gerçekleşmiştir. Yine de Avrupa genelinde önemli boşluklar devam etmekte ve devam eden ekonomik durgunluk gibi yeni zorluklar ortaya çıkmaktadır; bu durum kamu finansmanına zarar verirken ailelerin sosyal hizmetlere olan ihtiyacını artırmaktadır veya yoksulluk, zorbalık da dahil olmak üzere çeşitli şiddet ve istismar biçimleri ve göç gibi özel durumlar nedeniyle bir dizi çocuğun artan hassasiyeti söz konusudur. Yine de hala yüzleşilmesi gereken sorunlar için çok fazla kanıt olmasına rağmen, üye devletlerin kullanımına açık olan çözüm ve kaynaklara dair işaretler de vardır.

- Yukarıdakiler ışığında, üye devletler için çıkarılan dersler şunlardır:
  - Sosyal hizmetler ve çocuk koruma sistemleriyle ilgili mevzuatı somut stratejilere, politikalara ve önlemlere dönüştürmek;
  - Çocukların ve ailelerin katılımıyla kanıta dayalı planlama, izleme ve değerlendirme yaparak hesap verebilirlik çerçevelerini geliştirmek;
  - Etkili ve kalıcı çocuk katılım mekanizmaları oluşturmak;
  - Çocuklar için ve onlarla çalışan profesyoneller için kilit konularda (çocuğun üstün yararı ve çocukların kendi bakımlarına katılımı gibi) yönergeler ve protokoller geliştirmek ve uygulamak;
  - Çocukları ulusal, yerel ve hizmet sunumu düzeylerindeki bütçelerde görünür kılmak;
  - Ulusal ve yerel düzeylerde çocuk hakları konusunda farkındalık yaratma, diyalog ve tartışmayı artırmak;
  - Hassas çocuklara hitap etmek ve tüm çocukların ayrımcılık olmaksızın dost sosyal hizmetlere erişilebilirliğini sağlamak;
  - Sosyal hizmet sunumu için mevzuat, politika ve uygulamaları ulusal topraklar ve yapılar genelinde uyumlaştırmak;
  - Mevzuat ve politikaların etkisi ve çocuklar için sonuçlar da dahil olmak üzere sosyal hizmet sunumunun düzenli değerlendirmelerini teşvik etmek;

- Kemerli sıkma önlemlerinin çocuklara yönelik sosyal hizmet sunumu üzerindeki etkisini ölçmek;
- Profesyonellerin çocuklarla çalışmaya uygunluklarının periyodik olarak gözden geçirilmesi için gereklilikler geliştirmek;
- Çocuklar için ve onlarla çalışan uzman ve uzman olmayan profesyoneller için çocuk hakları eğitimini artırmak.

Bakanlar Komitesi'nin üye devletlere çocuk hakları ve çocuklara ve ailelere dost sosyal hizmetler hakkındaki CM/Rec(2011)12 sayılı Tavsiye Kararı;

(Bakanlar Komitesi tarafından 16 Kasım 2011 tarihinde Bakan Vekillerinin 1126. toplantısında kabul edilmiştir)

Bakanlar Komitesi, Avrupa Konseyi Statüsü'nün

15.b maddesi hükümleri uyarınca,

- Avrupa Konseyi'nin amacının, üye devletleri arasında daha büyük bir birlik sağlamak olduğunu, bunun, diğer hususların yanı sıra, ortak kuralların benimsenmesini teşvik ederek gerçekleştirileceğini göz önünde bulundurarak;

- Bir çocuğun, korunma ve katılma, görüşlerini ifade etme, dinlenme ve dikkate alınma hakkı da dahil olmak üzere haklara sahip bir kişi olduğunun bilincinde olarak;

- Çocuk haklarına atıfta bulunan yasal metinleri, ve özellikle Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'ni, herkesin, çocuklar da dahil olmak üzere, haklarını koruyan İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme'yi (ETS No. 5), Avrupa Sosyal Şartı'nı (ETS No. 35) ve Avrupa Sosyal Şartı'nı (gözden geçirilmiş) (ETS No. 163), Çocukların Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi'ni (ETS No. 160), Çocuklarla İlişki Kurulmasına Dair Sözleşme'yi (ETS No. 192), Çocukların Evlat Edinilmesine İlişkin Avrupa Sözleşmesi'ni (gözden geçirilmiş) (CETS No. 202), Birleşmiş Milletler Engelli Kişilerin Haklarına İlişkin Sözleşme'yi ve Çocukların Cinsel Sömürü ve Cinsel İstismara Karşı Korunmasına İlişkin Sözleşme'yi (CETS No. 201) akılda tutarak;

- Bakanlar Komitesi'nin üye devletlere yönelik aşağıdaki tavsiyelerini dikkate alarak: Çocuk suçluluğuna sosyal tepkiler hakkında Rec(87)20, Çocukların aile ve sosyal yaşama katılımı hakkında Rec(98)8, Sosyal haklara erişimin iyileştirilmesi hakkında Rec(2003)19, Yatılı kurumlarda yaşayan çocukların hakları hakkında Rec(2005)5, Engelli kişilerin haklarını ve topluma tam katılımını teşvik etmeye yönelik Avrupa Konseyi Eylem Planı hakkında Rec(2006)5: Engelli kişilerin Avrupa'da yaşam kalitesinin iyileştirilmesi 2006-2015, Olumlu ebeveynliği destekleme politikası hakkında Rec(2006)19, Çocukları şiddetten korumaya yönelik entegre ulusal stratejiler hakkında CM/Rec(2009)10, Otizm spektrum bozuklukları olan çocukların ve gençlerin eğitimi ve sosyal içermesi hakkında CM/Rec(2009)9, Engelli çocukların kurum bakımından çıkarılması ve toplum içinde yaşamaları hakkında CM/Rec(2010)2, ayrıca 2010 Bakanlar Komitesi Çocuk Dostu Adalet Yönergeleri ve 2011 Bakanlar Komitesi Çocuk Dostu Sağlık Hizmeti Yönergeleri;

- Parlamenter Meclis'in aşağıdaki tavsiyelerini hatırlatarak: 1121 (1990) "Çocukların Hakları", 1501 (2001) "Ebeveynlerin ve Öğretmenlerin Çocukların Eğitimindeki Sorumluluğu", 1703 (2005) "Ayrılmış sığınmacı çocuklar için koruma ve yardım", 1666 (2004) "Çocukların bedensel cezalandırılmasına karşı Avrupa çapında yasak", 1778 (2007) "Çocuk mağdurlar: her türlü şiddet, sömürü ve istismarı ortadan kaldırma", 1864 (2009) "Çocukların kendilerini etkileyen kararlara katılımını teşvik edilmesi", 1905 (2010) "Aile içi şiddete tanık olan çocuklar" hakkında, 1939 (2010) "Ebeveyn bakımı olmayan çocuklar: acil eylem ihtiyacı" ve 1934 (2010) "Kurumlarda çocuk istismarı: mağdurların tam korunmasının sağlanması";

- 2010 Yeni Sosyal Uyum Stratejisi'ni ve Avrupa Konseyi Sosyal Uyum Eylem Planı'nı akılda tutarak, bunlar ailelerin ve çocukların refahının ve güçlendirilmesinin yaşam kalitesi ve geleceğe güven inşa etmek için kritik olduğunu vurgulamakta ve üye devletleri, hassas kategoriye giren kişilerin sosyal ve finansal hizmetlere

erişimini sağlamaya davet etmektedir. Ayrıca, çocukların ve gençlerin katılımının temel bir hak ve toplumun geleceği için kilit bir unsur olduğunu ve ilgili hizmetlerin organizasyonu ve uyarlanmasının çocuk haklarına göre yapılması gerektiğini, çocuğun güvenli, şiddetsiz ve destekleyici bir ortamda gelişebilmesi gerektiğini vurgulamaktadır;

Haziran 2009'da Viyana'da düzenlenen Aileden Sorumlu Avrupa Bakanları Konferansı'nın sonuç bildirgesini hatırlatarak, bu bildirgenin çocukları etkileyen tüm politikaların ve kararların çocuk haklarına ve çocuğun üstün yararına saygı göstermesi gerektiğini vurguladığını;

Avrupa Konseyi "Çocuklar için ve Çocuklarla Birlikte Bir Avrupa İnşa Etme" programının çalışmalarına, programın 2009-2011 Stratejisi'ne ve çocuk haklarının gelecekteki 2012-2015 Stratejisi'ne atıfta bulunarak;

Avrupa Sosyal Uyum Komitesi (CDCS) himayesinde hazırlanan 2003 tarihli "Engelli Yetişkinleri ve Çocukları İstismara Karşı Korumak" raporunu ve 2007 tarihli "Avrupa'da Entegre Sosyal Hizmetler" ve "Kişisel Sosyal Hizmetlerde Kullanıcı Katılımı" raporlarını dikkate alarak,

Üye devlet hükümetlerine tavsiye eder:

Çocuklar ve aileler için sosyal hizmet sistemlerini çocukların ve ailelerin özel hakları, çıkarları ve ihtiyaçlarına uyarlamak ve sosyal hizmet sunumundaki mevcut eksikliklere pratik çözümler bulmak için bu tavsiyeye ekli yönergeleri pratik bir araç olarak dikkate almalarını;

Üye devletleri teşvik eder:

- Bu tavsiyeyi uygulamak için gerekli reformları sağlamak amacıyla iç mevzuatı, politikaları ve uygulamaları gözden geçirmelerini;
- Henüz yapmadılarsa, çocuk haklarıyla ilgili ilgili Avrupa Konseyi sözleşmelerini en kısa sürede onaylamalarını;
- Çocuk ve aile dostu sosyal hizmetler alanında, hem yurt içinde hem de uluslararası düzeyde, araştırma ve iyi uygulama paylaşımı alanı da dahil olmak üzere işbirliğini teşvik etmelerini;
- Çocukların risk altında olduğu ve ülkeler arasında hareket ettiği bireysel davalarda sosyal hizmetlerin sınır ötesi işbirliği yapmasını sağlamalarını;
- Bu tavsiyenin içeriğini çocuk dostu bir dil ve biçimde yaymalarını;
- Sosyal hizmetlerin çocuk ve aile dostu olmasının sonuçları ve genel memnuniyeti konusunda paydaşlarla ve kamuoyuyla diyalog geliştirmelerini.

Üye devletleri, bu tavsiyenin, sosyal hizmetlerde çocuk haklarından sorumlu veya başka şekilde ilgili tüm makamlar, hizmet sağlayıcılar, çocukların ve ailelerin çıkarlarını temsil eden gruplar ve diğer paydaşlar arasında yaygın şekilde dağıtılmasını sağlamaya davet eder.

CM/REC(2011)12 SAYILI TAVSİYE KARARINA EK

YÖNERGELER

****I. Kapsam ve amaç****

► Tavsiye Kararı, çocuk haklarını, sosyal hizmetlerin planlanması, sunumu ve değerlendirilmesinde ele almakta olup, bunların çocukların ve ailelerinin ihtiyaçlarına uyarlanması gerekir. Çocuğun üstün yararı ilkesine ve çocuğun sağlanma, katılım ve korunma haklarına dayanmaktadır.

► Tavsiye Kararı, sosyal hizmetlerle hangi durum, kapasite veya hangi nedenle olursa olsun temasa geçebilecek tüm çocuklara yönelik ayrımcılık yapılmaksızın uygulanır; ayrıca sosyal hizmetlerin çocuğun yaşamını doğrudan veya dolaylı olarak etkileyebilecek tüm kararları için de geçerlidir.

► Tavsiye Kararı, sosyal hizmetlerin çocuğun ihtiyaçları ve koşullarının bireysel değerlendirmesi üzerine sunulmasını ve çocuğun kendi görüşlerini, yaşı, olgunluk düzeyi ve kapasitesi dikkate alınarak değerlendirmeyi amaçlamaktadır.

****II. Tanımlar****

Bu çocuk hakları ve çocuklara ve ailelere dost sosyal hizmetler tavsiye kararı (bundan böyle "tavsiye kararı") için:

► "çocuk" 18 yaşın altındaki herhangi bir kişiyi ifade eder;

► "ebeveyn", ulusal yasaya göre velayet sorumluluğuna sahip kişi(ler)i ifade eder. Ebeveyn veya ebeveynlerin bulunmadığı veya artık velayet sorumluluğuna sahip olmadığı durumlarda, bu bir vasi, atanmış yasal temsilci veya çocuğun birincil bakıcısı olabilir;

► "sosyal hizmetler" terimi, genel sosyal ihtiyaçları karşılayan kapsayıcı bir hizmet yelpazesinin yanı sıra kamu veya özel kuruluşlar tarafından sağlanan kişisel sosyal hizmetleri ifade eder. İlki, insanlara bir kategorinin üyeleri olarak sağlanan standartlaştırılmış, evrensel hizmetlere atıfta bulunurken, ikincisi "ihtiyaca özgüdür" ve yararlanıcıların belirli ihtiyaçlarına hitap eder;

► "çocuklar ve aileler için sosyal hizmetler" terimi, çocuğun ve/veya ailenin genel veya bireysel sosyal ihtiyaçlarını karşılamak için bir dizi önlem ve faaliyeti ifade eder. Bunlar, çocukların ve ailelerin farklı düzeylerde sunulan genel, uzmanlaşmış ve yoğun sosyal hizmetler olarak çeşitli ihtiyaçlarını karşılamak üzere tasarlanmıştır;

► "çocuk dostu sosyal hizmetler" terimi, her çocuğun haklarına, sağlanma, katılım ve korunma hakkına ve çocuğun üstün yararı ilkesine saygı duyan, koruyan ve yerine getiren sosyal hizmetleri ifade eder.

****III. Temel ilkeler****

Tavsiye Kararı, giriş bölümünde atıfta bulunulan araçlarda yer alan mevcut ilkelere dayanmaktadır. Bu ilkeler aşağıdaki bölümlerde daha da geliştirilmiştir ve bu tavsiye kararının tüm bölümlerine uygulanmalıdır.

■ **Çocuğun üstün yararına hükümler**

► Çocuklar ve aileler için sosyal hizmetler, çocuğun üstün yararının birincil dikkate alınması gerektiği açık hedefi oluşturmalıdır.

► Ebeveynlerin çocuğun yetiştirilmesi ve gelişiminde birincil sorumluluğa sahip olduğu akılda tutularak, sosyal hizmet sunumu, olumlu ebeveynlik ve ebeveynlik becerilerinin güçlendirilmesi için gerekli uygun düzeyde ve çeşitlilikte hizmet ve kaynak sağlayarak çocuk için destekleyici bir ortam olduğundan emin olmalıdır.

► Çocuklar ve aileler için sosyal hizmetler, çocuğun potansiyelinin tam gelişimini hedeflemeli ve çocuğun beslenmeye, tanınmaya, güçlendirilmeye ve yapılandırılmış bir yetiştirilmeye ihtiyaç duyduğunu kabul etmelidir. Sosyal hizmetler, çocuklar ve ailelerle etkileşimin uygun yanıt ve kalitesini sağlamalıdır, bunlar şunları içerir:

► Çocuğun ve ailesinin onuruna saygı, bu, çocuklara özen, duyarlılık, adalet ve saygı ile davranılmasını sağlar;

► Cinsiyet, yaş, engellilik, sosyal, ekonomik veya etnik köken, ırk, renk, doğum, mülkiyet, dil, din, siyasi veya diğer görüş, cinsel yönelim veya diğer statüler gibi herhangi bir gerekçeyle ayrımcılıktan korunma;

► Tüm çocuklar için, hassas gruplardan gelen çocuklar da dahil olmak üzere, eşitlik, fırsat eşitliği ve olumlu sonuçlar sağlamak için sosyal içermek;

► Sosyal önyargıya maruz kalan belirli çocuk gruplarının damgalanmasının üstesinden gelmek için olumlu bir öz imge ve öz saygıyı destekleyerek;

► Çocukların ve ailelerin özerkliğini ve faaliyetini teşvik ederek hizmetlere bağımlılıktan kaçınma.

Çocuğun katılım hakkı

- Sosyal hizmetler çalışmalarında çocuğun dinlendiğinden ve ciddiye alındığından emin olmalıdır. Çocuklar, sosyal hizmetlerin planlanması, sunumu ve değerlendirilmesinde hakların tam taşıyıcıları, aktif özneler olarak değerlendirilmeli ve muamele görmelidir. Çocukların, kapasitelerine uygun olarak, yaşları, gelişimleri ve bireysel koşulları gereken önemi verilerek haklarını kullanmaları güçlendirilmelidir. Bu amaçla daha fazla veya daha az resmi önlemler, protokoller ve prosedürler öngörülmelidir.

- Katılım sadece çocuğun gelişen kapasiteleri, gelecekteki olumlu sonuç açısından değil, aynı zamanda çocuğun şu andaki yaşam kalitesi açısından da algılanmalıdır. Bu nedenle çocuklar sadece "gelişmekte olan varlıklar" olarak değil, bugün oldukları gibi görülmelidir.

- Çocuklar ve aileler için sosyal hizmet sunumuna katılım farklı düzeylerde olabilir, hem bireysel hem de bir grup olarak:

- Danışmacı katılım, çocukların yetişkin karar alma sürecini bilgilendirmesi ve etkilemesi gereken uzmanlığa ve bakış açlarına sahip olduğunu kabul eder;

- İşbirlikçi katılım, çocuklara karar alma, girişimler, projeler veya hizmetlerin herhangi bir aşamasında aktif olarak yer alma fırsatı sunar;

- Çocuk önderliğindeki katılım, çocukların inisiyatifini ve ihtiyaçlarını karşılamak için kurulan çeşitli faaliyetler ve hizmetlerle ilgili kendi savunuculuklarını kolaylaştırır.

Çocuklara sosyal hizmet sağlanan tüm süreçlerde, çocukların aşağıdaki haklara sahip olması gerekir:

- Sosyal hizmetlere erişim hakları, mevcut hizmetler ve alternatif eylem seyrinin olası sonuçları hakkında çocuk dostu bir şekilde bilgilendirilmek;

- Kendi durumları hakkında tüm ilgili bilgileri almak;

- Görüşlerini ifade etmeleri için desteklenmek;

- Dinlenilmek;

- Görüşlerinin karar alma sürecinde yaşları ve olgunluk düzeylerine göre dikkate alınması;

- Alınan kararlar ve görüşlerinin ne ölçüde dikkate alındığı hakkında bilgilendirilmek.

Duyulma hakkı çocuğun hakkıdır, çocuğun görevi değildir.

- Ebeveynlerle ortaklık ve ebeveynlerin çocuklar ve aileler için kişisel sosyal hizmet sunumuna dahil olması, çocuğun duyulma ve ciddiye alınma hakkını azaltmadan sağlanmalıdır.

Çocuğun korunma hakkı

- Çocuklar ve aileler için sosyal hizmetler, önleyici tedbirlerin yanı sıra uygun ve etkili müdahaleler yoluyla çocukları her türlü ihmal, istismar, şiddet ve sömürden korumalıdır. Bunlar, özellikle zorluklarla karşılaşan ailelerde aile gücünün ve birliğinin korunmasını hedeflemelidir.

- Çocuk istismarı ve ihmal durumları, onun için aile ayrılığını önlemek amacıyla destekleyici ve kapsamlı hizmetler gerektirir. Bununla birlikte, aile birliğinin sürdürülmesi kendi başına bir amaç olmamalıdır. Çocuğun üstün yararı ve korunması için, bazen kurum bakımına yerleştirme gereklidir. Ayrıca, ebeveynler çocuğun

cinsel istismarı veya sömürüsüne karıştığında, müdahale prosedürleri, iddia edilen failin aile evinden uzaklaştırılması olasılığını içermelidir.

- Kurum bakımına yerleştirme kararları sadece çocuğun üstün yararı temelinde verilmelidir. Bakım seçimi hem çocuğun mevcut hem de gelecekteki ihtiyaçlarına uygun olmalıdır.

► Hassas çocukları korumak için çocuklar ve aileler için sosyal hizmet sunumu, diğerlerinin yanı sıra, aşağıdaki ilkelere uymalıdır:

- Önleme ve erken müdahale;
- Ebeveynlerle çocuk odaklı ortaklık;
- Çocuğun sosyal çevresindeki koruyucu faktörler (güçlü yanlar dahil) ve risk faktörleri açısından bireysel çocuğun ihtiyaçlarının dikkatli değerlendirilmesi;
- Çocuğun yeniden mağdur edilmesinin önlenmesi.

IV. Çocuk dostu sosyal hizmetlerin genel unsurları

- **Genel sosyal hizmetler**

Çocuklar ve aileler için genel sosyal hizmetler, yardımcılık (subsidiarity) temelinde organize edilmeli ve haklarından yoksun bırakılan çocuklara ve en fazla ihtiyacı olan ailelere özel önem vererek bir dizi önleyici, kapsamlı ve duyarlı hizmet sunmalıdır. Bu, diğerlerinin yanı sıra şunları içerir:

- Çocukların kaliteli tavsiye/danışmanlık, eğitimsel gündüz bakımı, eğlence ve kültürel faaliyetlere vb. erişimini garanti altına almak, özellikle ebeveyn veya ebeveynlerin işgücü piyasasındaki (katılım veya dışlanma) durumunu dikkate alarak;
- Yoksulluk durumundaki çocukların ve ailelerin temel ihtiyaçlarının, tüm çocuklar için mali yardım, sübvansiyonlu konut ve sağlık hizmeti ve eğitime erişim gibi, karşılanması;
- Göçmen çocuklar, insan ticareti mağduru çocuklar, ruh sağlığı sorunları olan çocuklar, ebeveyn bakımı olmayan çocuklar ve ebeveynleri özgürlüklerinden veya başka bazı haklardan yoksun bırakılan çocuklar gibi hassas durumdaki çocuklar için destek sistemleri;
- Aile danışmanlığı ve ebeveynlik becerilerini geliştirmek için programlar için genel hükümler;
- Çocuk istismarı ve ihmal durumlarında her bir çocuk için uygun destek bireysel planı geliştirmek de dahil olmak üzere entegre politikalar ve etkili erken müdahale;
- Hizmetlerin engelli çocukların ve ailelerinin bağımsız yaşam ve günlük yaşama tam katılım için özel ihtiyaçlarını karşılaması;
- Çocuğun sosyal çevresindeki toksik unsurların üstesinden gelmek için suçluluk, madde bağımlılığı ve diğer risk alma davranışlarına karşı etkili önleme programları uygulanması ve önlemler.

- **Uzmanlaşmış sosyal hizmetler**

Acil acil durum müdahalelerini sağlamak, olumsuz çocukluk deneyimlerinin negatif etkilerini ele almak ve çocuklara ve ailelerine sosyal ve psikolojik destek sağlamak için uzmanlaşmış sosyal hizmetler mevcut olmalıdır. Bu disiplinler arası hizmetler ve/veya programlar, çocukların bireysel ihtiyaçlarının değerlendirmesine ve tercihen kanıta dayalı müdahalelere dayanmalıdır. Bunlar, diğerlerinin yanı sıra, aşağıdakilerle ilgili çocuklar ve ebeveynler için hizmetleri içermelidir:

- Fiziksel ve zihinsel şiddet, istismar ve ihmal mağdurları, çocukların aile içi veya diğer türden şiddete tanık olduğu durumlar dahil;
- Cinsel istismar ve sömürü mağdurları;
- Örneğin istismarcı veya yetersiz ebeveyn uygulamaları nedeniyle ebeveynlik becerisi eğitimine özel ihtiyacı olan ebeveynler;
- Bilişsel, iletişimsel, fiziksel ve diğer engelleri olan çocuklar;

- Davranışsal ve duygusal güçlükleri olan çocuklar, anti-sosyal davranış (örneğin saldırganlık, uygunsuz cinsel davranış), madde bağımlılığı ve zihinsel bozukluklar dahil.

- ****Yoğun sosyal hizmetler****

Alternatif bakım kararları ölenemediğinde, titiz bir değerlendirme ile belirlenen çocuğun ihtiyaçlarına uygunluk ilkesi, bireysel kararlar açısından belirleyici faktör olmalıdır. Yoğun sosyal hizmetler aşağıdaki ilkelere dayanmalıdır:

- Bakım kalitesi standartları, çocuk haklarına ilişkin kurallar dahil olmak üzere, oluşturulmalıdır;
- Alternatif bakımdaki çocukların durumu, kurum sonrası bakım hükümleriyle çocuğun aileye ve topluma yeniden entegrasyonu hedefiyle düzenli olarak gözden geçirilmelidir;

- ▶ Kurum bakımından çıkarma programlarının, özellikle 3 yaşın altındaki çocuklar ve engelli çocuklar için aile ve toplum temelli bakım hizmetlerini artırma çabaları ile koordinasyon içinde geliştirilmesi gerekmektedir;
- ▶ Kısa süreli yoğun hizmetler, örneğin akut, teşhis/değerlendirme veya geçici bakım amaçlı yerleştirme, bir aile destek önlemi olarak mevcut olmalıdır;
- ▶ Kanunla ihtilafa düşen çocuklar için özgürlükten yoksun bırakma alternatifleri hükümleri geliştirilmelidir.

V. Çocuk dostu sosyal hizmet sunumunda temel stratejiler

■ ****Bilgi ve tavsiye****

▶ Sosyal hizmetlerin hakları ve mevcudiyeti hakkında bilgi yayımı şeffaf ve çocuk dostu bir dilde olmalı, tüm yaşlardaki ve gelişim aşamalarındaki çocukların ihtiyaçlarını yansıtmalıdır. Özellikle hassas çocuklara ve ailelere yönelik olarak, ulaşma, örneğin farkındalık yaratma kampanyalarının yanı sıra destek ve bilgi hizmetleri aracılığıyla geliştirilmelidir. Ebeveynlerin çocuk hakları konusunda farkındalığını artırmayı hedefleyen destek sistemleri mevcut olmalıdır.

▶ Sosyal hizmet sistemiyle ilk temastan itibaren, çocuklar ve aileler derhal ve yeterli bir şekilde bilgilendirilmeli ve tavsiye edilmelidir, diğerlerinin yanı sıra:

- ▶ Bu hakların olası ihlallerine çare olarak mevcut araçlar da dahil olmak üzere hizmetlere olan hakları;
- ▶ Mevcut hizmetlerin yelpazesi ve bunların sunulduğu prosedür;
- ▶ Çocuğun farklı prosedür aşamalarında oynayabileceği rol ve çocuğun sosyal hizmetlerle ilişkilerinde ona eşlik edebilecek veya destek olabilecek aktörler.

■ ****Hizmetlere erişilebilirlik****

Sosyal hakların sahipleri olarak, çocuklar sosyal hizmetlere eşit erişime sahip olmalıdır. Bu, diğerlerinin yanı sıra, aşağıdakileri sağlamak için alınacak önlemleri gerektirir:

- ▶ Çocuk dostu bir tesis ve sosyal hizmetlerin farklı tekliflerine tek bir erişim noktası;
- ▶ Çocuklarla ve ailelerle anlamlı diyalogu teşvik eden çocuk odaklı ve kültürel açıdan duyarlı bir yaklaşım;
- ▶ Özellikle acil durumlarda çocukların ve ailelerinin yaşayabileceği her türlü soruna hızlı yanıt;
- ▶ Ulaşılabilir hizmet teklifleri ağı aracılığıyla açılış saatlerinde ve coğrafi erişilebilirlikte esneklik;
- ▶ Farklı durumlara uyarlanmış çeviri, tercüme ve farklı bilgi teknolojilerinin uygulanması;
- ▶ Fiziksel, duygusal veya zihinsel bozuklukları olan kişilerin özel ihtiyaçlarına yanıt veren sosyal hizmet ofislerinin tasarımı ve organizasyonu;
- ▶ Ücretli hizmetler durumunda karşılanabilirlik.

■ ****Mevcudiyet****

Farklı düzeylerde çocuklar ve aileler için sosyal hizmetlerin mevcudiyeti, çocukların ve ebeveynlerinin yaşamlarının farklı aşamalarındaki ve durumlarındaki çeşitli ihtiyaçlarını karşılamak için kilit bir unsurdur. Bu, sosyal hizmetlerin planlanması ve sunumu açısından, diğerlerinin yanı sıra, aşağıdaki bileşenleri gerektirir:

- ▶ Sosyal hizmetlerin genel, uzmanlaşmış ve yoğun hizmetlere yönelik ihtiyaçların dikkatli bir değerlendirmesine göre sağlanması ve kendilerine atanan hedefleri karşılaması;
- ▶ Hizmetlerin yelpazesinin, hacminin ve hedeflerinin değişen ihtiyaçlara ve çalışma uygulamalarının gelişimine esneklik ve duyarlılık sağlamak için düzenli olarak gözden geçirilmesi;
- ▶ Belirlenen hedeflere ulaşmak için yeterli finansal, altyapısal ve insan yatırımının sağlanması.

■ ****Uygunluk****

▶ Sosyal hizmetler, çocuğun geleceğini akılda tutarak, belirli bir andaki her çocuğun ve her ailenin ihtiyaçlarına uygunluk temelinde sunulmalıdır. Bu, sağlık hizmetlerine, eğitime, eğlenceye, kültüre, spora ve boş zaman etkinliklerine erişimden katılım ve koruma haklarına kadar uzanan çocuğun diğer haklarına saygı duymayı, onları desteklemeyi ve savunmayı içermelidir.

▶ Hizmetlerin uygunluğu, bireysel ihtiyaçlarla hizmetlerin planlanması ve eşleştirilmesine dayanmalıdır, bu, çocuk için sonuçların bir değerlendirmesini ve uygun olduğunda, yanıtların bir gözden geçirilmesini içerir.

■ ****Disiplinler arası ve çok kuruluşlu işbirliği****

▶ Karmaşık ve çoklu ihtiyaçları olan çocuklar ve aileler, eğitim, sağlık ve sosyal hizmetler ve kolluk kuvvetleri dahil olmak üzere farklı sektörlerde işbirliği yapan profesyoneller tarafından koordine edilmiş hizmetlerden yararlanmalıdır. Her hizmetin yeterlilikleri ve sorumlulukları görünür kılınmalı ve yararlanıcılara açıklanmalıdır. Kolaylaştırma ihtiyacı (vaka yönetimi) dikkate alınmalıdır.

▶ Çocuklarla veya çocuklar için çalışan, özellikle risk altındaki çocuklar için farklı meslekler ve kuruluşlar için ortak bir değerlendirme çerçevesi ve kurumlar arası protokoller oluşturulmalıdır. Disiplinler arası bir yaklaşım uygulanırken, gizlilikle ilgili mesleki kurallara saygı gösterilmelidir.

▶ Sosyal hizmetler, çocuk mağdurları ve istismar tanıkları için tekrarlanan görüşmeleri ve çocuğun yeniden mağdur edilmesini önlemek amacıyla çocuk dostu, çok sektörlü ve disiplinler arası hizmetlerin mevcudiyetini kolaylaştırmalıdır.

Profesyonel yeterlilik: eğitim, denetim ve hesap verebilirlik

▶ Çocuklarla ve çocuklar için çalışan tüm personel üyeleri, çocuk hakları konusunda yeterli mesleki eğitimin yanı sıra sürekli eğitime sahip olmalıdır. İnsan hakları enstrümanları (Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi ve Engelli Kişilerin Hakları Sözleşmesi) eğitimi, sosyal hizmetlerde çocuk hakları kültürel iklimini oluşturma ve sürdürme amacıyla sağlanmalıdır.

▶ Tüm profesyoneller, çocukların yaşamış olabileceği çocuk istismarı ve ihmal belirtilerinin tanımlanması ve ilgili yönlendirme ve raporlama mekanizmalarının nasıl kullanılacağı konusunda eğitilmelidir.

▶ Profesyoneller, çocukların ve ailelerin duyulmasını ve ciddiye alınmasını sağlamak için çocuklarla ve ailelerle çalışmanın katılımcı yöntemlerini uygulama konusunda eğitim almalıdır. Bu, tüm yaşlardaki ve gelişim aşamalarındaki çocuklarla ve özellikle hassas durumdaki çocuklarla iletişim kurma eğitimini içerir. Doğrudan çocuklarla çalışan personel, onlarla karşılıklı saygı, gizlilik ve dostluk temelinde güven verici ilişkiler kurma ve sürdürmede yetkin olmalıdır.

▶ Profesyonellerin eğitimi, deneyim ve iyi uygulamaları paylaşarak farklı meslekler arasında mesleki sorumluluk, hesap verebilirlik ve disiplinler arası işbirliğini içermelidir.

▶ Profesyonel hesap verebilirlik, açıkça tanımlanmış yetkiler, çalışma prosedürleri ve etik kuralları ile sağlanmalıdır. Profesyoneller yeterli kaynaklara sahip olmalı ve yeterliliklerini ve desteğini artırmak için bireysel ve/veya grup denetiminden yararlanmalıdır.

■ ****Çocuğun güvenliği****

Tüm sosyal hizmet sunumunda, çocuğun güvenliği birincil dikkat olmalıdır. Çocuklar, yüksek riskli durumlarda etkili ve hızlı müdahale ile zarardan korunmalı, aynı zamanda ikincil mağduriyetten kaçınılmalıdır. Bu amaçlar için, sosyal hizmetlere veya diğer uygun kuruluşlara zorunlu bildirim sistemi oluşturulmalıdır. Çocukların güvenliğini korumak için diğer önlemler arasında, diğerlerinin yanı sıra şunlar yer alır:

- ▶ Çocuklarla ve çocuklar için çalışan profesyoneller, gerekirse düzenli ve kapsamlı değerlendirme dahil olmak üzere denetime tabi olmalıdır;
- ▶ Personel işe alım prosedürleri, örneğin sabıka kaydı doğrulaması gibi, personelin çocuklarla çalışmaya uygunluğunu sağlamak için ulusal yasaya göre ön inceleme içermelidir;
- ▶ Sosyal hizmet binaları, tesislerin, ekipmanın ve fiziksel veya sosyal çevrenin diğer yönlerinin durumu açısından güvenli olmalıdır.

■ ****Gizlilik ve mahremiyet hakları****

Sosyal hizmet alıcısı olan veya olmuş çocukların mahremiyeti ve kişisel verileri ulusal yasaya uygun olarak korunmalıdır. Çocuğun kimliğini veya ailesini ortaya çıkarabilecek veya dolaylı olarak ifşasını mümkün kılacak hiçbir bilgi veya kişisel veri, özellikle medyada, mevcut kılınmamalı veya yayınlanmamalıdır. Bu, diğerlerinin yanı sıra şunları içerir:

- ▶ Medya tarafından mahremiyet hakları ihlallerinin önlenmesi, yasal önlemler veya medyanın özdenetiminin izlenmesi yoluyla sağlanmalıdır;
- ▶ Çocuklarla ilgili kişisel ve hassas verileri içeren tüm kayıt veya belgelere erişim kısıtlanmalı ve yasayla belirlenmelidir. Kişisel ve hassas verilerin aktarılması çocuğun üstün yararı için gerekirse, bu ilgili veri koruma mevzuatı ile düzenlenmelidir;
- Çocuklarla ve çocuklar için çalışan profesyoneller, çocuğa zarar riski olmadığı sürece katı gizlilik kurallarına uymalıdır;
- Gizlilik kuralları, mahremiyet hakkına saygı için ortak bir çerçeve oluşturarak disiplinler arası işbirliğini kolaylaştırmalıdır. Bu, bilgilerin mesleki sır ile bağlı kişilerle paylaşılmasına izin vermeyi ve sadece çocuğun üstün yararına ise paylaşılmasını gerektirir. Bilgi paylaşımı, bu sonuca ulaşmak için kesinlikle gerekli olanla sınırlı olmalı ve genellikle çocuğun ve ebeveynlerinin onayına tabi olmalıdır.

■ ****Çocuğu etkileyen kararlar için şikayet ve inceleme mekanizmaları****

Çocuk veya ebeveynleri tarafından itiraz edildiğinde karar veya taleplerin sonucunun yeniden incelenmesi için mekanizmalar olmalıdır. Çocuğun şikayette bulunma hakkını kullanması için kolaylaştırıcı önlemler de dahil olmak üzere bağımsız ve tarafsız bir kurula başvurulacak açık bir şikayet prosedürü oluşturulmalıdır. Çocukların ve ailelerin şikayette bulunma ve kararların incelenmesi hakkında haberdar olmalarını sağlamak için prosedürler hakkında bilgi yaymak için özel bir çaba sarf edilmelidir.

■ ****Kalite standartları, izleme ve değerlendirme****

Sosyal hizmetlerde kalite standartları, bu tavsiye kararının uygulanmasını sağlamak için politikayı ve uygulamayı yansıtabilecek şekilde oluşturulmalıdır. Çocuklar ve aileler için tüm sosyal hizmet sağlayıcıları, ulusal mevzuat ve düzenlemelere dayanarak yetkili makamlarca akredite edilmeli ve kayıt altına alınmalıdır. Bunlara dayanarak, etkin bir izleme ve değerlendirme sistemi uygulanmalıdır. Bu aşağıdakileri içermelidir:

- Katı ve şeffaf kurallar ve kriterlere dayalı sosyal hizmetlerin düzenli iç değerlendirmesi;
- Bağımsız dış değerlendirme, çocukların ve ebeveynlerin sosyal hizmetlerin değerlendirilmesi sürecine dahil edilmesi ve bulguların kamuya açık hale getirilmesi;
- Sivil toplumun, özellikle çocuk haklarını tanıtmayı ve korumayı amaçlayan kuruluşların, kurumların ve organların izleme sürecine tam olarak katılabilmesini sağlamak.

Kaynakça

İnsan Hakları Komiseri, *Ekonomik kriz zamanlarında insan haklarının korunması*, Görüş Belgesi, Avrupa Konseyi, Kasım 2013.

Çocuk Hakları Komitesi (2007), Çocuk adaleti sisteminde çocuk hakları hakkında 10 No'lu Genel Yorum.

Çocuk Hakları Komitesi (2009), Çocuğun görüşlerini bildirme hakkı hakkında 12 No'lu Genel Yorum.

Çocuk Hakları Komitesi (2011), Çocuğun her türlü şiddetten korunma hakkı hakkında 13 No'lu Genel Yorum, CRC/C/GC/13.

Avrupa Konseyi (2009), *Bakım altındaki çocuklar ve gençler - Haklarınızı keşfedin!*, Avrupa Konseyi, Strazburg.

Avrupa Konseyi (2009), Bakanlar Komitesi'nin üye devletlere, çocukları şiddetten korumaya yönelik entegre ulusal stratejiler hakkında CM/Rec(2009)10 No'lu Tavsiye Kararı.

Avrupa Konseyi (2010), *Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin çocuk dostu adalet hakkındaki kılavuz ilkeleri*.

Avrupa Konseyi (2011), Bakanlar Komitesi'nin üye devletlere, çocuklar ve aileler için uygun sosyal hizmetler ve çocuk hakları hakkında CM/Rec(2011)12 No'lu Tavsiye Kararı.

Avrupa Konseyi (2012), Bakanlar Komitesi'nin üye devletlere, 18 yaş altı çocuk ve gençlerin katılımı hakkında CM/Rec(2012)2 No'lu Tavsiye Kararı.

Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi, Avrupa Konseyi üyesi Devletlerde ailelerinden alınan çocukların mevzuatı ve uygulaması üzerine: Avrupa'daki sosyal hizmetler hakkında 2068 (2015) No'lu Tavsiye Kararı.

Avrupa Konseyi ve SOS Çocukköyleri Uluslararası (2013), *Çocukların haklarını güvence altına almak – Alternatif bakım altındaki çocuklarla çalışan profesyoneller için bir kılavuz*.

Çocuğun Haklarına İlişkin Avrupa Konseyi Stratejisi (2012-2015).

Avrupa Komisyonu (2015), *Avrupa Birliği'nde (AB) çocuk katılımına ilişkin mevzuat, politika ve uygulamanın değerlendirilmesi*, Mart 2015.

Avrupa Komisyonu (2015), *Entegre sosyal hizmet sunumu üzerine en iyi uygulamaların belirlenmesi ve alanyazın taraması*, Budapeşte Enstitüsü.

Avrupa Komisyonu (2015), 9. Avrupa Çocuk Hakları Forumu, "Entegre çocuk koruma sistemlerinde koordinasyon ve işbirliği – Düşünce Belgesi", 30 Nisan 2015.

Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı (2015), 2014 Yıllık Raporu, *Temel haklar: 2014'teki zorluklar ve başarılar*.

Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı (2015), AB'de çocuk koruma sistemlerinin haritalandırılması.

Çocuklara Yönelik Tüm Bedensel Cezalara Son Verme Küresel Girişimi (2015), "Avrupa Konseyi üyesi devletlerde tüm bedensel cezaların yasaklanmasına yönelik ilerleme", Mart 2015, Avrupa Konseyi.

Indifesa, Terre des Hommes ve İstismara Uğramış Çocuk ve Ergen Birimi (2013), "Çocuk istismarı: Milano'daki doktorlar bunu nasıl bilir/tanır?" ("Maltrattamento sui Bambini: come lo riconoscono i medici di Milano?").

Lansdown G. (2011), *Her çocuğun duyulma hakkı – BM Çocuk Hakları Komitesi'nin 12 No'lu Genel Yorumu üzerine bir kaynak rehberi*, UNICEF ve Save the Children.

Munday B. (2007), *Avrupa'da Entegre Sosyal Hizmetler*, Avrupa Konseyi.

Ulusal Çocuk ve Ergen Sağlığı Komisyonu ve Sağlık Yüksek Komiserliği Ofisi (2010), "Bilgilendirilmiş onam, 18 yaşı altı çocuklara refakat ve hastane yatışındaki hastalara ziyaretler üzerine anket" ("Questionário sobre Consentimento Informado, Acompanhamento de crianças até aos 18 anos de idade e Visitas a doentes no internamento hospitalar").

Ulusal Risk Altındaki Çocukları ve Gençleri Koruma Komisyonu (Comissão Nacional de Proteção das Crianças e jovens em Risco) (2013), "Çocuk Koruma Komisyonları Faaliyetlerinin Yıllık Raporu" ("Relatório Anual de avaliação da atividade das CPCJ no ano de 2013").

Oliver C. (2010), "Çocukların sosyal hizmet uzmanlarıyla temaslarına ilişkin görüş ve deneyimleri: Kanıtların odaklı bir incelemesi", Çocuk İşgücü Geliştirme Konseyi, UK.

Peters B. Guy (2012), "Yönetişim ve Çocukların Hakları: Politika, Uygulama ve İzleme", Çalışma Belgesi 2012-11, UNICEF Araştırma Ofisi, Floransa.

Reding V. (2013), Avrupa Komisyonu Başkan Yardımcısı, AB Adalet Komiseri, "Kayıp Çocuklar: Değerlendirme ve acil hatlarını geleceğe hazırlama", Üçüncü Kayıp Çocuklar ve 116000 Acil Hatları Yıllık Konferansı, Brüksel, 4 Haziran 2013.

Santos Pais M. (2014), "Avrupa'da çocuk haklarını korumada devam eden ve ortaya çıkan zorluklar", Dubrovnik, Mart 2014, Avrupa Konseyi Çocuğun Hakları Stratejisi 2012-2015'nin Uygulanması "Çocukların Haklarıyla Büyüme" Dubrovnik Orta Dönem Değerlendirme Konferansı'nda yapılan konuşma.

BM Mülteci Örgütü Yüksek Komiserliği, UNHCR Çocuğun yüksek yararının belirlenmesine ilişkin kılavuz ilkeler, Mayıs 2008.

UNICEF CEE-CIS (2010), Evde mi yurttta mı? Doğu Avrupa ve Orta Asya'da çocukların kurumsal bakımı ve evlat edinilmesi, UNICEF.

UNICEF Araştırma Ofisi (2012), Çocuk Haklarının Savunuculuğu: Bağımsız çocuk insan hakları kurumları üzerine küresel bir çalışma – özet rapor, UNICEF Araştırma Ofisi – Innocenti, Floransa.

UNICEF Araştırma Ofisi (2014), "Durgunluğun Çocukları: Ekonomik krizin zengin ülkelerde çocuk refahı üzerindeki etkisi", Innocenti Rapor Kartı 12, UNICEF Araştırma Ofisi, Floransa.